

SURİYE’NİN KİMLİKSİZLERİ
KÜRTLER

NEVZAT BİNGÖL

Do Yayınları: 146
ISBN: 978-605-4427-46-8

Araştırma
Suriye'nin Kimliksizleri Kürtler
Nevzat Bingöl

Editör: Hüseyin Gündüz
Redaksiyon: Do
Kapak: Do
Dördüncü Baskı: Mayıs, 2013

Birinci Baskı: Eylül, 2004 Elma Yay,
İkinci Baskı: Aralık, 2004, Elma yay,
Üçüncü Baskı: Nisan, 2005, Elma Yay,

Berdan Matbaacılık
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit.
C Blok No: 215
Tel: (0212) 613 12 11
Topkapı/ İstanbul

Do Yayınları
Şehit Muhtar Mah. Nane Sok. No: 5/5
Taksim / İstanbul
Tel: (0553) 251 11 00
Mail: doyayinlari@hotmail.com

SURİYE’NİN KİMLİKSİZLERİ
KÜRTLER

NEVZAT BİNGÖL

*Kitabın hazırlanmasında, kaynak ve belgelere ulaşmam
konusundaki katkılarından dolayı Kamışlı 'lı Kürt aydını
Şeymus Gecco (Bave Ciwan) ile Arapça belgeleri
Türkçe'ye çeviren D. Ü Öğretim görevlisi
Doç.dr. Kadri Yıldırım'a teşekkür ederim.*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
Başlarken	13
SURİYE	25
İHLAL EDİLEN HAKLAR	32
SEYAHAT	32
AZINLIKAR	32
ÇOCUK	33
EĞİTİM	35
EKONOMİ	37
NÜFUS SAYIMI	38
ALMANLARIN GÖZÜYLE SURİYE KÜRTLERİ	43
Suriye'nin Kimliksizleri	43
Etnik Ve Dini Yönden Tam Bir Mozaik	44
Kimliksizler Suriyeli değil, Türkiye'den	45
Kimliksizlerin Yok Sayılan Hakları	45
Evleri Kamulaştırıldı	46
Kürtçe Eğitim Yok	46
İşsizler Ordusu	47
İsimleri değiştirilerek Arapların yerleştirildiği köyler	48
Kürtlerin yaşam bölgeleri	50
SURİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN KÜRT PARTİLERİ.....	52
Türkiyeli Kürt Parti Ve Örgütlerle İlişkileri	55
Suriye Türkiye'ye karşı Kürt kartını oynuyor	56
PARTİ LİDERLERİ	60
Suriye Kürtleri Yurtsever Demokrat Partisi'nden Tahir Sıfok:	62
Demokratik Birlik Partisi'nden Salih Müslim:	69
KDP "El Parti"den Muhammed Nezir Mustafa:	73
KDP-S "El Parti"den Refik Nasruddin İbrahim:	78
Suriye İlerici Demokrat Partisinden Hamit Hacı Derweş:.....	84
Suriye-KDB Partisi (YEKİTİ) başkanı İsmail Ömer:.....	89
Suriye Kürt Birlik Partisi Sekreteri Hasan Salih:	95
Suriye Kürtleri İlerici Demokrat Partisi lideri Aziz Davud:	103

MEKTUMİ HAL YA DA KAYDIYOK'LAR.....	108
Suriye’de yaşayan üç farklı Kürt grubu vardır.	108
Dokuz Kardeşten beşi Suriye Vatandaşı, dördü “Ecnebi”.....	108
Mektum	110
Bir mektumun portresi	111
Mühendis “Ecnebi” Reşit’e iş yok	112
Mektumluktan Ecnebiliğe terfi eden Şoresş	113
“Arap kuşağı” mağduru Ömer	116
Mektum Farıs’a göre Kamışlı olayları sıkıntılarının patlamasıydı.	119
Suriye İHD’nin Vatandaşlıktan Çıkarılan Kürtlerle İlgili Olarak 19.11.2002 Tarihinde Yayınladığı Rapor	121
GİRİŞ	121
Konunun Arka Planı	122
Bugünkü Suriye’de Kürtler	123
MEDENİ VE SİYASİ HAKLAR	124
Vatandaşlık	124
Vatandaşlıktan Çıkarılanlar ve Suriye Kanunu	125
Siyasi Katılım Hakkı	127
Kürt Tutuklulara Yapılan Muamele/İşkence ve İnsanlık Dışı Muameleler.....	129
Gösteri Hakkı	130
Evlilik ve Aile Oluşturma	130
ÇOCUK HAKLARI	131
Doğum Kayıtları ve Çocuğun Suriye Vatandaşlığını Kazanması	131
EKONOMİK VE SOSYAL HAKLAR	132
Sağlık Hizmetleri	132
Eğitim	133
İşe Almada Fırsat Eşitliği	135
KÜLTÜREL HAKLAR	136
Kültürel Kürt Kimliği	136
ARAP BAHARI’NDAN SONRA KÜRT YAZI	140
EL NUSRA CEPHESİ	145

Nevzat Bingöl; 1964 Bingöl doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Bingöl’de, üniversiteyi A.Ü Afyon İ.İ.B.F’de tamamladı. Diyarbakır’da reklam-tanıtım ve kamuoyu araştırmaları üzerine bir şirket kurdu. Yerel televizyonların kurulduğu yıllarda güneydoğu bölgesinde ilk özel radyo-televizyon olan Can Radyo-TV’yi kurdu. Bunu Atv’nin bölge temsilciliği görevi izledi. 5 yıl çalıştığı Atv’de Irak-Kuzey Irak, İran ve Ermenistan’da yaptığı haberlerle dikkati çekti. Atv’den ayrılınca Diyarbakır’da Gün Radyo-TV’yi kurdu, Show tv, Skytürk tv ve Akşam gazetesi bölge temsilciliği yaptı.

Evli, Peldacan ve Delal isimli iki çocuk babası.

Suriye’nin Kimliksizleri Kürtler, yazarın Irak’ın Amerikalılarca işgalini anlatan “Kuzey Cephesi” ve Trajik komik gazeteci öykülerinden oluşan “Saffet Buraya Yumruk havaya” isimli kitabıyla birlikte üçüncü kitabı. Ayrıca yazarın “Bitlis İsyanı ve Mele Selim” isimli kitabı da önümüzdeki günlerde okurla buluşacak.

ÖNSÖZ

Kürtler, Ortadoğu'nun en acılı halkıdır; birbirlerinden kopartılmış, beş farklı ülkenin toprakları arasında serpiştirilerek ayrı tutulmuştur.

Emperyalist ülkeler, Ortadoğu ile ilgili planlarında satrancın hep piyon taşı olarak görmüşlerdir Kürtleri. İyi savaşma yeteneklerini genellikle mücadele ettiği devletlerle birlikte kendi kardeşine karşı da kullanmıştır. Yaşadıkları ülke ile siyasal, sosyal, kültürel hatta ekonomik sorunları olmuş, devletler kendi sınırlarındaki Kürt sorununu çözmeyi bir tarafa bırakarak komşu ülke ile sorunlarında yine o ülkenin Kürtleriyle işbirliği yoluna giderek çözmeye çalışmıştır. Türkiye, İKDP ve İKYB ile; Irak, PKK ve İKDP ile; Suriye, PKK ile; İran, İKDP, İKYB ve PKK ile işbirliğine giderek kendi Kürt sorunlarını çözmeye çalışmıştır. Bu ülkeler kendi Kürt sorununu görmezden gelirken diğer ülke Kürt partilerine her türlü parasal ve silah yardımıyla bulunmuştur.

1988 yılındaki Halepçe katliamıyla birlikte Kürt sorunu dünya gündemine taşındı. Dünya ağırlıklı olarak Irak, Türkiye biraz da İran Kürtlerini tanıdı. Bu coğrafyadaki Kürtler, sorunlarının çözümü için şiddeti bir çözüm yolu olarak gördü. Şiddet her coğrafyada ayrı ayrı on binlerce-yüz binlerce insanın hayatına, bir o kadar insanın da sürülmesine mal oldu.

Suriye Kürtleri, diğer sınırlarda yaşayan Kürtlerin aksine hep siyasal çözümde ısrar ettiler.

Suriye devletinin kuruluşunda, Fransızların Suriye'den çıkartılmalarında büyük görevler üstlendiler. Cumhuriyetin ilk yıllarında kısmen de olsa rahat bir yaşam olanağı buldular; kendi dillerinde gazete ve dergi çıkardılar, okullarda ana dilleriyle eğitim imkanı buldular, ancak diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi Suriye'de de darbeler dönemi yaşandı. En son iş başına gelen Baas yönetimi kendi Kürt sorununu asimilasyon politikasıyla çözmeye çalıştı.

Irak'ta aynı dönemde işbaşına gelen Baas yönetimi Irak'ta Kürtlere yapılan asimilasyon politikalarının aynısını uygulamaya çalıştı ancak bunda başarılı olamadı.

Suriye Kürtlerinin en büyük sorunu; dünya için de bir utanç kaynağı olan ve sayıları tam bilinmemekle birlikte yaklaşık 250-300 bin arasında olduğu tahmin edilen Mektum-Ecnebi sorunudur.

Mektum, Türkçe'de "kayı yok", ecnebi ise "yabancı" anlamındadır. Suriye yönetimi; 1963 yılında sadece Kürtlerin yaşadığı bölgelerde yaptığı bir nüfus sayımıyla bu kişilerin kimliklerini geri alarak bunların kendi vatandaşları olmadığını ileri sürdü ve trajik komik bir durum ortaya çıktı. Kürtler kendilerinin Suriyeli olduğunu söylerken yönetim aksini iddia etti.

Bu insanlar hiçbir medeni ya da başka yasadan faydalanmadan, sosyal, kültürel ve ekonomik haktan mahrum bir şekilde hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Suriyeli Kürtler her şeye rağmen Suriye vatandaşı olarak dış müdahalelere çanak tutmadan kendi sorunlarını kendi iç dinamikleriyle çözmeye kararlılar. Tüm bu sorunları asıl yazması gereken Suriyeli Kürt yazar ve aydınları, üzerlerindeki baskılar nedeniyle yazma sorununu ertelediler. Suriyeli Kürtlerin diğer sınırlarda yaşayan Kürtlere katkıları nedeniyle kendimi borçlu hissettiğim Suriye Kürtlerine karşı vefa borcumu bir nebze olsun hafifletmek için bu kitabı kaleme aldım. Kitapta da okuyacağınız gibi Suriye'de baskı

makinaleri, fotokopi, bilgisayar, faks gibi yazma ve çoğaltma araçları üzerinde derin bir kontrol var, bu nedenle de bu kitabın Suriye’de yazılması, çoğaltılması ya da dağıtılması büyük sıkıntılar yaratacaktı.

Kitapta bu güne kadar hakkında çok az şey bilinen Suriye Kürtlerinin, yaşamlarını, diğer sınırlarda yaşayan Kürtlere katkılarını, bakış açılarını, siyasal ve sosyal hayatlarını okuyacaksınız. “Suriye’nin Kimliksizleri KÜRTLER” kitabı, yaklaşık bir buçuk yıl süren bir araştırma sonucunda hakkında az bilgi sahibi olunan, Suriye’de yaşayan Kürtleri konu aldı. Kitapta Suriye’de yaşayan Kürtlerin Suriye tarihindeki yeri, yapılan nüfus sayımıyla kimliklerinden olan “kayıtlı yok”ların durumları, Kürtler ile Suriye yönetimi arasındaki ilişkiler, Türkiye ve Irak Kürtleriyle ilişkileri, geçtiğimiz yıl yaşanan ve çok sayıda kişinin ölümüyle sonuçlanan Kamışlı olaylarının perde arkası irdeleniyor. Suriye’de bulunan 8 Kürt partisiyle yapılan görüşmelerde Suriyeli Kürtlerin hedefleri, Türkiye, ABD, PKK, KDP’ye bakış açıları ile silahlı mücadele ve Kürtlerin gelecekleriyle ilgili beklentileri konu alınıyor.

Suriye Amerika’nın hedefi haline geldiği bu günlerde ülkedeki demokratik muhalefetin sesi de yükselmeye başladı. Dış güçlerle işbirliği yapılarak girilen değişimler başarılı olmamıştır, bu nedenle de Suriyeli muhaliflerin Amerika’ya dayanarak bir harekete girişmesi Suriye devleti ya da halkının yararına olmayacağı düşüncesindeyim. Suriye’nin demokratikleştirilmesi yine Suriye’nin iç dinamikleriyle olması gerekir. Suriye yönetiminin de artık çağ dışı kalmış yöntemlerle halkını yönetmekten vazgeçmesi ve demokratik bir Suriye için kendi muhalif güçleriyle masaya oturması ve daha mutlu bir halk yaratması gerekir diye düşünüyorum.

Başlarken

Ortadoğu coğrafyasının hiçbir noktasında bugüne kadar sağlıklı barış egemen olmadı. Emperyalist devletlerin kendileri için parsa alanı olarak seçtikleri bu coğrafya dünya devletlerinin hep arka bahçesi olarak görüldü ve bu topraklara hep acı ekilip gözyaşı biçildi. Ortadoğu'nun kendine has iç çekişmeleri de emperyalist devletlerin ekmeğine yağ sürdü. Bu çatışma ve iç çekişmelerinin yüzünden birbirine güvenmeyen, ticari olarak ilişki geliştirmeyen birçok devlet oluştu; buna karşı kendi ayakları üzerinde duran tek bir devlet dahi kalmadı. Çatışmalar, Ortadoğu coğrafyasının dünya tarihinde hep entrikalar ile anılmasına neden oldu. Ortadoğu coğrafyası ihanetlerle anıldı. Kimin kime ihanet ettiğinin ise hiçbir önemi yoktu.

İrkın ırka, bölgenin bölgeye, hatta kardeşin kardeşe ihanetiyle konuşulur. Birbirine ihanet edenler bir süre sonra farlı çıkarlar nedeniyle hiçbir şey olmamış gibi yeniden bir araya gelebilmektedirler. Emperyalist ülkelerin oyun alanıdır; yeni geliştirilen silahların deneme alanıdır Ortadoğu.

İhanete en çok uğrayanlar da bu topraklarda 150 yıldır özgürlük için mücadele veren Kürtlerdir. Onlar hep damanın bir taşı olarak düşünöldü. Emperyalistler kendi çıkarları için önce cesaretlendirir sonra ihanete uğratar, katliama tabi tutar. Kürtlerin uğradığı katliamlarda ölenler bu gün bir araya getirilse Avrupa'da ortalama bir devletin nüfusuna eşdeğerde. Tüm bu katliamlara rağmen Kürtler ne bu inadından vazgeçti ne de sevdasından. Irak'ın müttefik güçlerce işgalinin ardından Amerikan BOP'ü dillendirmeye başladı Kürtler ise yeniden keşfedildi. Halepçe Katliamı anıldı, soykırımlar lanetlendi. Silahları Saddam'a veren yine kendileri değilmiş gibi sahte ağıtlar yakıldı, gözyaşları

döküldü.

Kürtler Ortadoğu coğrafyasında Ermenistan'la birlikte beş farklı ülkenin toprakları arasında yaşarlar: Türkiye, Suriye, İran, Irak. Bir bölgedeki hareketlilik doğal olarak diğerlerini de etkiliyor. Irak'ın müttefik güçlerce işgalinin ardından Kürtler 12 yıl özerk yaşadığı topraklarda daha bir güvende hissetmeye başladılar kendilerini. Bayraklarını asmaya, ulusal marşlarını yüksek sesle söylemeye, geleceklerini, her ulusun kendi kaderini tayin etme hakkını konuşmaya başladılar. Irak'ta yaşanan bu gelişmelerden komşu ülke sınırları içerisinde yaşayan Kürtler de etkilenmişlerdi. 12 Mart 2004, Cuma günü Kamışlı'da patlak veren olaylarda yaklaşık 30 kişi hayatını kaybetti, işyerleri talan edildi, 5 bin civarında kişi gözaltına alındı.

Olaylar bir futbol maçı öncesinde Kürt ve Arap seyirciler arasında başlayan slogan savaşıyla patlak verdi. Arapların yaşadığı Deir Ez Zor ile Kürtlerin yaşadığı Kamışlı kentleri arasında futbol müsabakası vardı. Arap seyirciler Irak'ta direnişin olduğu Felluce ve Saddam Hüseyin lehine, "bı ruh, bı dem nıfık ya Felluce" (Kanımızla canımızla seninleyiz Felluce) diye sloganlar atıyor, Kürtlerin hassasiyetlerini bildikleri ve Amerika ile işbirliği yaptıklarını öne sürdükleri Barzani ve Talabani'ye küfürler, hakaretler yağıdırıyordu. Kürt seyirciler de tüm bu hassasiyetler nedeniyle Barzani-Talabani ve Amerika lehine sloganlar atıyordu. Deir Ez Zor'lular Saddam Hüseyin gibi Sünni Arap'tır.

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Suriye'de de tüm maçlarda seyircilerin üzeri aranarak taş ve benzeri maddelerin sahaya alınması önlenirdi ancak Kürtlerin iddialarına göre Kamışlı'daki bu "hassas" maç öncesinde Kürt seyirciler didik didik aranırken, Arap seyircilerin üzerleri aranmadı. Maç henüz başlamamıştı. Karşılıklı sloganlarla gerilim artmıştı ancak Suriye güvenlik güçleri bu duruma müdahale etmedi, Arap seyirciler yanlarında getirdikleri taşları Kürt seyircilere attı. Yaşanan arbede sırasında 3 çocuk ezilerek hayatını kaybetti. Dinamitin fitili ateşlenmiş oldu. Deir Ez Zor'lu Arap seyircileri kendilerine geri atılan silaha

karşılık veriyordu. Silahların konuştuğu çatışmalar yaşandı. Bir hafta süren çatışmalar sonucunda çok sayıda devlet binası tahrip edildi, Hafız Esat heykelleri yıkıldı. 30 civarında olduğu iddia edilen Kürt ile sayısı bilinmeyen ancak 8 civarında olduğu tahmin edilen Arap öldü, binlerce kişi yaralandı. Yaralılar gözüaltına alınır kokusuyla hastaneler yerine evlerde tedavi edilmeye çalışıldı. Olayların ardında bazı Arap aşiretlerinin Baas tarafından silahlandırıldıkları iddia edildi. Tay aşireti lideri Muhammed Faris olayların ardından diğer Arap aşiretlerine çağrıda bulunarak Kürtlere karşı birlikte harekete geçme teklifinde bulundu, öneriyi ilk kabul eden Maxmuri aşireti oldu.

Maxmuri aşireti esasen Rakka'lıdır. Hafız Esat barajı yapıldığında Rakka'da toprakları baraj suları altında kaldığı için buradan getirtilip sınıra yakın Suriye Kürtlerinin toprakları ellerinden alınarak buralara yerleştirdi. Maxmuri aşireti bazı bölgelerde Kürtlere karşı silahlı saldırılar gerçekleştirdi. Olayların büyüyeceğini, diğer Arap aşiretlerin de benzer saldırılar gerçekleştirebileceğini düşünen en büyük Arap aşiretlerinden ve kendilerini Irak KDP lideri Mesut Barzani'nin dayızadeleri olarak kabul eden Şamar aşireti lideri Ahmedî Deham, Suriye'de 50 yıldır birlikte yaşadıkları Kürtlere bir kötülük görmediklerini, Kürtlere iyi komşu ve dost olduklarını belirtti. Deham, Kürtlere karşı Arap aşiretlerinin ortak harekete geçmeleri durumunda sessiz kalmayacaklarını, bunu asla kabul etmeyeceklerini söyleyerek tepkisini gösterdi. Çatışmalar başlamadan önce Suriyeli Kürtler, Kürt partilere biraz mesafeli duruyorlardı. Bunun nedeni, partiler bölünmüş olması ve halka uzak duruşlarındandı. Bu olaylarla birlikte Kürtler kendi partileriyle barıştı. Partiler olayların müsebbibi değildi ancak olayların kontrol edilmesinde bir plan doğrultusunda hareket edilmesi konusunda bazı Kürt partileri üzerlerine düşeni yaptı ve eylemleri disiplin altına aldı.

Olayların başlamasıyla birlikte bir araya gelen Kürt partileri tek çatı altında toplamışlardı. Parti temsilcileri yayınlanacak bildiriler ve istekleri kendi aralarında tartıştıktan sonra bir metin

haline getirerek tek imza olarak kamuoyuna açıklıyordu. Suriyeli parti ve örgütleri, olaylarla ilgili olarak yayınladıkları ilk bildiriyle ortak bir açıklama yayınlarak, Beşar Esat'ın olaylara müdahale etmesini ve el koymasını, sorumlularını bulup cezalandırmasını, Birleşmiş Milletler Uluslararası Af örgütü ile insan hakları heyetlerinin başta Kamışlı olmak üzere olayların yaşandığı bölgelerde inceleme yapmalarını istedi.

Suriye diken üstündeydi. Başkent Şam'da olaylarla ilgili olarak gözaltına alınarak "bab el musela " cezaevine konan 50 Kürt'ün yeniden eylem yapmak üzere kaçtığı iddia edilmişti. Şam ve Halep başta olmak üzere birçok üniversitede Kürt öğrencilere yönelik gözaltılar uygulandı. Çatışmaların başladığı yer olan Qamişlı'da, Arap-Kürt ve Hıristiyan kesiminin önde gelenleri toplanıp sorunun milliyet ya da dinler arası bir çatışma olmadığına dair bir açıklama yaptılar.

Olayların çıkışı günden iki gün sonra 14 Mart Pazar günü iki Amerikan skorsky helikopterinin Irak'tan gelerek Kamışlı'ya indiği, Suriyeli yetkililerle görüşmeler yaptığı bazı Kürt kaynaklarca açıklanmıştı. Amerikalı yetkililerin Suriye ile muhaberat başkanı ve öteki yetkililerle görüşerek Kürtlere yönelik saldırgan tutumun sona erdirilmesi ve gözaltına alınanların serbest bırakılmasını tavsiye ettiği belirtiliyordu. Kürt kaynakları Amerikalıların ayrıca Kürtler ve Suriye hükümet yetkilileriyle de görüşmelerde bulduklarını söylediler.

Suriye Kürtleri tüm bu olaylara rağmen yalnızca kendi sorunlarıyla değil diğer parçalarda yaşayan Kürtlerin acılarına da ortak oluyordu. Kürtler olayları protesto etmek için sokağa çıkmama karar almışlardı ancak Halepçe Katliamı'nın yıldönümü olan 16 Mart tarihini protesto etmek için Kamışlı'lılar beş dakikalığına dışarıya çıkıp sessiz bir protesto gösterisinde bulundu. Suriye askerleri halkın birden kalabalık kitleler halinde sokağa çıkmasıyla gerginleşti ancak protesto eylemi sona erip halk tekrar evlerine çekilince gerginlik sona erdi.

Kamişlı'da başlayan ve Kürtlerin yaşadığı diğer bölgelere

yayılan çatışmaların perde arkasında Irak'taki gelişmeler vardı. Irak'ta federatif yönetimin oluşturulacağı gün Irak Kürdistan'ında olduğu gibi Suriye'de Kürtlerin yaşadığı bölgelerde de büyük sevinç gösterileri yapıldı. Genç kız ve erkekler halaya durdu, şekerler dağıtılarak bu kararı Suriyeli Kürtler de adeta bayram gibi kutladı. Bazı iddialara göre Irak'taki gelişmelerin Suriye Kürtlerini de etkileyeceği kaygısıyla Suriye istihbaratı El Muhaberat'ın bir Arap-Kürt çatışması yaratarak Suriye Kürt hareketine Şeyh Sait İsyanı'nda olduğu gibi erken doğum yaptırmak istemesi olarak dile getiriliyordu.

Suriye'de bazı Kürtlerin olaylarla ilgili değerlendirmeleri oldukça ilginçti: "1982 Hama Katliamı öncesinde Müslüman Kardeşler Örgünü'ne yakın Deir Er Zor, Hama ve Halepli bazı subaylar Hafız Esat'a karşı bir darbe hazırlığı içerisindeydi; hesaplar bu bölgelerde bir ayaklanma başlatılacağı üzerineydi. Ayaklanmayla birlikte yıllardır demokratik, siyasal, ekonomik ve en önemlisi vatandaşlık haklarından mahrum olan ancak şimdiye kadar sessiz kalan Kürtler de Kuzey'den destek verecek, ordu içerisindeki İslamcı subaylar da darbe yaparak Hafız Esad'ı devireceklerdi. Ancak hesaplar tutmadı, Kürtler bu darbeye destek vermedikleri gibi darbe hazırlığı haberini alan Esat, aralarında çok sayıda Kürt ailesinin de bulunduğu özel savunma birliklerini Hama'ya sürdü. Dış dünyayla bağlantıları kesilen Hama'da bir hafta süren operasyonlarda yaklaşık 30 bin kişi öldürüldü.

Deir Er Zor'luların Irak'ta Kürtlerin federasyon kazanmalarına bu katliamın müsebbibi Kürtlermiş gibi düşünmeleri de eklenince 12 Mart olayları için zemin hazırlandı, El Muhaberat da işin içine girerek olayların iyice Kürtlerin linçine varacak düzeye çıktığı iddia edildi.

Yine Kürtler tarafından ortaya atılan bir başka iddia ise; Sünni Arapların olayları provoke ettiği yönündeydi. Bu iddiaya göre Deir Er Zor, Halep ve Humma grubu 1982 yılında olduğu gibi darbe planladılar, darbeyi yapabilmek için Kamışlı olaylarını

çıkarttı. Amaç, Kamışlı'da meydana gelecek olaya Türkiye ve Irak Kürtleri de müdahil olacak, olayların büyümesi üzerine Şam ve Halep'teki kuvvetler olayları bastırmak için Kamışlı'ya gidecek, güçsüz ve güvenliği sağlayabilecek kadar asker bulunmayan Şam'da bazı Sanni Arap generaller darbe yaparak Alevi azınlık iktidarına son verecekti. Ancak olayların Kamışlı ile sınırlı kalması Şam ve Halep dahil olmak üzere diğer bölgelere sıçraması Suriye askeri kuvvetlerinin de dengeli dağılmasına neden oldu. Bunu gören darbe yanlıları bu düşüncelerinden vazgeçti. Suriye'de azınlıktaki Alevi yönetimi ile Kürtlerin arasında siyasal ve kültürel hatta vatandaşlık haklarıyla ilgili sorunlar bulunmasına rağmen herhangi bir olay yaşanmamıştır, aksine dayanışma içerisinde olmuşlardır, ancak görüldüğü gibi Kamışlı olaylarında Kürtlerin anlatımlarında çıkış noktaları hep iktidarı ele geçirmeye çalışan Sünni Arapların provokasyonu olduğu yönündedir. İddialara göre Sünni Araplar Kürtleri kışkırtarak olaylar çıkartacak, hükümet kuvvetleri Kürtlerle ilgilenirken kendileri de askeri bir darbe yapacağı mantığına dayanıyordu.

Tüm bu olayların ve iddiaların ardından gözler bir anda Suriye'ye çevrildi. Suriye yarım asırdan bu yana İsrail ile savaşıyordu, zaman zaman çok büyük siyasi ve ekonomik krizle girdiği dönemler oldu, Suriyeli Araplar İsrail ile savaşılan dönemlerde bile (Müslüman Kardeşler Örgütü'nde olduğu gibi) yönetimi yıkmak için sonu büyük yıkımla sonuçlanan eylemlere girişti. Kürtler, Suriye'nin düştüğü bu siyasal ya da ekonomik sıkıntılardan kendi lehlerine gelişebilecek tutum ve davranışlardan kaçındı, hatta hep Suriye yönetiminin yanında yer aldı, yönetimi zorlayacak hareketlerden kaçındı.

Yaşanan tüm bu gelişmeler, Amerika'nın bir kışkırtması mıydı yoksa Suriye'deki Kürtlerin yıllardır ezilmişliklerinin, çaresizliklerinin Irak'ta Kürtler lehine yaşanan olumlu gelişmelerin ardından bir dışı vurumu muydu?

Suriye Kürtleri, Kürtlerin yaşadığı tüm coğrafyalarda yetiştirdiği entelektüel ve aydınlarıyla tanınır. Sorunların

çözümünü şiddetle değil siyasetle elde edilebileceği prensibini hep ilke edinmişlerdi. Peki şimdi ne oldu da “Kamışlı Serhıldan” yaşandı, Suriye Kürtleri de şiddet politikasına mı dönüyor, yoksa yaşananlar bir provokasyon muydu? Suriye’yi ve Suriye Kürtlerini nasıl bir gelecek bekliyor?

Olayların üzerinden yaklaşık beş altı ay geçmesinin ardından Deir Ez Zor takımı yöneticileri Kamışlı takımına bir mesaj göndererek iki kent arasında spor nedeniyle bozulan ilişkileri yine spor aracılığıyla düzeltmek istediklerini, bu amaçla Kamışlı Cihatspor futbolcularından İmad Hassan ile Kaddafi’ye Suriye koşullarında çok iyi para teklif ederek transfer teklif ettiler. Deir Ez Zor yöneticileri olayların kendileri tarafından çıkartılmadığını belirterek çıkan olaylara karşı olduklarını ve olayların Suriye derin devletinin (Baas içerisinde bir grup) provokasyonu olduğunu söylediler.

Olayların ardından Suriye hükümeti ikiye bölündü. Değişimden yana olan bir grup Kamışlı olaylarıyla ortaya çıkan konseptin yanlışlığını ortaya koyarak ilişkilerin normalleşmesi için daha fazla demokrasi istedi, ancak ağır basan grup daha sert tedbirlere başvurulmasını istedi. Bu çerçevede Kürt partilerine olan baskılar da artırıldı. Suriye yönetimi El Muhaberat aracılığıyla Kürt parti liderlerine siyasi faaliyetlerine sor vermelerini isteyerek baskı kurmaya başladı. En son Ağustos 2004 tarihinde Suriye siyasi istihbarat yetkilileri Kürt parti liderlerini “ziyaret” ederek liderlerden siyasi çalışmalarını durdurup durdurmadıklarını sordu. Kürt parti liderleri evlerinde sürdürdükleri siyasi parti çalışmalarına şimdiye kadar yasaklı olmasına rağmen devam edeceklerini söylediler. Suriye Kürtleri İlerici Demokrat Partisi lideri Tahir Sıfok, “ziyarete” Suriye genel istihbaratı, siyasi istihbaratı, hava ve askeri istihbaratı olmak üzere dört farklı istihbarattan yetkililerin geldiğini söyledi. Sıfok, istihbarat yetkililerinin kendilerine, Baas Partisi’nin kendilerinden çalışmalarını durdurmaları gerektiğini söylediğini, kendilerinin ise, “Bu isteğiniz Suriye’nin yararına olmayan bir istektir, yanlıştır. Suriye devletinin birliğine hizmet

etmez. Bu kararınıza uymuyoruz çünkü bu ülke nüfusunun yüzde 12-13'ü Kürt'tür. Bunların siyasal, sosyal ve kültürel hakları için biz mücadelemize devam edeceğiz. Kürt partileri olmasaydı Kamışlı olayları kontrolden çıkardı. Partiler daha fazla kan dökülmesini, olayların daha fazla büyümesini önledi. Hükümet siyasi partilere daha fazla özgürlük vermesi, çalışmalarını serbestçe yürütebilmesine izin vermesi gerektiği yerde çalışmalarını yasaklıyor. Biz bu karara uymuyoruz. Bizleri cezaevine de yollayabilirsiniz ancak biz bu yasaklama kararına uymuyoruz, zira Suriye'de zaten siyasi partiler yasası yok. İktidardaki Baas partisi bile şu an yasadışı görünüyor" yanıtını verdiklerini söylüyor.

12 Kürt partisiyle ayrı ayrı yapılan görüşmelerde Kürt partilerinin tavrı genellikle bu eksen etrafında döndü. Bu görüşmelerin ardından 12 Kürt partisi bir araya gelerek ortak bir açıklama yaptı. Kamışlı olaylarının ardından Kürt partileri 12 farklı parti olmalarına rağmen açıklamalarını ortak yaptılar ve Suriye Kürt Partileri adıyla tek imzayla ilan ettiler. Yapılan açıklamada şunlara yer verilmişti. "Suriye'de yaşayan 2,5 milyon Kürdün haklarını savunmak için siyasi partileri çalışmalarına devam edecek. Biz siyasi partiler, iznimizi hükümetten değil halktan alıyoruz, halk bize bu izni vermiştir."

Aralarında İnsan Hakları Derneği ve dört Arap partisinin oluşturduğu Yurtsever Demokratik Birliği gibi Suriyeli bazı Arap parti ve örgütleri de Kürt partilerinin bu çıkışına destek verdiklerini açıkladılar. Suriyeli Arap parti ve örgütleri demokrasi ve özgürlük talepleriyle birlikte bir an önce siyasi partiler yasaasının çıkartılmasını istediler.

Suriye'de faaliyet gösteren 12 Kürt partisi var ancak bu partiler Kamışlı serhıldanından sonra birlikte hareket etme kararı aldılar. Yapılan açıklamalara, "Birleşik Kürt Hareketi" imzası atılıyordu. Bu birlikte hareket etme geleneği Kürtlerde pek rastlanır bir tarz değildi. Türkiye'de yaşanan ve yüzbinlerce insanın ölümüyle sonuçlanan onca olaylara (Şeyh Sait, Büyük ve Küçük Ağrı, Geliyê Zilan, 12 Eylül vs.) rağmen Türkiye Kürtleri birlikte

hareket etmeyi öğrenemedi, başkaldırılarda rakip aşiretler ya da mezhepler uzak durdu hatta karşı tavır alarak isyanların bastırılmasında fiilen görev aldı, çatışmalara katıldı. Dört bin köyün yakıldığı, beş yüz bin kişinin öldürüldüğü, Enfal, Halepçe gibi katliamların yaşandığı coğrafyadaki Irak Kürtleri de birlikte hareket etme kararlılığını gösteremedi. Barzani ve Talabani güçleri hep rekabet içerisinde oldular hatta uzun süre birbirleriyle çatıştılar. Bu nedenle de kendi lehlerine olabilecek fırsatlar Kürtler adına kaçırıldı.

Kamışlı olaylarında özellikle Irak ve İran Kürtlerinin aksine Türkiye Kürtleri hiçbir tepki vermedi. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan Kürtler hemen hemen her gün eylemler gerçekleştirirken, Türkiye Kürtlerinden özellikle de yakın akrabalık ilişkileri olan Nusaybin'den hiç ses çıkmaması düşündürücüydü. Olayların ikinci günü, yani Cumartesi günü Kamışlı'da çatışmaların en şiddetli olduğu gündü.

Haber için gittiğim Nusaybin'de insanların duyarsızlığı beni şaşırttı, sınır kapısında bile 3-5 kişi vardı. Onlar da futbol maçını izlemeye gelmiş bir seyirci edasıyla sınırın karşı tarafında izlediği olayları yorumluyordu, birlikte gördüklerimiz ise binlerce kişinin omuzlarda taşıdığı cenazelerdi. Kim bilir belki de o cenazeler arasında sınırın bu tarafında maç izler gibi cenazeleri izleyenlerin akrabaları vardı.

Oysa aynı Türkiye Kürtleri'nin başları her sıkıştığında sığındığı yer "Binxet (Sınırın altı)" idi. Ama şimdi sıkıntılı olan Suriyeli kardeşleriydi ve onlar Suriyeli kardeşlerini sadece izliyorlardı. Hatta izlemeye bile değer görmemişlerdi, karşı tarafa "Bırayê min ez li gel te me (Kardeşim ben seninleyim)" diye sesini yükseltmeleri bende şok etkisi yaratmıştı.

Oysa o günlerde Türkiye, genel seçimler dönemindeydi ve Nusaybin'de seçimleri kazanan SHP mitingler yapıyordu. Kitleler rahatlıkla bir araya gelip mitingler yapabiliyorken kardeşleri lehine seslerini yükseltmemişlerdi. Türkiye Kürtlerinin özellikle de Nusaybinlilerin bu duyarsız tavrı daha sonradan gördüğüm

Kamışlılıları derinden yaralamıştı, “hani biz kardeştik?”

Türkiye Kürtleri sadece Suriye’deki gelişmelere kayıtsız kalmakla yetinmemiş, Irak’ta federasyon ilanıyla Irak Kürtlerinin kazanımlarını da görmezden gelmişti. Irak, Suriye, İran, Ermenistan ve Avrupa’da yaşayan Kürtler, federasyon ilanını adeta “Ulusal bir bayram” bir Newroz şenliğinde kutlamışlardı. Türkiye’de yaşayan Kürtler belki de bu federasyon ilanını duymamıştı ya da daha ne anlama geldiğini dahi bilmiyorlardı, siyasi parti mitinglerinde ya da “Kürtlük adına” yapılan gösterilerde atılan sloganların ne anlama geldiğini bilmiyorlardı, atılan sloganların ne anlama geldiğini belki de bilmeden bağırıyorlardı.

Kamışlı Serhıldanı’nın ardından Suriye Kürtlerinin-Kürt partilerinin birlikte hareket etmesi, Suriye Kürtlerinin “kardeşler arası işbirliği” geleneğinden gelmektedir. Kürt aydınlanmasının merkezidir Suriye, özellikle de Kamışlı. Şeyh Sait, Ağrı gibi Türkiye’de başlayan isyanlar başarısızlıkla sonuçlanınca, isyana katılanlar Suriye Kürtleri tarafından kardeşleri olarak karşılanmış ve kollanmıştı. 12 Eylül’de yurt dışına çıkanların ilk aklına gelen yer yine Kamışlı ve Amude olmuştur. Suriye Kürtleri, Türkiye Kürtleri için bir anlamda “sığınma yeri” olmuştur. Bölgede kan davası ve kız kaçırma olaylarının ardından bile ilk sığınak yeri olarak Suriye Kürt bölgeleri akla geliyordu.

Bu kitapta Türkiye’de pek tanınmayan Suriye Kürt partileri ve bu partilerin siyasal düşüncelerini, diğer ülke ve Kürt partileriyle ilişkilerini, birbirine bakışlarını ve mücadele yöntemlerini okuyacaksınız. Bu amaçla Suriye Kürtlerinin merkezi Kamışlı’da yaklaşık bir yıllık bir çalışma sonucu bu kitap hazırlandı. Kitap daha hazırlık aşamasındayken Kamışlı Serhıldanı patlak verdi, bu nedenle de çalışmaya ara vermek zorunda kaldım, sürekli Suriye istihbaratının takibindeki bu 12 Kürt partisiyle buluşma ve görüşmeler yapma konusunda oldukça sıkıntılar çektim. Çok sayıdaki Kürt partilerinden bazı tabela partileri, biraz da hükümetten korkudan olsa gerek görüşme teklifimi kabul etmediler, görüşmelerinin net bir şekilde kamuoyuna yansımalarını istemediler. Bu

partiler hükümet karşısında da net bir duruş sergileyemeyen partilerdi. Fotokopi ve faks makineleri Suriye hükümetinin denetiminde olduğu için belgelere ulaşma konusunda oldukça zorlandım. Suriye hükümeti fotokopi ve faks işleriyle iştigal edenlere imzalattırduğu bir kağıda, içerisinde siyasi kelimeler bulunan hiçbir kağıda işlem yapmayacağına ve El Muhaberat'a ihbar edileceğine dair garanti almış, bu nedenle de bu belgeleri çoğaltmaya gidildiğinde ihbar edilme riski vardı. Kürt parti ve liderleri zaman zaman Suriye hükümetiyle gerginleşen hükümet-Kürtler ilişkisini görüşmek üzere Şam'a gittiler. Bu nedenle de kitapla ilgili görüşmeler çok uzun bir zamana yayıldı.

SURİYE

Kimlik Bilgileri

Resmi adı: Suriye Arap Cumhuriyeti

Nüfusu: 20 Milyon civarı

Yüzölçümü: 185.180 km²

Başkenti: Şam

Dili: Arapça

Dini: İslam (yüzde 73 Sünni, yüzde 12 Alevi, yüzde 12 Hıristiyan, yüzde 3 Dürzi.)

Etnik Yapısı: Arap, Kürt, Ermeni, Çerkez, Süryani, Türkmen, Dürzi

Kişi Başına Milli gelir: 990 Dolar

GSMH: 16,8 Milyar dolar

Para birimi: Suriye Lirası

Ülkedeki Kürt nüfusu: Yaklaşık 2.500 bin (1.9 milyon vatandaş, 350 bin ecnebi, 250 bin kimliksiz)

Önemli kentleri: Şam, Halep, Lazkiye, Hamma, Hums, Haseki, Rakka, Deir Ez Zor.

1946 yılında Fransız askerleri Suriye topraklarını terk ederek 25 yıllık manda yönetimi sona erdi ve Suriye bağımsızlığını ilan etti. Fransız manda yönetiminin hüküm sürdüğü 1920-45 döneminde Fransızlar işgal ettikleri Suriye'yi daha rahat yönetebilmek için mezhepler arasında denge unsurunu bir koz olarak kullanmıştır. Nüfus olarak azınlık durumunda kalan Nusayrileri, ülkenin çoğunluk nüfusunu oluşturan Sünnilere karşı güçlendirmiştir. Fransa sonrası Nusayrilerin yönetimi ele geçirmelerinin sebebi de, Fransızlar gitmeden önce denge unsuru kaygısıyla onları ordunun üst kademelerine yerleştirmiş olmasındandır. 1946-1963 yıllarında

Suriye, Sünni Arapların hakimiyetine geçti, 1963-1970 yıllarında Nusayriilerin birleşmesi ve 1970 sonrası Suriye’de ise Nusayriilerin yönetimindeki hakimiyeti olarak değerlendirmek mümkündür.

Suriye’nin Kuzeyde Türkiye, güneyde de diğer Arap ülkeleriyle olduğu gibi İsrail ile de sorunları vardı ve esas olarak savaştığı İsrail’di. İsrail Suriye’nin topraklarını işgal etmiş ve bu topraklarda hak iddia ediyordu.

Mayıs 1948 yılında kurulmuş olan İsrail’e karşı yürütülen 1’inci Arap-İsrail savaşında, Suriye Ordusu İsrail karşısında büyük bir yenilgi yaşadı. 1949 yılı Mart ayında General Hüsnü Zaim darbesi, ülkede askeri darbeler dönemini de başlatmış oldu. Irak ve Mısır rekabeti arasında kalan Suriye, bu dönemde Cemal Abdunasır’ın etkisinin en fazla hissedildiği ülke olarak, Mısır’la birlikte ortak hareket etti. 1955 yılında, Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve İngiltere arasında imzalanan Bağdat Paktı, Suriye yöneticilerinde büyük bir hoşnutsuzluk yarattı. 1956 yılında yaşanan Süveyş krizinde, Mısır’ın emperyalist ülkelerle (Fransa-İngiltere) girdiği savaştan yenilgiyle çıkmasına rağmen, Suriye’de Nasırcı Arap milliyetçiliği akımlarının güçlenmesine neden oldu.

Suriye 1958 tarihinde güçlü bir Arap cephesi oluşturmak için ilan edilen Birleşik Arap Cumhuriyeti içerisinde yer aldı. 30 Eylül 1961 yılında Suriye bu birlikten çekilerek bağımsızlığını ilan etti. Suriye politik yaşamını yakından ilgilendiren Baas bölünmesi, 1963 yılında yaşandı. Yine bu yıl içerisinde Irak’ta iktidara gelen Baasçı Saddam yönetimine yardım amacıyla, 6 bin kişiden oluşan Baasçı Suriye birlikleri sınırı aşarak, Irak’ın Zaho kenti üzerinden Saddam’a karşı gerilla mücadelesi veren Barzanilerin Barzan bölgesine hareket etti. Suriye birlikleri bir başarı elde edemediği gibi çok sayıda kayıp vererek geri döndü ancak geri dönen birlikler Irak Baas’ıyla birlikte savaştığı için Suriye’de “kahramanlar” gibi karşılandı.

1966’daki darbe ile Hafız Esad, Irak’ta Saddam Hüseyin

örneğinde olduğu gibi, ülkenin ikinci adamı haline gelmiş, aynı anda hem Genelkurmay başkanlığı hem de Hava Kuvvetleri Komutanlığını yürüterek, Suriye politikasında etkili kişilerden biri olmuştu.

İsrail'i ortadan kaldırmak ve işgal altındaki Arap topraklarını kurtarmak amacıyla girişilen İsrail-Arap savaşı yine hüsrarla sonuçlandı. İsrail 1967 yılında Mısır, Suriye ve Ürdün'e saldırdı. 6 gün savaşları olarak tarihe geçen savaşta 6 gün içerisinde, Arap ordularını yenilgiye uğratan İsrail, Sina Yarımadası, Golan Tepeleri, Batı Şeria, Gazze ve Doğu Kudüs'ü işgal etti. Suriye iç politikası da bundan nasibini aldı. Suriye'nin en stratejik bölgelerinden biri olan Golan Tepeleri de bu savaşta İsrail'in eline geçti,

Genelkurmay Başkanı Esad, 1970 yılında bir darbeyle ülke yönetimini ele aldı.

Hafız Esad, 1970 yılındaki bu çıkışını "Düzeltilme Hareketi" olarak lanse etti. Irak'taki Baas iktidarı ve Saddam Hüseyin'de olduğu gibi iktidarının ilk günlerinde siyasi tutuklulardan bazılarını serbest bırakarak muhalefete jest yaptı.

6 Ekim 1973'te Mısır ve Suriye orduları İsrail tarafından işgal edilen toprakları geri almak için savaş açtı ve İsrail'e karşı saldırıya geçtiler (Yom Kipur Savaşı). Ancak bu savaş, yine Arap ordularının yenilgisiyle sonuçlandı. 14 Aralık 1981 tarihinde İsrail, daha önce işgal ettiği Golan Tepelerini kendi topraklarına kattı.

Hafız Esad Suriye için yeni bir strateji belirledi, İsrail'in Amerika ile olan ilişkilerinin karşılığında Suriye'nin Rusya ile ilişkilerini geliştirdi. Ülkesine 60 binden fazla Rus askeri ve personelini konuşlandırdı.

Suriye'nin 1982-84 yılları sonrasındaki ciddi ekonomik güçlükleri, sadece İsrail'e karşı yaptığı askeri yığınaklarından değil, aynı zamanda Esad'ın Arap dünyasında artan siyasi yalnızlığından da kaynaklanıyordu. İran-Irak Savaşı'nda Baasçı Arap yönetimindeki Irak'tan değil, Şii Acem olan İran'dan yana

tavır koydu. Hafız Esad'ın kendisi de Nusayri'ydi. Suriye'nin Arap olan Irak'tan değil de, Acem İranlılardan yana bu tutumu, hem petrol üreten Arap ülkelerinden sağladığı gelirin, hem de yurt dışındaki Suriyeli işçilerin gönderdikleri dövizin azalmasına yol açmıştı.

Hafız Esad başkanlığındaki Nusayri yönetiminin, Sünni Araplara karşı ayrımcı tutum içerisinde olduğunu ileri süren ve Mısır'dan etkilenen bir grup, Müslüman Kardeşler Örgütü adı altında yönetim karşıtı faaliyetlerde bulunmaya başladı. Özellikle Hama ve Hums'da destek gören bu örgütü çökertmek için 1982 yılında bir operasyon gerçekleştirildi. Hava kuvvetleri ve tankların da kullanıldığı operasyonda bir hafta içerisinde Hama yerle bir edildi ve yaklaşık 30 bin insan öldürüldü. O günden 2011'de başlayan Suriye'deki isyana kadar, Müslüman kardeşler örgütü (İhvan-ı Müslümin) Suriye'de derin bir sessizliğe gömüldü.

Amerikan aracılığıyla İsrail ile barış görüşmelerine başlama kararı alındı. 1994 yılının Ekim ayında ABD başkanı Bill Clinton Şam'ı ziyaret etti ve İsrail ile barış görüşmeleri konusunda ciddi olduğunun mesajını verdi. Esad ile Clinton 2000 yılının Mart ayında yeniden bir araya geldiler. İsrail'in 1976 yılında işgal ettiği Golan Tepeleri'nden geri çekilmesi konusunda bir ilerleme sağlanamadı.

Hafız Esad 10 Haziran 2000 tarihinde hayatını kaybetti, Suriye Baas'ı baba Esad'ın yerine oğlu Beşşar Esad'ı devlet başkanlığına getirdi.

Avrupa'da eğitim almış oğul Esad'ın iktidara gelmesiyle, başta Kürtler olmak üzere tüm Suriye halklarında bir reform beklentisi oluştu. Ancak bu beklentiler Baaşçı grup tarafından engellenerek beklentileri boşa çıktı.

Suriye-Türkiye ilişkilerinde, 2003 yılının sonlarında Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad ve eşinin Türkiye ziyaretine kadar "Hatay", "Su", "Güvenlik" ve son yıllarda da "İsrail-Türkiye İlişkileri" olmak üzere 4 sorun masadaki yerini hep korumuştur. Ancak Amerika'nın Suriye'yi vurmakla tehdit ettiği bir dönemde

gerçekleşen bu ziyarette Esad Türkiye ile su, Hatay, PKK gibi sorunlarının olmadığını belirterek, Türk işadamlarından Suriye'ye yatırım yapması çağrısında bulunmuş ve yeni bir döneme girildiğini söylemişti.

Amerika'nın Irak'ı işgaliyle birlikte Irak'a komşu olan ve Kürt sorunu bulunan Suriye-Türkiye-İran, kendi aralarında daha sıcak ilişkiler geliştirdi ve Irak'ta olası bir bağımsız Kürt devleti ya da federasyona karşı ortak stratejiler geliştirerek böyle bir oluşumu engellemeye çalıştılar. Irak'ta federasyon ilanı ile birlikte önce İran, ardından da Türkiye Irak'ta federasyona olumlu bakacaklarını açıklayınca bu ittifak da sona erdi.

Suriye, 1978 yılından itibaren PKK'ye ev sahipliği yaptı. 1998 tarihinde PKK lideri Abdullah Öcalan'ın ya Türkiye'ye teslim edilmesini ya da Suriye'den sınır dışı edilmesini isteyen Türkiye, sınıra asker yığınağı yaptı ve zaten iyi olmayan iki komşu ülkenin ilişkileri iyice gerildi. Mısır ve İran devlet başkanlarıyla dışişleri bakanlarının diplomasi sayesinde savaşın eşliğinden dönüldü. Suriye ile Türkiye arasında Adana'da yapılan gizli güvenlik görüşmelerinin ardından Abdullah Öcalan'ın Suriye'den sınır dışı edilmesi, iki ülkenin güvenlik konularında periyodik aralıklarla toplantılar yapması konusunda anlaşma sağlandı.

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkartılmasının ardından yaşanan gelişmeler Öcalan'ın Kenya'da yakalanarak Türkiye'ye getirilmesiyle sona erdi.

Suriye kendisinden ayrılarak önce bağımsız bir bölge, sonra da yapılan halk oylamasıyla Türkiye'ye ilhak olan Hatay'ın kendi toprakları olduğunu hep iddia etmiş, okullarda ders kitaplarına konmuş, hatta hazırladığı haritalarda Hatay'ı kendi toprakları içerisinde göstermişti. Şam yönetimi, Doğu Blokunun çöktüğü soğuk savaşın ardından yalnızlıktan kurtulmak için Amerika ile de ilişkiler geliştirmeye başladı.

Suriye devleti ile Kürtler arasında günümüze kadar demokratik, siyasal, kültürel ve ekonomik haklarla ilgili sorunlar yaşanıyor,

ancak asıl sorun Kürtlerin vatandaşlık hakkı oluşturuyor. Zira Suriye hükümeti ülkedeki en kalabalık etnik unsur olan Kürt nüfusunu azaltmak için sadece Kürtlerin yaşadığı Haseki ili ve bu ile bağlı yerleşim bölgelerinde bir nüfus sayımı yaparak o dönemde en az 150 bin kişiyi vatandaşlıktan çıkarttı. Bu kişiler ve çocukları şimdi kimliksiz ve insani haklardan mahrum bir şekilde hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Hükümet ile Kürtler arasındaki temel çelişki de işte bu soruna kilitlenmiş durumda. Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad yaptığı bir televizyon konuşmasında vatandaşlık haklarının iade edileceğini bu amaçla ilk etapta 25 bin kişinin vatandaşlığa alınacağını, bu konuda işlemlerin devam ettiğini söylüyordu. Ancak bu güne kadar konuyla ilgili atılmış bir adım söz konusu değil.

Suriye Demokratik Hürriyetleri ve İnsan Hakları Savunma Komitesinin 2003 yılı raporunda ise konu ile ilgili çarpıcı örnekler sunuluyor.

“Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 7. maddesine göre birine işkence etmek, ona sert veya insanlık dışı muamelede bulunmak, onurunu incitmek; özellikle rızası olmaksızın birine tıbbi veya ilmi deneyler uygulamak yasaktır” deniliyor. Ancak Suriye’deki bütün tutuklamalar bu ülkenin kendi anayasasının 3. maddesinin 28. fıkrası da dahil olmak üzere bütün insani kanunlara aykırı olarak değişik fiziksel ve psikolojik işkence ve kötü muameleleri beraberinde getirmektedir. Uygulanan çeşitli işkenceler sırayla şu yöntemlerle yapılmaktadır: Küfür etme, vücudun muhtelif yerlerini tekmeleme, Suriye-Alman dolabı veya sandalyesinde döndürme, vücudun hassas yerlerine elektrik verme, uzun süre elleri veya ayaklarıyla asma.

Bu işkence yöntemleri tutuklanan kişilerin sorgulamalarının yapıldığı bütün birimlerde, onları itiraflara zorlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu işkencelere maruz kalanlar dışarı çıktıklarında ölünceye kadar geçici veya sürekli fizyolojik fonksiyonel kayıplarla yaşamaktadırlar. Bunun yanında tutuklular cezaevi yönetiminin bilgisi dahilinde şu gibi kötü muamelelere de tabi tutulmaktadır-

lar: Hava almalarını kısıtlamak, onları aşırı derecede rutubetli ve havası bozuk olan yeraltı hücrelerine atmak, aile ziyaretlerine yasak getirmek, başta askeri cezaevlerinde (örneğin Saydanaya) olanlar olmak üzere onları eğitimden yoksun bırakmak, kötü sağlık koşulları altında tutmak ve buna bağlı olarak durumları ağırlaşmış ölüm tehlikesi belirmediği sürece onları hastaneye kaldırmamak.

Suriye Demokratik Hürriyetleri ve İnsan Hakları Savunma Komitesi, devlet kurumlarında işkenceyi ve kötü muameleyi durduracak kanunları çıkararak ve var olanları uygulamaya koyarak bir dizi öneri sundu. Komitesinin öneriler ise özetle şöyle:

1- İşkenceyle mücadele eden uluslararası sözleşmeleri imzalamak, Suriye Ceza Kanunu'nda bu sözleşmelere uygun değişiklikler yapmak ve kanunun işkence yapanlara cezayı öngören 391. maddesine işlerlik kazandırmak.

2- Polis karakollarına ve öteki emniyet birimlerine götürülen sanıkları sorgulamaya başlamadan önce onlara avukat bulundurma hakkı tanımak; uluslararası sözleşmenin 14. ve 68. maddeleri ile işkenceyle mücadele sözleşmesinin 12. maddesine göre sanıkları suçlarını itirafa zorlamamak.

3- İşkenceye karışan emniyet mensuplarının yargıya sevk edilmelerinin önündeki engelleri kaldırmak.

4- Sorgulama esnasında işkenceye maruz kalan sanıklara, kendilerine işkence uygulayan emniyet mensupları hakkında dava açma hakkını tanımak ve böylece işkenceye karışanları yargı önüne çıkarma yolunu açmak.

5- Polis karakolları ve diğer emniyet birimlerinde yapıldığı söylenen işkence iddialarını soruşturmak üzere devlet tarafından hakim, avukat ve tabiplerden oluşan bir heyetin tayin edilmesi ve araştırma sonucunda işkence yaptıkları belirlenenlerin mahkemeye sevk edilmeleri.

İHLAL EDİLEN HAKLAR

SEYAHAT

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 13. maddesine göre herkesin kendi ülkesi de dahil olmak üzere istediği ülkeden ayrılma ve oraya tekrar dönme hakkı vardır. Suriye dışına sürgün edilen veya bu ülkeden çıkıp başka bir ülkeye iltica edenlerin durumu ciddi ve büyük bir ulusal sorun haline gelmiştir. Bugün bir milyona yakın Suriye insanı, siyasal veya ekonomik nedenlerden dolayı hayatlarını tehlikede gördükleri için Suriye’yi terk etmişlerdir.

Suriye yönetimi tarafından bir genel af çıkartılmamış, ülkeyi terk etmek zorunda kalanlara ülkelerine dönme şansı verilmemiştir. İnsanların ülkelerine dönmesi halinde “mecburi hizmetlerden muaf tutulmaları ve onların kefalet bağlamında mali ödemelere zorlanmamaları” gerekmektedir. Bunun için ülke dışına sürgün edilenlerin ekonomik, sosyal, eğitsel ve siyasal haklarını takip edecek ve savunacak bir heyetin kurulması gerekmektedir. Böylesi bir heyetin oluşması halinde insanların dönüşleri mümkün olabilir. Çünkü, Suriye’de insanlar endişe içinde yaşamaktadırlar ve sürgün edilenlerin yasal hakları gözetilmemiştir. İnsanların Suriye’den istedikleri zaman ayrılmaları, seyahat etmeleri önündeki kanuni engeller ortadan kaldırılmalıdır.

AZINLIKAR

Suriye azınlıklara iyi niyetli bir devlet olmamıştır. Azınlıklar Bildirgesi’nin 1.maddesinde her devletin kendi sınırları içerisindeki azınlıkların varlığını ve ulusal, kültürel, dinsel ve dilsel kimliğini korumak, bunu sağlayacak şartları hazırlamak gibi bir yükümlülüğü olduğu belirtilmiştir. Ancak Suriye bu hükümlükleri yerine getirmemiştir.

Azınlıklar bağlamındaki hak ihlalleri özellikle Suriye

Kürtlerine yönelik olarak onların ekonomik, sosyal ve kültürel durumlarını olumsuz etkileyecek şekilde yaşanmaktadır. Buna paralel olarak 1962 yılında yapılan istisnai sayım doğrultusunda onbinlerce Kürt Suriye vatandaşlığından çıkarılmıştır. Bu da onların konut edinme, kamuda çalışma, seçimlere katılma, seyahat için ülke dışına çıkma, evliliklerini nüfus idarelerinde tescil ettirme gibi bütün medeni, siyasal ve kültürel haklarını yitirmelerine yol açmıştır. Evliliklerini tescil ettirememesi problemi sayıları bugün 200.000 (2004 verileri) civarında olan ve “ketum” olarak kategorize edilen kayıtsız bir nesil ortaya çıkarmıştır.

İnsan haklarının açık bir ihlali olarak Suriye Kürtleri kendi dilleriyle eğitim -öğretim görme ve kültürel yayınlarda bulunma hakkından mahrum bırakılmışlardır. Kuşkusuz ırksal, dinsel ve cinsel ayrımlar bir ülkede emniyet, barış ve istikrarı bozan unsurların başında gelir.

Bu bağlamda Suriye Kürtlerinin öteki Suriye vatandaşları gibi kanun önünde eşit olmaları ve vatandaşlık haklarından tam yararlanmaları gerekmektedir.

ÇOCUK

Suriye’de şiddetin ve ırkçı baskıların çarpıcı kurbanları arasında çocuklar da yer almaktadır. Çocuklara yapılan baskılarla ilgili olarak enformasyon ve emniyet birimlerine intikal eden olaylar çok küçük bir oran teşkil etmektedir. Gerçek ise tam tersidir. Yani resmi rakamlar ile çocuklara yapılan baskılar birbirini dengeleyecek durumda değildir. Bu durumla ilgili araştırmalar ve resmi istatistikler de yapılmıştır. Yapılan küçük çaplı araştırmalar ise devletin resmi görüşlerinin dışına çıkmamaktadır. Durum böyle olunca çocuklar için Suriye çekilmez bir ülke olmaktadır. Ayrıca Suriye’de çocukların haklarını koruyacak ve onlarla birlikte hareket edecek uzmanlaşmış sosyal kurumların sayısı çok azdır, bu yüzden çocuklar toplumun dışına itilmektedirler. Kanuna gelince; ırkçı baskılara ve haksızlığa uğrayan

çocuklar kanun nazarında insan değil, eşya değerindedir. Bu çocukların karışacakları olaylarla ilgili özel ihtisas mahkemelerinin ve onlara yardım edecek psikologların olmayışının yanında, suç işlemiş serseri, kapkaççı ve psikopat yetişkinlerle birlikte aynı hapishanede kalmaları sorunları daha da katmerleştirmektedir. Tehlikelere maruz kalan ve korunmaya muhtaç olan bu çocuklar için koruyucu önlemlerin alınması gerekir. Korunmaya muhtaç yoksul çocuklar için iş ortamları, eğitim kurumları açılmalıdır. Yine sokak çocukları için ıslah edici kurumlar açılmalı, eğitimi yapmamış çocuklar için eğitim olanakları yaratılmalıdır. Tarım ve sanayide çalıştırılan bu çocuklara ve benzerleri için de, devlet gerekli önlemleri almalı, sağlık ve eğitim hakları için güvence vermelidir.

Başka bir sorun, başıboş bırakılmış çocuklara eğitim-öğretim ve kimlik verilmesidir. Yine bir sorun da yetim çocuklar ve onları korumaları gereken bazı kurumların bu konudaki rolleri ile ilgilidir. Bu problemin bir ucu da hayali bazı derneklere ve onların topladıkları yardımlara dayanmaktadır. Devletin bu konuyu gözden geçirerek çocukları topluma kazandırması ve ailelerine bir takım özel mülkiyet hakları tanınması gerekir ki, sosyo-ekonomik ve toplumsal sorunların da üstesinden gelinebilsin.

Çocukların çalışması birçok toplumsal sorunu beraberinde getiren sosyal olumsuzluğun bir yansımasıdır. Bunların başında ekonomik dengesizlik ve fert başına düşen milli gelirin düşüklüğü gelmektedir. Çalışan çocukların sorununu çözmek, onları çalışmaya iten nedenleri ortadan kaldırmakla gerçekleşir. Bilinen şu ki, bugün normalin üzerinde bir çalışma süresi içerisinde, sağlıksız ve insani olmayan zor koşullar altında düşük bir ücretle çalışan 600.000 kadar çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların büyük bir kısmı çalışmak zorunda oldukları için okullarını terk etmek zorunda kalmakta, bu da onların cahil kalmalarına ve ahlaki çöküntüler yaşamalarına yol açmaktadır.

EĞİTİM

Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinin 13. Maddesi, “her ferdin eğitim-öğretim hakkı”nın güvence altına alınmasını talep eder, buna göre şu maddeleri sıralar;

-İlköğretimin zorunlu kılınması ve herkese ücretsiz sunulması
-Teknik ve sanat okulları da dahil olmak üzere ortaöğretimin yaygınlaştırılması, toplumun her kesimine uygun eğitim araçlarıyla yaygınlaştırılması ve kademeli olarak ücretsiz sunulması.

-Yükseköğretimin eşitlik temelinde ve yeteneklere göre herkese sunulması ve kademeli olarak bunun da parasız hale getirilmesi.

Suriye’de eğitim-öğretim alanında gözle görülür gelişmeler olmuş ve bu gelişmelerin okuma-yazma oranı üzerinde olumlu etkileri olmuştur. Örneğin 1980 verilerine göre yetişkinler arasındaki %65 civarındaki okur-yazar olmama oranı 2001 yılında %30,4 civarına düşmüştür. Ancak bu oran da hâla yüksek sayılmaktadır. Burada dikkat çeken husus, okuma-yazma bilmeyenlerin çoğunun kadınlardan ve fakirlerden oluşmasıdır. Özellikle kırsal alanda bu oran daha yüksektir. Bu alanda okuma-yazma bilmeyen kadınların oranı %70’tir.

Devletin 80’li yıllarda eğitim-öğretime ayırdığı pay %5 civarındadır. Buna gerekçe olarak ekonomik darboğaz, bazı reform programlarının yürürlüğe konulması ve genel bütçenin daraltılarak tasarrufun sağlanması gösterilmektedir. Doğal olarak eğitim-öğretim bundan olumsuz etkilenmiştir.

Suriye’deki eğitim sistemi birbirinden farklı iki kısma ayrılmıştır:

1- Ancak maddi durumları iyi olan azınlığın yararlanabildiği pahalı özel eğitim.

2- Maddi durumları kötü olan çoğunluğun aldığı resmi eğitim.

Üniversitelere genel sınavlardaki puanlara göre öğrenci alma sisteminin değiştirilerek bunun yerine öğrenciye kendi yetenek-

lerini ortaya koyma ve düşüncelerini geliştirmesine olanak sağlayan,, “üniversiteye giriş sınavı” adı altında yeni bir sınav sisteminin getirilmesi zorunludur. Suriye’de eğitim faaliyetleri akla uygun, bilimsel ve sorunlara açık çözümler getirecek nite-likte değildir. Bu doğrultuda bütün çocuklara eğitim-öğretim hak ve eşitliği tanınmamıştır; eğitim ve öğretim imkanlarının geliştirilmemesi, eğitim kurumlarının durumunun iyileştirilmemesi, bütçeden eğitim ve öğretime ayrılan payın artırılmaması, mesleki okulların durumunun iyileştirilmemesi ve vakıf, dernek, sendika gibi örgütlenme birimlerine gerekli iznin verilmemesi eğitimi bir sorun yumağı haline sokmuştur. Bunun yanında öğretim üyelerinin durumunun iyi olmadığı, bilimsel çalışma ve araştırmalar için kendilerine gerekli imkanların sağlanmadığı da ayrı bir gerçektir. Öyle ki Üniversite Senatosu devletin baskısı altındadır, bağımsız değildir. Demokratik ve özgür bir ortamda çeşitli öğrenci derneklerinin çalışmasına izin verilmemektedir, dernekler devletin asli unsurlarını zedeleyen bir kurum olarak algılanmaktadır.

Üniversitelerin bulunduğu şehirlerde öğrenciler çeşitli sorunlarla uğraşmak zorunda kalmışlardır. Öğrenciler ciddi bir izdi-ham sorunuyla karşı karşıyadır. Örneğin Şam’da 2-3 kişilik bir odada 8-9 kişi, Halep’te 2 kişilik bir odada 4-5 kişi kalmak zorundadır. Üstelik bu odalarda sadece bir çalışma masası bulun-maktadır ki, bu da özellikle sınav dönemlerinde öğrencileri olumsuz etkilemekte, öğrencilerin yeterli çalışma koşullarının olmaması eğitimdeki verimliliği düşürmektedir. Bunun yanında had safhada olan bir ayırımcılık vardır; örneğin 3-4 kişilik odalarda 1-2 torpilli, devlete- bürokrasiye yakın kişiler kala-bilmektedir. Üniversitelerde ne maddi ne de manevi bir hizmet söz konusudur. Şam ve Halep’teki hizmetler yetersiz, kalitesiz ve kötüdür. Çöpler yurtların önünde yığılmış, her an patlayacak nesne görüntüsü vermektedir. Banyo hizmetleri yok denecek kadar azdır, sıcak su ciddi bir problemdir. İçme suyu genellikle satın alınarak temin edilmektedir.

EKONOMİ

Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 6. maddesinin 1.fıkrasına göre sözleşmeyi kabul etmiş bütün taraf devletler herkesin bir işte çalışma, rızkını temin etme ve istediği işi özgürce seçme hakkını kabul etmekle ve bu hakkı korumak için gerekli uygun tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Suriye ekonomisinin içinde bulunduğu gözle görülür problemler; kısa vadede reel ekonomik gelişmeyi sağlayamayan, mahalli güçlükleri ortadan kaldıramayan, rekabet gücünü olumsuz etkileyen ve işsizliği arttıran yatırım ve projeler üzerinde merkezileşmesidir. Buna mukabil yabancı sermaye, yürürlükteki mevzuat ışığında gaz ve petrol yataklarını oluşturmanın dışında üretime ve işsizliğe hiçbir çözüm bulamamıştır. Üretim ve yatırımın cılız kalması, vergi kanununun ıllıklığı yanında, yönetim, yargı, pazar ve tesis gibi nedenlere dayanmaktadır. Burada dikkat çeken hususlardan biri de, geliri sınırlı olan kesimin daha çok vergi yükünü taşımasıdır. Bu kesimden 14 çeşit doğrudan, 26 çeşit de dolaylı harç ve vergi türü alınmaktadır.

Milli gelirin eşit ve adil bir şekilde dağıtılmaması; sınıflar arasındaki uçurumlara neden olduğu gibi, fertler ve aileler üzerinde de olumsuz etkiler bırakmakta, toplumda düşmanlığın oluşmasına yol açmakta, ekonomik durgunluğu beraberinde getirmekte, fakiri daha fakir, zengini daha zengin etmektedir. Bu dengesizliğin ürünü olan yeni zenginler devleti kullanarak ve görevlerini suiistimal ederek zenginliklerine zenginlik katarken, fakirlerin durumu giderek kötüleşmektedir. Gelirlerin giderleri karşılamaması, ekonomik gelişmeyle birlikte işçi ve memurların maaşlarını da olumsuz etkilemektedir.

Tüm bu bozukluklara son vermek için demokratik bir toplum ve devlet yapısını oluşturmak, sağlıklı ve şuurlu bir denetim mekanizmasını geliştirmek, bunun için de yeni kanunlar çıkarmak ve sendikaların kurulmasına izin vermek

gerekir. Öte yandan temel ekonomik konular gözden geçirilmeli, ekonomide bazı reformlar yapılmalı, maaş ve ücretler yaşanılabilir düzeyde arttırılmalı ve reel bir fiyat ayarlaması yapılmalıdır. İşsizlikle mücadele edilmeli, yeni iş piyasaları oluşturulmalı ve imalatçı firmalara fırsat verilmelidir. Bu bağlamda kurulan İşsizlikle Mücadele Kurulu önemli bir adım ise de, bu kurul şimdiye kadar hep ağır-aksak hareket etmiştir.

NÜFUS SAYIMI

13.08.1962 Tarih ve 93 Sayılı Kanuna Göre 5.10.1963 tarihinde Haseki bölgesinde yapılan olağanüstü nüfus sayımı ise Suriye'nin başka bir yüzünü göstermektedir.

1- **Kamışlı'dan Nizamüddin Ailesi:** Bu aileden vatandaşlıktan çıkarılıp "yabancı"lar kategorisine dahil edilen ünlü kişiler arasında 50'li yılların Genel Kurmay Başkanı Tevfik Nizamüddin ve değişik dönemlerde parlamenterlik yapmış kardeşi Abdülbaki Nizamüddin ve Zeki Nizamüddin de bulunmaktadır.

2- **Milan Aşiretinden İbrahim Paşa Ailesi:** Vatandaşlıktan çıkarılıp "Türkiyeli Yabancılar" kategorisine dahil edilen bu aile, yaklaşık dört asırdan beri Yukarı Cezire'de hüküm süren bir ailedir. Bu aile, içinde 1791 yılındaki Bişar-Temir Paşa İsyanı da olmak üzere Osmanlılara karşı bazı isyan hareketlerine katılmıştır. Daha sonra İbrahim Paşa'nın çocukları Osmanlıları Suriye'den çıkarmak için devletle işbirliği yapmış, bu bağlamda 1920-1922 yılları arasında Osmanlı güçlerinin Halep, Rakka, Deir Ez Zor ve Haseki'den uzaklaştırılmasında rol oynamışlardır. Her birinin Suriye tarihinde önemli bir yeri olan bu kişilerden bazıları şunlardır:

Halil Bey İbrahim Paşa ve Oğulları:1928 ve sonraki bazı dönemlerde parlamento üyesi olan Halil Bey İbrahim Paşa, aynı

zamanda 1928 Suriye Anayasası'nı hazırlayan komisyonun bir üyesiydi. Bu hizmetlerinden dolayı da 1934 tarih ve 1999 sayılı kanuna göre kendisine Suriye Şeref Madalyası verilmiştir ancak Halil Bey İbrahim Paşa ve yakınları da hükümete göre “yabancı” olmaktan kurtulamamış, vatandaşlık hakları ellerinden alınmıştır.

İsmail İbrahim Paşa Ailesi: Bu aileden 1953-1954 yılları arasında parlamenterlik yapmış olan Muhammed İsmail, Osmanlı güçlerini Haseki'den çıkararak saldırının komutanlığını da yapmıştır.

Mehmo İbrahim Paşa Ailesi: Osmanlıları Rakka, Deir Ez Zor ve çevresinden atan silahlı güçlerin genel komutanlığını yapmıştır.

Haseki'deki İstisnai sayıma göre vatandaşlık problemi yaşayan Kürtlerin hak kayıpları hiç de azımsanacak gibi değildir.

1- *“Yabancı” olarak kaydedilenler ülke dışına çıkamazlar. Bu gibilere verilen tanıtıcı kimlik üzerine şunlar yazılmaktadır: “Bu belge yurt dışına çıkmak için geçerli değildir”. Ülke içi seyahate gelince, bunlar bir şehre varıp geceleyin bir otelde kalmak istedikleri zaman bu otelin bağlı olduğu semtin polis merkezinden gece kalma iznini almalıdırlar.*

2- *Kendilerine Kırmızı Kimlik verilenlere yurt dışına çıkma pasaportu verilmiyor. Son iki yıldır çıkarılan bir kanuna göre bunlar sadece hac farızası için ülke dışına çıkabiliyorlar.*

3- *“Yabancı”lar resmi işe girme ve serbest çalışma alanlarında da hak mahrumiyetiyle karşı karşıyadır. Devlet dairesinde ihtiyaç nispetinde çalışmalarına izin verilenlerin iki emniyet biriminden “güvenirlik belgesi” almaları gerekir. Bunlar serbest çalışmak istediklerinde ise açacakları mekanları*

kendi adına tescil ettiremezler. Bundan dolayıdır ki, bu insanlar açtıkları mekanları vatandaşlık haklarından tam olarak yararlananlardan birinin adına tescil ettirmek ve böylece onu kendine ortak ettirmek gibi bir durumla karşı karşıya kalırlar.

4- Bu gibi kimselerin aldıkları diplomalar da pratikte fazla bir şey ifade etmez. Örneğin hukuk mezunu bir kişi avukatlık yapma imkanları kendisine tanınmayınca ya bir sıvacinın yanında amelelik yaparak, ya da pamuk tarlasında güneşin altında çalışarak geçimini sağlamak zorunda kalıyor. En küçük bir muhalefet gösterdiğinde ise bilinen “dört yıldan başlar” sözünün gereği olarak zindana atılır.

5- Kürtler ülkedeki sosyo-ekonomik reformlardan da yararlanamazlar. Bu bağlamda toprak reformu çerçevesinde çiftçilere verilen toprak Kürtlere verilmemektedir.

Sayım kurbanlarının haklarını arama dilekçeleri ve sorunu uluslararası arenaya taşınması ise başlarına bela almakla eş anlamdadır.

1997 yılının Ekim ayında değişik bölgelere mensup sayım kurbanları çeşitli siyasi ve dini teşkilatların da desteğiyle 20.000’in üstünde imza içeren bir dilekçeyi Hafız Esad’a gönderdiler. Dilekçenin içeriği şöyleydi:

“Zat-i alinize sadece Haseki ilinde sayıları on binleri bulan, toplam sayıları ise yüz elli bine ulaşan Kürtlerin 1962 yılındaki sayım çerçevesinde vatandaşlıktan çıkarılmalarından dolayı uğradıkları mağduriyeti arz etmek istiyoruz.

Kütük defterlerine kendilerine özgü, “Suriye Yabancıları” şeklinde kaydedilen bu insanlar devlet dairelerinde ve şirketlerinde çalışma ve silahlı kuvvetler saffında asli unsur olarak hizmet etme hakkından mahrum bırakılmışlardır. Bunlar aynı şekilde mülkiyet ve seyahat haklarından da mahrum edilmişlerdir. Zira kendilerine verilen özel kimlik belgeleri otellerde ve tesislerde kalma ve gıda karnesine sahip olma gibi günlük hayatta önem

taşıyan hususlar için geçerli değildir.

Şam Emlak İşleri Genel Müdürlüğü'nün 05.06.1996 tarih ve 287 Sayılı Kararı, sorunu daha da büyütülmektedir. Zira bu karara göre mağdurların emlak ve evleri kendilerine teklif edilen bir bedel ile "Devlet Malı" diye istimlak edilmektedir ki, bu durumda olanların mahkemelerde açtıkları yüzlerce dava sonuçsuz kalmaktadır.

Sayın başkan, Suriye tarihimizin bu karanlık sürecinin üzerinde otuz yılın geçtiği bu haksız uygulamalara çözüm getirilmesi için Suriyeli vatandaşlar olarak zat-i alinize bu dilekçeyi arz ediyoruz. Hepimiz bu konuda zat-i alinizden ümitvar olarak insaflı kararlar vereceğinizden, vatandaşlar arasında cins, renk ve ırk ayrımı yapmaksızın eşitliği en iyi şekilde sağlayacağınızdan ve bu isteklerimizin mağdurların lehine olacak şekilde zat-i aliniz tarafından kabul edileceğinden eminiz. Zira bu konuda tek ümit ve dayanak sizsiniz. Mazlumların en iyi yardımcısı olmaya devam etmenizi temenni eder, size uzun ömürler dileriz".

05.10.1997

Aynı yıl, sayımın "ketum" mağdurları olan Hasekili Kürt Öğrenciler de meclis başkanına, eğitim bakanına, yüksek öğretim bakanına ve içişleri bakanına şu içerikte bir dilekçe göndermişlerdir:

"Selam ve saygular,

İzninizle Haseki ilinin ketum öğrencilerinin sıkıntılarını size arz etmek istiyoruz.

İlim kapılarını bize kapatan ve trajik durumumuzu ileri boyutlara vardırان sayım mağduriyetimiz ile ilgili konumumuzun sizlerce dikkate alınacağını ümit ediyoruz. 1962 yılında Haseki ilinde uygulanan sayımın ardından 150.000 Kürt Suriye vatandaşlığından çıkarılmış ve kütüklerde kendilerine özgü 'Suriyeli Yabancılar' statüsüyle kaydedilmişlerdir. Bir kısmı ise bu tür kütüklere bile geçirilmemiş ve nüfus kayıtlarına 'ketum' diye kaydedilmişlerdir. İşte bizler de bunlarıdır. Biz ketum öğren-

ciler en basit vatandaşlık hakkından mahrum bırakılmanın yanı sıra, eğitimimizi üniversite ve yüksekokullarda tamamlama hakkından da mahrumuz. Bu mağduriyetimizi gidereceğinizden ve öteki Suriyeli kardeşlerimizin yararlandıkları haklardan yararlanmamızı sağlayacağınızdan emin olarak isteklerimizi sizlere arz ederiz”.

Kürtler bu tür problemlerini uluslararası arenaya taşımadan ülke içinde halletmek için büyük çaba sarf ettiler. Ancak bütün çabalar sonuçsuz kalınca, istemeyerek de olsa mesele uluslararası arenaya taşındı. İnsan Hakları Denetleme Örgütü Ortadoğu Şubesi, 1996 yılının Eylül ayında Suriye Kürtleriyle ilgili içinde şunların da bulunduğu bir rapor yayımladı:

“Suriye Kürtleri Araplardan sonra en büyük ırki topluluktur. 13.800.000 kişilik nüfusun %8,5-10 kadarını Kürtler oluşturmaktadır. Bunlardan önemli bir oran bugün kimliksiz ve vatansız hale getirilmişlerdir. Suriye Hükümetine göre bunların sayısı 142.465, Kürt kaynaklarına göre ise 200.000’den fazladır. Suriye vatandaşlık haklarından yararlanamayan bu insanlara karşı yapılan bu uygulama uluslararası kanunu çiğnemek sayılır”.

Rapor ayrıca durumları “yabancı”lardan daha kötü olan “ketum” Kürtlere de dikkat çekmektedir.

Zira rapora göre toplam sayıları 75.000’i bulan bu ketumların resmi hiçbir kayıtları yoktur. Bunların evliliklerinden doğan çocukların da aynı kategoriye girdikleri düşünülecek olursa, ketum Kürtlerin sayısı her geçen gün biraz daha artmaktadır. İsimleri resmi sicillerde kaydedilmeyen üç sınıf ketum bulunmaktadır:

1) *Suriye vatandaşı bir kadınla evlenip çocukları da ketum olan ketumlar.*

2) *Eşlerden biri ketum olduğu için ketumlar kategorisine girenler.*

3) *Eşlerin ikisinin de ketum olması nedeniyle ketum sayılan çocuklar.*

ALMANLARIN GÖZÜYLE SURİYE KÜRTLERİ

Suriye Kürtleri, kendilerine sürekli ecnebi gözüyle bakan devletlerine ısınamadı. Suriye devleti, 1 milyon 800 bin civarında olduğu belirtilen Kürt nüfustan yaklaşık 250 bin kişiye, üzerinde “ Ecnebi” yazan kırmızı tanıtım kartları verdi ve bunları asla vatandaş olarak görmedi. Bu Kürtlerin Türkiye’den geldiklerini ve er geç bir gün geri gönderileceklerini söyledi. Kürtlerin kamu kurumlarında görev almaları, askere gitmeleri, mal-mülk edinmeleri yasaklandı. Buldukları yerlerden ayrılmaları ise izne bağlı, buldukları yerin dışında bir yere gittiklerinde kimlikleri olmadığı için otelde kalmaları yasak, ancak günlük ev kiralararak kalabiliyorlar. Suriye devletinin aldığı bu kararlar, ülkede yaşayan Kürtleri günden güne Suriye devletine düşman etti.

Suriye’nin Kimliksizleri

Irak’ın ABD tarafından işgal edilmesi ve Irak Kürtlerinin fiili özerkliği hukuki bir zemine oturmasının ardından yıllardır Suriye devleti tarafından adeta abluka altına alınan Suriye Kürtlerinde de bir hareketlilik başladı. Suriye Kürtleri, yıllardır kendilerini hiçe sayan Suriye devletine karşı başkaldırıda bulundu. Türkiye’nin Nusaybin ilçesiyle iç içe bulunan Kamışlı ilçesinde bir futbol karşılaşmasında Baas partili bazı grupların Kürtler aleyhinde slogan atması üzerine başlayan olaylar, çevre ilçe ve köylere de sıçradı. Olaylarda 50 kişi öldü, 200 kişi yaralandı. Bu olayların ardından sokaklara dökülen Kürtler kamu binalarını ateşe verdi. Hafız Esad ve Beşşar Esad’ın heykellerini yıktı, Suriye bayraklarını yıktı; Kürt, Amerikan ve İsrail bayraklarını açtılar. Neden İsrail ve Amerikan bayrakları açtıklarına ilişkin soruları, “Kürtlerin üzerine silahlarla ayırım gözetmeksizin ateş

açıyorlardı, kendimizi savunmak için taşlarla karşılık veriyorduk, kendi vatandaşını düşman gören bir devlete asıl düşmanını hatırlatmak, onunla baş edemediğini ve intikamını bizden aldığını hatırlatmak için bazı kişiler olayların ikinci ya da üçüncü gününde İsrail bayrağı yapıp açmışlardı” diye yanıtlıyorlar. Suriye’de hiç kimliği olmayan yaklaşık 50 bin kişi yaşıyor. Bu 50 bin kişi Suriye’de hiçbir iş yapamıyor, çünkü hukukten yoklar.

Etnik Ve Dini Yönden Tam Bir Mozaik

Türkiye ile en uzun kara sınırına sahip olan Suriye’nin etnik ve dini yapısı çeşitlilik arz etmektedir. Nüfusun yüzde 12’si Kürt, yüzde 3’ü Ermeni, yüzde 2’si Türkmen, yüzde 4’ü Rum ve Yahudi, yüzde 1,5’i Çerkez, yüzde 2,5’i Dürzi, yüzde 75 Arap ve diğerleridir. Suriye’nin dini yapısı ise; yüzde 12 Alevi, yüzde 3 Dürzi, yüzde 2 İsmaili, yüzde 14 Arap-Hıristiyan, yüzde 68 Suni, Sunni-Arap Müslüman ve diğerleri. Suriye, ülke sınırları içinde yaşayan Kürtlere yönelik ise dünyanın hiç bir ülkesinin iç hukukunda olmayan bir vatandaşlık uygulaması yapıyor.

Alman parlamentosu tarafından 2003 yılında Suriye’deki Kürtlerin durumuyla ilgili hazırlanan raporda, ilginç veriler yer alıyor. Raporda Suriye’de yaşayan 225 bin Kürdün halen vatandaş statüsünde olmadığı, kimliksiz Kürtlerin sosyal, kültürel ve siyasal alanda ciddi ayrımcılığa tabi tutulduğu kaydediliyor. Almanya Demokratik Sosyalist Parti (PDS) Milletvekili Petra Pau tarafından Federal Parlamento Bilimsel Araştırmalar Servisi’ne hazırlatılan raporda, Suriye’de 1946 yılında kültürel haklar alan Kürtlerin, Baas Partisi’nin iktidarı devralmasının ardından, 1962 yılından itibaren etnik haklarının reddedildiği belirtiliyor. 1962 yılında yapılan nüfus sayımının ardından sınır bölgesindeki 120 bin Kürdün yabancı sayıldığı ifade ediliyor. Bu da 1945 yılına kadar Suriye vatandaşı olduğunu kanıtlaya-

mayanın vatandaş olarak kabul edilmeyeceği gerekçesine dayandırılıyor. 1963 yılında kimlikler değiştirilecek gerekçesiyle toplanıyor ancak bunlardan bir bölümüne yeni kimlik kartları verilmiyor. Onun yerine Ecnebi kartları ya da hiç kimlik verilmiyor. Tüm bu plan Haseki muhaberat şefliğine atanan teğmen Muhammed Talab Hilal isimli bir askerin hazırladığı bir rapor çerçevesinde geliştiriliyor. Raporun z Kürtlerin Arapların aleyhine büyüdüğü ve güçlendiği, ileride bunların bir sorun yaratabileceği endişesiydi.

Kimliksizler Suriyeli değil, Türkiye'den

Raporda vatandaş kabul edilmeyen Kürtlere, kendi ülkelerinde yabancı ilan edilerek, kırmızı "ecnebi" (yabancı) kartı verildiği belirtiliyor. Suriye ise kimlik verilmeyen Kürtlerin Suriye kökenli olmadığını ve Türkiye'den geldiklerini savunuyor. Raporda, vatansız Kürtlerin sayısının yıllar geçtikçe arttığına dikkat çekiliyor ve raporun hazırlandığı 2002 yılına kadar sayılarının 200-225 bin arasında olduğu açıklanıyor.

Kimliksizlerin Yok Sayılan Hakları

Raporda kimliksiz Kürtlerin mahrum kaldığı haklar ise şöyle sıralanıyor:

"Seçime katılma veya aday olma hakları yok, çalışma ve devlette istihdam edilme hakları yok. Pasaport alamıyorlar ve bunun sonucu olarak yurtdişına çıkamıyorlar. Çocukları kayıtlara geirilmiyor ve bunun sonucu olarak okula ya hiç gidemiyorlar ya da çok zor koşullarda gidebiliyorlar.

Üniversite eğitimi ise hiç alamıyorlar. Kimlikleri olmadıkları için yasal evlilik yapamıyorlar. Suriye vatandaşları ile evlendiklerinde ise bu evlilik geçerli sayılmıyor. Sendika yesi olamıyorlar. Yağ, şeker, çay, piriç ve gıda gibi devlet yardımlarından yararlanamıyorlar. Toprak, ev alamıyorlar, işyerleri

açamıyorlar. Kimlikleri bulunmadığı için evlerinin dışına çıktıklarında otellerde kalamıyorlar, hastanelerde tedavi olamıyorlar”

Evleri Kamulaştırıldı

Alman parlamenterler tarafından hazırlanan rapora göre, Türkiye’den uzun yıllar önce Suriye’ye göç ederek Kamışlı ilçesine yerleşen Kürtlerin vatandaş olmadıkları gerekçesiyle evleri kamulaştırılıyor ve ev sahipleri vergiye tabi tutuluyor. Suriye’de Kürtlerin kendi dillerini ve kültürlerini kullanmaları da yasaklar arasında yer alıyor. Araplaştırma politikası çerçevesinde Kürt köylerinin de isimleri değiştiriliyor. Suriye’de politik olarak Kürtlerin varlığı reddediliyor ve ulusal azınlık olarak kabul edilmiyorlar.

Ayrımcılık ve dışlama politikası bütün devlet kurumlarında uygulanıyor.

Kürtçe Eğitim Yok

Alman parlamentosu raporunda, Suriye yönetiminin Aralık 2001 tarihinde ABD Mülteciler Komitesi’ne bir mektup yazarak ülkedeki vatansız Kürtlere okula gitmek gibi hakların verildiğini iddia etmesine rağmen, insan hakları ve diplomatik çevrelerin bunu yalanladığı belirtilerek, “Vatansız Kürtlerin durumu halen çok zor. Kürtlerin durumu hukuki dışlama ve gerçek ayrımcılıkla izah edilebilir.

1963 yılından beri uygulanan olağanüstü hal durumu Suriye devletine, toplumu belli yasal kurallar ya da yasalar üstü denetimle korkutma imkanı sunuyor.

Telefon, posta, faks ve kişisel ilişkiler denetleniyor. Gözaltına alınmalar mümkündür. Bu, genel olarak Suriye toplumu için geçerlidir ama Kürtler için yüksek ölçüde söz konusudur.”

Avrupa Birliği ile 2010 yılında Orta-Avrupa serbest ticaret

bölgesine katılması beklenen Suriye'nin, 2003 ile 2006 yılları arasında demokratik normlara kavuşmasını istiyor.

AB, Suriye'den 2006'ya kadar yerel üretimin geliştirilmesi, ihracatın artırılması, yabancı şirketlerin çoğaltılmasını talep ediyor.

İşsizler Ordusu

22 milyar dolar dış borcun olduğu Suriye'de, çalışan nüfusun yüzde 20'si işsiz. Petrol, tekstil, tütün ve fosfata dayanan ekonomi güçsüz ve gelir dağılımında adaletsizlik var. Siyasi güvensizlikten ötürü yatırım yapılmayan Suriye'de özel işletmeler yok. Ülke önemli uluslararası ekonomi kurumlarına üye olmadığından pazar sıkıntısı çekiyor. İşsizlik nedeniyle 1 milyondan fazla Suriye vatandaşı ülke dışında çalışıyor. Kişi başına düşen milli gelirin 990 dolar olduğu ülkede, Devlet Güvenlik Teşkilatı, Siyasi Haber Alma Teşkilatı, Askeri Haber Alma Teşkilatı adı altında üç istihbarat teşkilatı bulunuyor.

Suriye'de yaşayan Kürtler, Irak ve İran Kürtlerinde olduğu gibi topluca ve bir arada yaşarlar. Birinci dünya savaşının ardından çizilen sınırlar Kürtleri birbirlerinden ayırdı. Türkiye ile Suriye arasındaki sınır hattı, demiryoluna göre belirlendi. Kaba bir tabirle demiryolunun kuzeyi Türkiye, güneyi Suriye sınırı olarak belirlendi. Bu topraklarda yaşayan Kürtlerin etnik birlik-teliklerine bakılmaksızın aralarında bir sınır hattı çizilerek birbirlerinden ayrılmış oldu. Türkiye sınırlarına paralel bölgelerde yaşayan Kürtler bir arada yaşamaya devam ettiler. Hafız Esad'ın Saddam Hüseyin gibi yapmak istediği Araplaştırma politikaları yine Irak'ta olduğu gibi pek tutmadı. Daha güneyden getirilen Araplar Kürt köyleri arasına serpiştirildi, daha doğrusu Türkiye Kürtleri ile Suriye Kürtleri arasındaki ilişkilerin zayıflatılması hatta kopartılması için Kürtler arasına yerleştirildi. Yaklaşık 40 büyük Kürt köyüne el konularak Araplara verildi. Bu köyler; Kamışlı bölgesinden Menazire, Harmoun, Kahtaniye, Hylwa,

Tenuriye, Umfersan, Himo, Sawra, Hatimiye, Um Elrabih, Buhera, Aljabrie; Serê Kaniyê'den (Resulayn)Telteshri, Alkenitra, Alkirwan, Zehralarep, Alasedie, Berke, Tel Alhadara, Telalarkm, Almntnbi, Umalezam, Almsna, Alenadie, Alrauiie, Alhanadi, Aldhmae.

El konulan köylerden bir bölümü Haco ailesine aitti. Lahey'de dava açan Haco ailesine el konulan arazilerinin bir bölümü iade edildi. Suriye hükümeti Haco ailesine topraklarına karşılık para ödenmesini teklif etti. Aile teklife, "satacak toprağımız yok" yanıtını verdi ve topraklarının tamamını istedi. Kürt topraklarına yerleşen Araplar ile Kürtler her şeye rağmen barış içerisinde yaşadılar ancak Kürtler kültürlerinden, dillerinden hiçbir şey kaybetmediler.

İsimleri değiştirilerek Arapların yerleştirildiği köyler

Köyün Kürtçe adı,	Köyün (Yeni) Arapça adı,	Yerleşen Arapların Sayısı	Arapların Yerleşme Yılı
Gir Heliq	Tel Hedare	700 kişi	1972
Musa Koko	Tel Erqem	700 kişi	1972
Kednê	Tel Hefare	400 kişi	1972
Qermaniye	Qenertê	500 kişi	1973
Birkinês	Qeyrewan	800 kişi	1973
Xezna	Deher Ereb	800 kişi	1973
Mişêfrê	Esediya	700 kişi	1973
Bab Fereç	Reqa	700 kişi	1973
Himo	Himo	1000 kişi	1974
Necim	Qora	300 kişi	1974
Herem Şexo	Hatimiya	550 kişi	1974
Girê moza	Em Rebi'e	600 kişi	1974
Gir Hemdom	Besirê	400 kişi	1974
Xerzê	Cabiriya	700 kişi	1974
Tel eylol	Tel tşrin	700 kişi	1974
Cimeyê	Em firsan	800 kişi	1975

Tenoriye	Tenoriye	800 kişi	1975
Hilwa	Hilwa	800 kişi	1975
Mizgeft	Mizgeft	800 kişi	1975
Tırbê spi	Qehtaniye	800 kişi	1975
Gir dêm	Nftiya	800 kişi	1975
Maşoq	Maşoq	800 kişi	1975
Tewekiil	Tewekiil	800 kişi	1975
şebek	şebek	800 kişi	1975
Çilaxa	Ciwadiya	800 kişi	1975
Gûrteban	Tel ewer	800 kişi	1975
Mistefawi	Mistfawi	800 kişi	1976
Girke	Selma	800 kişi	1976
Girê fira	Tel sidik	800 kişi	1976
Kêřik	Hemra	800 kişi	1976
Banaqesir	Ayn xedra	800 kişi	1976
Tel elo	Tel elo	800 kişi	1976
Zihêriye	Zihêriye	800 kişi	1977

Ayrıca 1978 yılında Derik bölgesinde yaklaşık 136 köy daha Araplaştırma politikalarından nasibini aldı. Derik'in ismi Mallikkiye olarak değiştirildi. Bu köylerden bazıları şunlardır.

Köyün Kürtçe Adı	Köyün (Yeni) Arapça adı
Berabêt	Xan yonis
Pilêsiyê	Kerbela'ê
Girke legê	Me'ebede
Hecmetrê	Aka
Rikava	Heyfa
Swêdika	Yafa
Gir darê	Dêr yasin
Başot	Dêr albeleh
Sê malika	Tunusiyê
Mozelan	Alhame

Hêwil	Alkofa
Kengilo	Alzehra
Gêrê	Murtefi'a
Kani kerkê	Hesaniye

Kürtlerin yaşam bölgeleri

Kürtler, Türkiye sınırları içerisinde bulunan Nusaybin ile adeta iç içe durumda bulunan Kamışlı ilçesi başta olmak üzere, sınıra paralel yerleşim bölgelerinde, Halep'te, bir grup da başkent Şam'da yaşıyor. Kürtlerin Suriye'de yaşadığı başlıca kent ve kasabalar şunlardır:

Nusaybin karşısında bulunan Kamışlı ilçesi, güneyde daha iç kesimlerde bulunan Haseki ili, Silopi karşısında bulunan Derik(Suriye Derik'i) , Cizre karşısında bulunan Tırbe Spi, (bu bölgeler Cızira Suriye olarak adlandırılır), Mardin karşısında bulunan Amude, Kızıltepe karşısında bulunan Dırbesiyê, Ceylanpınar karşısında Resul Ayn (Serê kaniyê), Akçakale karşısında bulunan Talabyad, Suruç karşısında bulunan Ayn El Arap (Kobanê), ilerisinde Afrin bölgeleri ve bu bölgeler arasında bulunan irili ufaklı çok sayıda köy.

Suriye'de sağlıklı nüfus sayımı yapılmamakla birlikte Şam'da yaşayan Kürtler de dahil olmak üzere Suriye'de yaklaşık iki milyon yüz bin civarında Kürt yaşadığı belirtiliyor.

Suriye Kürtleri'nin Kürt aydınlanmasındaki en önemli şansı Türkiye'deki her isyanın ardından isyana katılan ya da yöneten aydınların, birikimli Kürtlerin Suriye'ye geçmiş olmalarıdır. Suriye'de önemli Kürt aydınları yetişmiş ya da yaşamıştır. Bunlardan en önemlileri Osman Sabri, Nuri Dersimi, Kamuran Bedirhan, Celadet Bedirhan, Doktor Nurettin Zaza, Doktor Nafiz Zaza, Cemilpaşalar'dan Kadri ve Ekrem ve Cegerxwin'dir.

Bu aydınlar Kürtlere temel olabilecek çalışmalar ortaya koymuşlardır. Siyaset, yayıncılık ve edebiyat alanlarında önemli eserler ortaya koymuşlardır. Lübnan, Şam, Kamışlı ve Amude'de gizli

olarak Kürtçe okullar açarak dersler vermiş ve Kürt ulusal bilincinin ve aydınlanmanın tabana yayılmasını sağlamışlardır. Bugün hala o okullardan yetişenlerin açtıkları gizli “Kürtçe dil kurslarında” Latin alfabesiyle Kürtçe öğretiliyor, kursu başarıyla bitirenlere sertifikalar veriliyor. Suriye Kürtleri Türkiye ve Irak’ta meydana gelen Kürt başkaldırılarında adeta bir “lojistik merkez” olarak görev yapmıştır. Bu lojistik destek olma görevi, Suriye Kürtleri’ni bir anlamda kendi haklarıyla ilgili mücadelesinde de geri bırakmıştır, gölgede kalmıştır. Suriye Kürtlerinin bir başka özelliği de köylükentli ayırımı olmaksızın genci-yaşlısı, erkeği-kadını bilinç seviyesinin yüksek oluşudur. Bunun nedeni, bilinç seviyesinin sosyal hayata yayılmış olması ve Kürt siyasi çalışmalarının daha çok kırsal alanlarda yapılmış olmasıdır. Köylerde açılan Kürt okullarında yetişenler bugün Suriye Kürt siyasi hareketine yön vermektedirler. Suriye’de Newrozlar siyasal-sosyal içerikte kutlanır ve Newrozlarda herhangi bir olay yaşanmamıştır. Bu, insanların birbirlerine olan saygısının bir ifadesidir.

Türkiye’deki Kürt hareketleri bilinenin aksine Irak KDP’sinden değil Suriye KDP’sinden etkilenmiş ve Suriye KDP’sinin yardımlarını görmüştür. Genel sekreteri Sait Bucak’ın ölümü üzerine kötü günler geçiren KDP-T’nin yardımına yine KDP-S koşarak partinin dağılmasını önlemiş ve toparlanmasına yardım etmiştir. Daha sonra bir grup KUK hareketi olarak KDP-T’den ayrılmış, bu ayrışmayla birlikte Türkiye KDP’si etkisizleşmiş hatta tamamen yok olmuştur.

SURİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN KÜRT PARTİLERİ

İrili ufaklı toplam 12 Kürt partisinin faaliyet gösterdiği Suriye’de, Kürt partileri çoğunlukla merkez olarak Kamışlı ilçesini seçmiş durumdadır. Suriye Kürtleri, PKK destekli Demokratik Birlik Partisi’ni “Suriye Kürdistan’ı dışındaki parti” olarak kabul etmelerine rağmen özellikle Kamışlı olaylarından sonra “iyi ilişkiler” kurmak istiyor. Diğer 11 parti ise halk tabanından yoksun, bazı akraba ya da arkadaşların bir araya gelerek oluşturdukları partilerdir ki, “tabela partisi” olmaktan öteye gidemiyor. Bu partiler kitabın hazırlanması aşamasında görüşme isteklerimizi Suriye hükümetini kızdırmamak için kabul etmediler. Oysa görüşlerini kamuoyu ile paylaşmaktan korkan bu partiler halkı nasıl temsil edebilirlerdi? Kamışlı Kürtleri ile yaptığım görüşmelerde olayların patlak vermesinden itibaren bu parti yöneticilerinin ortalıkta görünmediğini ancak bununla birlikte Fuat Aliko, Nezir Mustafa, Nesreddin İbrahim, Tahir Sıfok, Hamid Dewreş, Aziz Davud gibi parti liderlerinin kendilerine sahip çıktıklarını ve olayları kontrol altına aldıklarını söylediler.

Suriye’de siyasi parti çalışmaları yasak ancak Suriye yönetimi Kürt partilerinin parti bürosu açmasına ve tabela asması dışındaki faaliyetlerine izin vermiyor. Bu nedenle de her parti başkanının evi aynı zamanda parti genel merkezi olarak kullanılıyor. Partiler açıklamalarını evlerde hazırlıyor ve birkaç nüsha çoğaltılarak dağıtılıyor.

1-Suriye Kürt Demokrat Parti “el parti” (iki fraksiyon)

-Av. Nezir Mustafa

-Nesreddin İbrahim

Bu parti iki fraksiyon olarak faaliyet gösteriyor. İki farklı başkanı var; ancak Irak KDP'si ve lideri Mesut Barzani'nin desteğini aldığı iddia edilen avukat Nezir Mustafa'nın Suriye Kürtleri arasında büyük sempatiye sahip olduğu söyleniyor.

2-Suriye Kürtleri Yurtsever Demokratik Partisi

- Tahir Sıfuk

3-Suriye Kürt Sol Partisi (iki fraksiyon)

- Hayrettin İbrahim

- Muhammed Şeyh Musa

4-Suriye Kürtleri İlerici Demokratik Partisi (iki fraksiyon)

-Hamid Hacı Dewreş

-Aziz Davud

5-Suriye Kürt Halk Birliği

-Mustafa Cuma

6-Suriye Kürt Birliği (iki fraksiyon)

-Fuat Aliko

-Hasan Salih

7-Suriye Kürt Partisi

-Cemal Şeyh Baki

8-Demokratik Birlik Partisi

-Salih Müslim

Bu 12 parti ve fraksiyon kendi aralarında ‘Cephe’ ve ‘Koalisyon’ güç oluşturmuştur.

Cephe Partileri:

- Nezir Mustafa, SKDP El Parti
- Aziz Davud, SKDP İlerici
- Tahir Sifok, SKYDP
- Hayrettin İbrahim, Suriye Kürt Sol Parti

Koalisyon Partileri

- Nasreddin İbrahim, SKDP El Parti
- Hamid Hacı Dewreş, SKDP ilerici
- İsmail Ömer, Suriye Kürt Birliği
- Muhammed Şeyh Musa, Suriye Kürt Sol Partisi
- Cemal Şeyh Baki, Suriye Kürt Sol Partisi

Bağımsız Grup

- Cemal Şeyh Baki, Suriye Kürt Partisi
- Fuat Aliko, Suriye Kürtleri Birlik Partisi
- Salah Bedrettin, Kürt Halk Dayanışma Partisi
- Partiyê Yekitiyê Demokrat

Bu koalisyonların çatısı altında birleşmiş durumdadır ancak Suriye’deki 12 Kürt partisi Kamışlı olaylarının ardından yaşanan gelişmelere paralel olarak ortak hareket etme kararı aldılar ve yayınladıkları bildiriler, “Suriye Kürt Partileri Birliği” adı altında tek imza ile yayınlanıyor.

PKK yanlısı DBP Kamışlı olaylarının ardından kısa bir süre bu Partiler Birliği içerisinde yer almadı. 12 Mart’ta yaşanan Kamışlı olaylarının ardından Suriyeli Kürt partileri 21 Mart’taki Newroz’un ulusal yas ilan edilerek sokağa çıkmama yönünde aldıkları karara diğer Kürt örgütleri ve tabanı tam

uyarken, PKK'nin desteklediği Demokratik Birlik Partisi Newroz'da sokaklardaydı. DBP'liler:

“Newroz günü sokaklardaydık ancak halaya durmadık, olaylarda hayatını kaybedenlerin resimlerini ve Kürt bayrakları taşıyarak sloganlar attık. Dört beş kilometre yürüdük, olaylarda hayatını kaybeden Kürtlerin evlerine ve mezarlığa yaptığımız ziyaretle katliamı kınadık. ‘Yaşasın başkan Apo ve yaşasın Barzani’ sloganları da atıldı. İlk kez Kürtlerin düzenlediği bir gösteride Apo ve Barzani lehine ortak slogan atılmış oluyordu” dediler.

Türkiyeli Kürt Parti Ve Örgütlerle İlişkileri

Suriye Kürt bölgesi, Türkiye Kürtleri için, “dara düşme ve isyan” sonrası bir sığınma yeri olma özelliğini taşıyor. Şeyh Sait, Sason, Ağrı isyanları sonrasında yenilen ve dağılan Kürt güçlerinin yönünü verdikleri topraklar Suriye Kürt toprakları olmuştur. Şeyh Sait ve Ağrı isyanlarına katılmış Hasan Hişyar Serdi'nin yazdığı “Anılarım” isimli kitabında da bu konu üzerinde uzun ve ayrıntılı bilgiler var.

Kan davası, kız kaçırma, ölüm tehlikesi ve benzeri gibi durumlarda da Türkiyeli Kürtlerin kaçmak-sığınmak için düşündükleri yer yine Suriye'nin Kürt bölgeleridir.

12 Eylül döneminde yurt dışına kaçmak zorunda kalan Kürt parti ve fraksiyonlarının lider kadro ve üyelerinin ilk düşündükleri yer yine Suriye olmuştur. Başta UKO (PKK), Rızgari, Ala Rızgari, Kawa, Dengê Kawa, KUK, PSK (Özgürlük Yolu) olmak üzere diğer tüm Kürt örgütleri Suriye üzerinden daha sonra Avrupa'ya kaçmışlardı.

Türkiye KDP'sinin kuruluş öyküsü Irak KDP'sinin üzerinden değil, yine Suriye KDP'si üzerinden olmuştur. O dönem Suriye KDP'sinde aktif bir yönetici olan Tahir Sıfuk anlatıyor:

“1968 yıllarıydı, Suriye'de faaliyet gösteren tek parti Suriye KDP'siydi. Arap-İsrail savaşında sona doğru geliniyordu. Kendi

çalışmalarımızı sürdürürken Türkiye’den Sait Elçi’den bir mektup aldık. Elçi mektubunda Türkiye KDP’sini kurmaya çalışan Faik Burak’ın öldürüldüğünü, kendisiyle birlikte 3 arkadaşının kaldığını, şayet Suriye KDP’ si destek verebilirse Türkiye KDP’ sini kurmak istediğini yazıyordu. Biz bir toplantı gerçekleştirdik ve Sait Elçi’yle 3 arkadaşına yardım kararı aldık. Başta SKDP başkanı Reşidê Hamo olmak üzere tüm lider kadromuzu Türkiye’ye göndererek Türkiye KDP’ sinin kuruluşuna yardım ettik.”

Suriye Türkiye’ye karşı Kürt kartını oynuyor

Tahir Sıfuk’un anlattığı bir başka olay, Kürtlerin yaşadığı her bir ülkenin, kendi sınırlarındaki Kürtleri o sınırdaki ülkeye karşı nasıl kullanmak istediğini ve o ülkedeki Kürtlere nasıl bir oyun oynanacağı konusunda bir ipucu veriyor:

“1959 yılıydı, o dönemde Mısır ile Suriye tek devletti. Arap Birliği devletinin başında da Cemal Abdunası vardı. Cemal Abdunası, Suriye KDP’ sinin lideri Reşit Hamo’yu Kahire’ye çağırıldı. Kahire’de Hamo ile yaptığı toplantıda Abdunası, Suriye Kürtlerinden Türkiye’ye karşı savaşmasını istiyordu. Kamışlı’ya dönen Reşit Hemo parti yönetimini topladı ve gelişmeleri anlattı. O dönemde Türkiye’de Kürt hareketleri susmuştu, silahlı mücadele durmuştu ancak bazı siyasal gelişmelerin yaşandığını duyuyorduk. Bu nedenle de bu öneri tarafımızdan reddedildi. Parti yönetimi yaptığı toplantı sonrasında kararımızı Cemal Abdunası’a bildirdik. Kararımız şuydu; ‘Biz Suriye Kürtleri olarak Türkiye ile savaşmayız ancak Türkiye Kürtleri silahlı bir mücadeleye başlar ise ve siz de Türkiye Kürtlerine silah, yiyecek, cephaneye, para gibi destek verirseniz, biz bu destekleri Türkiye Kürtlerine ulaştırabiliriz kendilerine yardımcı olabiliriz, Bizim Türkiye Kürtleri adına Türk devletiyle savaşmamız doğru olmaz.”

Suriye Kürt Yurtsever Demokratik Partisi lideri Tahir Sıfok, Türkiye Kürtleri arasında birliği sağlamak için de çok çaba sarf ettiklerini ancak bunda başarılı olamadıklarını söylüyor:

“1984 yılının Nisan ayında Suriye’nin başkenti Şam’da Suriye Komünist Partisi başkanı Remo Şexo’nun evinde bir toplantı düzenlendi. Toplantının amacı o dönemde Türkiyeli iki büyük Kürt partisi olan PKK ile PSK’yi yakınlaştırmak-barıştırmak hatta birleştirmektir. Toplantıya Abdullah Öcalan, Kemal Burkay, Celal Talabani, Suriye Kürtlerinden Reşit Hemo, Kemal Şexo, Hamit Dewreş katılmışlardı. Birliğin sağlanması için çok mücadele ettik ancak bunda çeşitli dış faktörler nedeniyle başarılı olamadık.”

Tahir Sıfok’un anlattığı bir başka ayrıntı ise dikkat çekiciydi:

“Yine 1983 yılında Suriye hükümeti 12 Eylül 1980 askeri darbesi nedeniyle Türkiye’den kaçarak Suriye’ye sığınan Türkiyeli Kürt partilerini başkent Şam’da bir toplantıya çağırırdı. Toplantıya Suriye’de bulunan Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK), PKK, Ala Rızgari, Rızgari, Kawa, Denge Kawa, Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK) katıldılar. Şam’da Suriye istihbarat (El-muhaberat) yetkilileriyle yapılan görüşmede Suriyeli istihbarat yetkilisi, ‘Suriye’de yeterince kaldınız, size her türlü olanağı sunduk, istediğiniz yere seyahat etme özgürlüğünüz dahi verildi. Sizlere bir hafta süre veriyoruz, ya Suriye hükümetinin dediklerini aynen yerine getireceğinize dair bir belgeyi imzalarsınız ya da bir hafta içerisinde Suriye’yi terk edersiniz’ dedi.

Odada hararetli bir tartışma yaşandı, KUK adına toplantıya katılan ‘Baran’ adlı Türkiyeli bir Kürt, Suriye hükümetinin kendilerinden yapmalarını istediği şeyleri örgüt yöneticileri arasında tartışacaklarını, şayet kendilerinin ve Suriyeli Kürtlerin çıkarlarına ters düşmezse alınan kararı uygulayabileceklerini, aksi durumda önlerine gelen her şeyi kabul etmeyeceklerini söylüyor. Toplantı sonrasında sadece Türkiye’den gelen bir örgüt lideri kendilerine dayatılan antlaşmayı kabul ederek Suriye hükümetiyle işbirliği içerisinde olacaklarını kabul ediyor. Bunun üzerine KUK

hareketi üyeleri Suriye'den tasfiye ediliyor. Suriye'de tasfiye edilen diğer Kürt örgütlerinin bir bölümüyle 1993 yılında Irak'ın kuzeyindeki 'Zavita' bölgesinde görüşmüştüm. Irak KDP'si Zavita'daki bir binayı Kürt partilerine tahsis etmişti. Tüm partiler ortak bir binayı kullanıyordu. 12 Eylül öncesi kanlı bıçaklı örgütler aynı çatı altında faaliyetlerini yürütmeye çalışıyordu.”

Tahir Sıfok'un iddialarına benzer açıklamalar o dönemler içerisinde 12 Eylül müdahalesiyle birlikte sıkıyönetim tarafından arananlar listesinde olan ve Suriye'nin Kamışlı ilçesinde bulunan Türkiyeli Kürt partilerinden birisinin eski liderlerinden İbrahim Güçlü dile getiriyor. İbrahim Güçlü Suriye'nin Türkiyeli Kürt örgütlerini direkt değil aracılar vasıtasıyla kullanmak istediğine dikkat çekiyor.

Güçlü, şöyle sürdürüyor sözlerini:

“Türkiyeli Kürt partileri ilk dönemlerde Suriyeli yöneticiler ile direkt ilişki kuruyorlardı, ilişkiler ya Iraklı Kürt partileri üzerinden ya Irak ve Suriye komünist partisi ya da Filistinli örgütler üzerinden sağlanıyordu. Bu yöntem Suriye devletini rahatsız ediyordu ancak Türkiyeli Kürt partileri bu yöntemi bilerek seçmişlerdi. Suriye devletinin kendi Kürtlerine yaptıkları baskı nedeniyle böyle bir ilişki kurmayı içlerine sindiremiyorlardı. Suriye devleti ise, 'bizimle ilişki kurun, bizim taleplerimizi yerine getirin, burada kalın' mesajlarını veriyordu, bu olmayınca da Türkiyeli Kürtlere, 'Kamışlıyı terk edin' dedi. Benim katıldığım direkt bir toplantı olmadı ancak onların görüşlerini gelip bize dikte ettirmeye çalışan komünist partisi üyeleri, örgüt liderlerini siyasi tecrübe anlayışıyla Sovyetler Birliği'nin politikaları doğrultusunda bizleri yönlendirmeye çalışıyorlardı. Emperyalizme karşı bölge çapında bir politika yaratmak gerektiğini ve Türkiyeli Kürt örgütlerini de bu cephenin önemli bir unsuru olduğunu söyleyerek Suriye ile ilişki kurulması yönünde teşvik ediyorlardı.”

Güçlü, 12 Eylül döneminde gittiği Suriye'de, Suriyeli Kürtler, parti ve liderleri tarafından çok sıcak karşılandıklarını belirterek, şunları söylüyor:

“Kendi evlerini bizlere açtılar, yardım ettiler. Türkiyeli Kürt örgütleriyle olmadığı kadar sıcak ilişkiler sağlandı. Bunu Suriyeli Kürtler sağladı, bizleri bir araya getirerek barışmamızı ve mücadelemizin amaçlarını hatırlatarak ortak bir zeminde buluşturdular. O günlerde Türkiyeli diğer Kürt örgüt liderleriyle sık sık buluşuyorduk. Bir gün; ‘bizler Kürdistan’ı kurma iddiasındayız ama daha örgüt liderleri bir araya gelemiyor, bu devleti ya da federasyonu nasıl kuracak’ diye espri yaptım. Aslında bu espri yaşananların bir anlamda trajik komik öyküsüydü”

Suriye Kürt Demokratik Partisi “el parti” lideri Nasreddin İbrahim, PSK eski lideri Kemal Burkay’la ilgili bir anısını aktarıyor: “1994 yılında Irak’ta Kürtler arasında kardeş çatışmaları vardı, bu çatışmaları sona erdirmek için aralarında PSK lideri kemal Burkay’ın da bulunduğu bir grupla birlikte Irak Kürdistanı’na gitmiştik. Dönüşte Habur çayı üzerinden geçecektik ancak Burkay tedirgin oldu, nedenini sorduğumda 1983 yılında Türkiyeli Kürt örgütleriyle Suriye istihbaratı arasında yapılan görüşmede Suriye’nin isteklerini kabul etmediğini, Suriye istihbaratının da kendisinden Suriye’yi terk etmesini istediğini söyledi. Suriye girişinde yakalanması durumunda sıkıntı yaşayabileceği kaygısını taşıyordu.”

Yine Suriyeli bir aydın olan Bawe Ciwan (Şeyhmus) o dönemlerde KUK Kamışlı temsilcisi Dara ile ilgili bir anısını aktarıyor:

“Seksen yılının başlarıydı. Filistinli bir örgütün o dönemde liderliğini yapan Ahmet Cilavi, Dara’ya ‘Suriye size yardımcı oluyor, siz de Türkiye’de eylemler yaparak Suriye’ye yardımcı olur musunuz?’ diye sordu. KUK adına Filistin lideriyle görüşen Dara, bu öneriyi reddetti.”

PARTİ LİDERLERİ

Suriye’de yürürlükte her hangi bir siyasi partiler yasası olmadığı için Kürt partileri ne yasaktı ne de serbest. 1957 yılından itibaren kurulan Kürt partileri de bu ortamda Suriyeli yetkililerin göz yumduğu bir serbesti ile siyaset yapabildiler. Kürt partileri ile Suriye hükümetinin ilişkileri inişli çıkışlı bir seyir izledi; bu ilişkiler iyi olduğu zaman Kürt partileri rahat çalışma ortamı buldular ilişkiler gerildiğinde ise kısıtlama getirildi. Kamışlı olaylarının ardından Suriye devlet başkanı Beşşar Esad bir televizyon programında devrim niteliğinde sayılabilecek açıklamalar yapmıştı. Esad, Kürtlerin Suriye’de asli unsur olduklarını, en az Araplar kadar bu topraklarda yaşadıklarını belirtmiş, Kürtlerin başta vatandaşlık olmak üzere tüm demokratik haklarının verileceğini, en az 25 bin ‘mektum’un vatandaşlığa alınacağı müjdesini vermişti. Esad’ın bu açıklamaları Kürtler arasında büyük bir sevinçle karşılanmış ancak Kürtler yine de temkinli davranarak açıklamalara değil uygulamaya bakacaklarını söylemişti.

Başkan Esad’ın olumlu ve yankı bulan açıklamaları üzerinden 20 gün geçmişti ki merkezleri Kamışlı’da bulunan Kürt parti liderleri Şam’a davet edildi.

Şam’da askeri istihbarat El Muhaberat merkezine götürülen Kürt parti liderleri, istihbarat başkanı olan general karşıladı, kamışlı olayları ve Başkan Beşşar Esad’ın açıklamalarıyla ilgili görüşleri alınan Kürt parti liderlerine siyaset yasağı getirildiği belirtildi ve buna karşı tavırları ne olacağı soruldu? Partilerin hemen hemen tamamı bu yasaklama kararına uymayacaklarını buna halkın izin vermeyeceğini belirttiler. Bu arada bu konuyla ilgili ilginç tartışmalar da yaşandı. Salihê Gedo kendisine, “partisinin çalışma ruhsatı olmadığı” söyleyen muhaberat başkanına, “biz bakkal mıyız ki belediyeden ya da başka bir

yerden ruhsat alalım. Suriye’de Baas partisi dahil hiçbir partinin ruhsatı yok çünkü siyasi partiler yasası yok” yanıtı üzerine muhatabı, “o zaman siyasi partiler yasası hazırlayıp sizi yasadışı ilan ederiz” demesi Kürt partilerine bakışı kısaca özetliyor.

Muhaberat başkanı ile Fuat Aliko arasındaki görüşmede ise, “partileri kapatacağız siz buna uyacak mısınız?” sorusuna Aliko, “siz bizi, biz sizi tanıyoruz ve çok uzun yıllardır legal bir siyaset yürütüyoruz. Ben dört yıl da Suriye parlamentosunda görev yaptım, bizi yasaklamanız durumunda siyaset bizlerin elinden çıkar ve sizin tanımadığınız gençlerin eline geçer, siyaset yer altına çekilir, bunu göğüsleyebilecek misiniz” karşı sorusuna dönüşünce muhaberat başkanı, bu biraz da tehdit kokan soruyu sekreterine not ettirir.

Tüm Kürt siyasi parti başkanlarına siyaset yasağı getirildiğine dair belge imzalatıldıktan sonra Kürt partileri 5 Haziran tarihinde Kamışlı’da bir araya gelerek bir toplantı düzenlediler. Gizli yapılan ve altı saat süren toplantıda Kürt partilerinin alacağı tavır belirlendi. Yapılan tartışmaların ardından bu kararın Kürtler ile Suriye hükümetini karşı karşıya getirmeye yönelik olduğunu, başkan Beşar Esad’ın açıklamalarıyla taban tabana zıt olduğunu ve geri alınması için Esad’a bir mektup yazılması, siyasi parti çalışmalarının ise sürdürülmesi kararı alındı.

Suriyeli Kürt partileri dinamik bir siyaset izliyor. Halkla ilişkileri bağıllık düzeyindedir. Parti merkezleri Kamışlı’da olmakla birlikte Avrupa’da yaşayan onbinlerce Suriyeli Kürt, partilerin çalışmalarına aktif bir şekilde katılıyor, böylece Suriye iç politikası Avrupa’ya taşınmış oluyor. Bu nedenle de Avrupa ülkeleri Suriye’nin Kürt politikasına kayıtsız kalamıyor. Suriyeli Kürtler Avrupa’da kurdukları çeşitli internet ağları sayesinde haberleşme ve etkileşme sorunlarını karşılamaya çalışıyorlar. Bu sitelerde herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm partilerin açıklamaları veriliyor, yapılacak toplantı, konferans ya da aktif eylemler için çağrılar yapılıyor. Bu nedenle Kürt internet sitelerinin Suriye Kürt hareketi içerisindeki yerleri tartışılmaz bir öneme sahiptir.

Suriye Kürtleri Yurtsever Demokrat Partisi'nden Tahir Sıfok ile yapılan görüşme

Partiniz nerede, kimler tarafından ve nasıl kuruldu?

Biz Şam grubu olarak üç kişiydik. 14 Haziran 1957 yılında Halep ve Şam olmak üzere iki ayrı gruptuk. Şam grubu Kak Nasır, Hamit Derweş, Tahir Sıfok; Halep grubu ise Reşit Hamo, Mehemed Ali Hoca, Şewket Xenna, Hamit Xenna olmak üzere toplam yedi kişiydik. Bu iki grup Halep'te bir toplantı düzenledik. Toplantıda partinin kuruluşunu ilan ettik. Partinin ismini Kürdistan Demokrat Partisi-Suriye olarak ilan etmiştik. Suriye'deki 11 parti bu partiden çıktı. PKK destekli PYD hariç.

Partinizin hedefleri nelerdir?

Partinin o zamanki amacı; Kürtlerin yaşadığı dört ülkedeki Kürt parçasının bağımsız olması ve özgürleştirilmesiydi. Daha sonra bu programdan vazgeçerek, Suriye'deki Kürt kimliği ve Kürtlerin varlığının Suriye yönetimi tarafından kabul edilmesi, Kürt ulusal kimliğinin tanınması, Kürtlerin Araplarla birlikte Suriye'nin ikinci halkı olduğunun kabul ettirilmesi, siyasi ve kültürel haklarının tanınması, Kürt dili üzerindeki yasakların kaldırılarak dilin öğretilmesi önündeki engellerin kaldırılması, Kürtçe okul ve akademilerin açılması, Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde okulların açılması. dilin bağımsız bir dil olması gibi amaçlar taşıdığını söyleyebiliriz. Siyasi, kültürel ve eğitim alanındaki jenosidin sona erdirilmesi amacıyla faaliyet göstermekteyiz.

Partinizin Suriye yönetimiyle ilişkileri nasıldır?

Partimiz ile Suriye hükümeti arasında herhangi bir ilişki

olmamıştır. Hükümetimiz ile bir ilişkimiz yoktur. Cemal Abdunasır döneminden 1969 ve 1970 yıllarına kadar bazı görüşmelerimiz oldu ancak bu görüşmeler alt bürokrasi seviyesinde gerçekleşti. Afrin, Halep, Kamışlı, Haseki gibi yerleşim yerlerinde yerel yetkililer ile bazı görüşmeler oldu ancak daha sonra o görüşmeler de sona erdi. Bu görüşmelerde ciddi bir şeyler konuşulmuyordu. Aslında buna görüşme de denemez, müracaat vardı, istekler yollanıyordu. Bu görüşmeleri biz istiyorduk, hükümet yetkilileri istemiyordu. 1970 yılında Hafız Esad'ın iktidara gelmesiyle birlikte Kürtlerin aralarındaki siyasi ilişkilere göz yumdular ancak kabul etmediler, sadece eskiden olduğu gibi gözaltılar, tutuklamalar, işkenceler durduruldu. Ancak o tarihten sonra görüşmelerin kesilmesiyle Kamışlı olaylarına kadar partimiz ile hükümet yetkilileri arasında her hangi bir görüşme sağlanmış değil.

Irak KDP'sine nasıl bakıyorsunuz, kendileriyle işbirliğiniz var mı?

Irak KDP'si ile iyi ilişkilerimiz var. İlişkiler eskiye dayanıyor; gidiş-gelişler, görüşmeler oluyor. 1961 yılında Molla Mustafa Barzani zamanında Eylül Savaşı olarak bilinen savaşta KDP'ye büyük yardımlar yolladık, savaşçı da göndermek istedik ancak istemediler. Bizde savaşçı çok, bizim yiyecek, giyecek, para, ekmek ve silaha ihtiyacımız var dediler.

Irak KDP'si ile çok iyi ilişkilerimiz vardı. 1961 yılında tek partiyken de iyi ilişkilerimiz vardı. Suriye KDP'si ilk kez 1965 yılında bölündü; sol parti olarak bir grup ayrıldı. Rahmetli Osman Sabri liderliğinde 32 kişi ayrıldı ve sol partiyi kurdular, ilk büyük kopuş o zaman yaşanmıştı.

PKK'ye nasıl bakıyorsunuz, ilişkileriniz nasıl?

PKK ile ilk kez 1978 yılında tanıştık. Onlardan birisi

Cegerxwin'in evindeydi. Orda karşılaşmıştık. O dönem Apocular olarak bilinirlerdi, onlardan bir şey anlayamadık. 1980- 81 yılında Suriye'ye geldiklerinde PKK ile herhangi bir ilişkimiz olmadı. O zaman Partiya Demokrata Peşveru olarak faaliyet gösteriyorduk, bir ilişkimiz olmamıştı. İlk kez 1984 yılında Abdullah Öcalan'la Türkiye'de silahlı mücadeleye başlamadan 4-5 ay önce tanışmıştık ama iyi gözle bakmıyorduk, daha doğrusu sıcak bir ilişkimiz yoktu. Biz, Celal Talabani, Irak ve Suriye komünist partileriyle birlikte PKK ile PSK arasında bir arabuluculuk yaptık ancak bu görüşmelerden olumlu bir sonuç çıkmadı. PKK silahlı mücadeleye başlayınca da Suriye'deki Kürt hareketinde bir gerileme yaşandı. Suriye hükümeti PKK'den çok yararlandı, sadece Türkiye'deki mücadelesiyle değil Suriye'deki Kürt mücadelesinin karşısında, zararına çalışıyorlardı, bize çok zarar verdiler. Suriyeli üniversiteli Kürt gençlerinin akıllarını Suriye istihbaratıyla birlikte çelerek üniversitelerde okuyan hukuk, tıp gibi bölümlerde eğitim alan gençlere, "hadi gidin Kürdistanı kurtarın" diyorlardı. Suriye hükümeti PKK'ye katılan Kürt gençlerinin nüfus cüzdanlarını alıyordu, "Kürdistan'ı kurtarmadan geri gelmek yok" diyordu, geri dönenlerin kimliklerini vermiyor cezaevine atıyorlardı. Böylece aydın olarak yetiştirilecek Kürt gençleri ya Türkiye Kürdistan'ı dağlarında hayatını kaybediyordu ya da Suriye cezaevlerinde hayatları çürüyordu. Bu Suriye hükümetinin büyük oyunuydu. PKK de bu oyuna alet oldu. Bu nedenle de Suriye Kürt hareketine büyük zararlar verdi. Şimdi ise Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkartılmasının ardından Suriye hükümeti ile de ilişkileri bozuldu. Bunun üzerine bir grup olarak çalışmalarını sürdürüyorlardı, isimlerini de Yurtsever Demokratlar Grubu olarak değiştirdiler, parti adını kullanmıyorlardı. Bu grup PKK'nin yerini aldı, şimdi de yine Kürt ya da Kürdistan ismini kullanmadan Suriye Demokrat Birliği Partisi olarak faaliyet gösteriyorlar. Abdullah Öcalan'ın başkanlığını kabul ediyorlar. Suriye hükümetiyle ilişkileri iyi değil. Kamışlı olaylarında biz hiçbir Kürt partisinin ya da örgütünün oluştur-

lacak birliğin dışında kalmasını istemedik, bu nedenle kendilerine de bir davet gönderdik. Siz de hazır olun, biz kendimize siz kendinize demeyin. Biz bir gemideyiz, bu gemide küçük bir delik açıldığında gemiyle birlikte hepimiz batarız dedik. Arkadaşlıkta, dostlukta ilişkilerin devamı mutlak değildir, siyasette bu böyle değildir, birbirinizi sevmeyebilirsiniz ancak halkın çıkarları birlikte olmanızı gerektiriyorsa birlikte olmak zorundasınız diye hareket ettik. Onlar da kabul ettiler ve Suriyeli diğer 11 Kürt partisi ile birlikte hareket edeceklerini söylediler. Hala bu birlikteliğin içerisinde yer alıyorlar, şimdi bizimle birlikteler.

Suriye’de silahlı mücadele yöntemine nasıl bakıyorsunuz?

Suriye içerisinde silahlı bir mücadelenin gereğini görmüyoruz, bu sadece bizim için değil genel olarak böyledir. Zaman silahlı mücadele zamanı değil, dünyada bazen atılan bir taşın gücü, bir silahın gücünden daha fazladır. Filistinlilerin taşlı mücadelesi silahlı mücadelesinden daha fazla ses getiriyordu. Silaha başvurduklarında can da gitti, mal da gitti, destek de gitti. Suriye esas itibariyle silahlı mücadele için elverişli de değildir. Ne dağ vardır ne ormanlık alan vardır. Suriye Kürtleri siyasi mücadeleyi benimsemiş bir halktır, kalemin, siyasetin, eğitimin gücüne inanmış bir halktır, bu nedenle de silahlı mücadele yönteminden hep uzak kalmıştır. Irak Kürdistan’ında dört bin köy yakıldı. Sadece Eylül Savaşı’nda 30 bin kişi hayatını kaybetti. Onun için bu gün biz diyoruz ki, dışsal etkenlerin önemi büyüktür, Saddam İran ile savaşmasaydı Kuveyt’i işgal etmezdi, Kuveyt’i işgal etmeseydi Körfez Savaşı çıkmaz ve Irak Kürdistan’ı uçuşa yasak bölge ilan edilmezdi, uçuşa yasak bölge olmasaydı Kürtler bu olumlu durumda olmazdı. Dışsal etkenlerin önemi büyüktür. Bizim tahminlerimize göre gelecekte öncü bir rol oynayabiliriz Kürt sorunu ve insan hakları şimdi dünya gündemindedir, biz barışçıl bir çözümden yanayız. Siyasal ve ulusal çalışmalarla bu sorunun çözüme kavuşabileceğine inanıyoruz. Siyasi çözüm için sivil

eylemler geliştirilebilir. Biz bu sorunun siyasi çalışmalarla silah kullanılmadan barışçıl bir yöntemle çözülebileceğine inanıyoruz. Onun için de silahlı mücadele yöntemini benimsemiyoruz.

Mücadele yönteminiz nasıldır?

Tek ses olarak sorunlarımızın çözümü için çaba sarf ediyoruz, demokrasi mücadelesi veriyoruz, ancak demokrasi ve insan haklarına riayet edilmediği müddetçe sorunlarımızın tamamen çözülebileceğine de inanmıyoruz.

Siyasi çalışmalarınızı serbestçe yapabiliyor musunuz?

Siyasi parti olarak çalışmalarımızı rahatlıkla yürütemiyoruz. Sadece biz değil, Suriye'deki diğer partilerle birlikte siyasi partiler yasasının çıkmasını ve siyasi partilerin serbest çalışmasını istiyoruz. Şu anda çalışmalarımız görmezden geliniyor, çalışmalarımıza fazla müdahale edilmiyor ancak resmi bir çalışma izni yok. sadece göz yumuluyor. Siyasi çalışmaları rahat yürütemek sadece bizim için değil diğer partiler için de geçerlidir.

Öteki Kürt parti ve örgütleriyle ilişkileriniz nasıldır?

Suriye'de faaliyet gösteren diğer Kürt partileriyle çok iyi bir ilişkimiz vardır. Ayrıca on iki partiden dördü ile bir cephe çatısı altında toplanmış bulunmaktayız. İlişkilerimiz doğruluk temeli üzerinde yürüyor. Sık aralıklarla bir araya gelip durum değerlendirmesi yapıyoruz, ortak bildirilere imza atıyoruz. Cephe içerisinde yer almayan partilerle de sıcak ilişkilerimiz var, Kamışlı olaylarının ardından Suriye'deki Kürt partileri birbirlerine daha fazla yakınlaştı.

Amerika'ya bakışınız nasıldır?

Amerika büyük ve güçlü bir ülkedir. Eskiden imparatorluklar vardı, Amerika şimdi o imparatorlukların yerini aldı; diğer devletler Amerika'nın bir vilayeti gibidir. Amerika ile bir işimiz yok diyemezsiniz. İşte Kürdistan'da bize komşu durumundadır. Bu nedenle de Amerika ile bir ilişkimiz olmaz diyemeyiz. Amerika bir dünya hükümeti gibidir. Avrupa Birliği de biraz Amerika gibidir. Amerika kendi çıkarları için elini her yere uzatıyor, uzatma diyemeyiz, bizimle her hangi bir ilişkisi olmamıştır; ancak kendi çıkarları için, devletlerinin çıkarları için neyi gerektiriyorsa onu yaparlar. Bir dönem Şii Araplarla ilişkiler geliştiriyor, bir dönem Sünnilerle; bu kendi çıkarları gereğidir.

Komşu ülkeler ile ilişkileriniz var mıdır?

Ne Türkiye, ne Irak, ne İran ne de başka bir ülke ile ilişkimiz yoktur, olmamıştır. Bunu gerektirecek bir şey de yoktur. Biz Suriye'de faaliyet gösteren bir Kürt partisiyiz, işimiz Suriye ile, başka bir ülke ile ilişkimiz yoktur.

Kamışlı olaylarının çıkış nedenleri nelerdir?

Kamışlı olayları Kürtler tarafından planlanarak çıkartılmış bir olay değildir, bir futbol maçından sonra başlayan kavgadan çıkmıştır ancak bu futbol kavgasının asıl gerisinde yaşananlara bakacak olursak Irak'ta yaşanan son gelişmeler ve özellikle de Kürt federasyonu ilanına olan tahammülsüzlük yatmaktadır. Suriye Kürtleri kırk yıldır acı çekiyor, geri giderseniz altmış yıldır hakları için mücadele ediyor. Bu anlamda ciddi rahatsızlıklar var, bu zaman zaman yükselmiş ve zaman zaman düşmüştür. 1964'ten bu yana demokrasi mücadelesi artmıştır ve azalmıştır. Yani olaylara ve gelişmelere göre değişiklik arz etmiştir.

Bu Kürtlerin değil Arapların geliştirdiği bir provokasyondur.

Kamışlı'ya, Şam'a, Zorava mahallesine askerler ağır silahlarla girdiler. Yüzlerce yaralı vardı. Peki Şam'da, Zorava'da futbol maçı mı vardı? Bu provokasyonlar Kamışlı ile sınırlı kalmadı. Futbol maçı bunlara bahane oldu. Mesele futbol maçı olsaydı Kamışlı'yla sınırlı kalırdı. Oysa Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları Afrin, Amude, Sere Kaniye, Tırbe spi, Kamışlı, Dırbesiye, Kobani, Rımalayn, Halep ve Şam olmak üzere 12 bölgede Kürtlere saldırılar gerçekleştirildi. Derik'ten Ayn Dijwar'a kadar olan bir bölgede yaşayan Kürtlere bir operasyondur bu. Kürtlere karşı gerçekleştirilen provokasyonlardan sonra halk kendiliğinden ayaklandı. Suriye'de 12 Kürt partisi var, yani bir bölünmüşlük söz konusu. Halk bu olaylara karşı direnişini ortaya koyunca biz partiler bunu disipline etmeye çalıştık, yani direnişi örgütleyen partiler değildi, partiler sonradan olayların ikinci günü bir araya gelerek halka önderlik yapmaya çalıştı. Bu direniş halk tarafından kendiliğinden geliştirilen bir direnişti. Partiler direnişin selamete yürümesi için hareket ettiriler, yaralılara sahip çıktılar, cenazelerin gömülmesine yardımcı oldular. O dönemde açıkçası halk bu bölünmüşlük nedeniyle partilerden de uzak duruyordu ancak şimdi halk ile partiler arasında bir sıcaklık var. Halk partilere gidip geliyor, partiler de sürekli toplantı halindedir, açık görüşme içerisindedir. Bu olaylar halk ile partilerin iç içe girmelerine neden oldu.

Kürt aydınlanma hareketi Suriye'de başlamış olmasına rağmen hala bir hak elde edilemedi, sizce nedenleri nelerdir?

Coğrafik ve bazı başka nedenlerden dolayı Suriye'de Kürt Sorunu hala çözülebilmemiş değil. 1930 ve 40'lı yıllarda Suriye'de Kürtçe okullar vardı, Amude'de Cegerxwin'in açtığı okul vardı. Ancak 1958'den bu yana iktidarda olan ırkçı sovenist yöneticiler nedeniyle bu güne kadar sorun çözülemedi. Şu an gelinen noktada Kürtçe okuma, yazma gibi birikimler de o günkü kazanımlardan elde edilmiştir. Kürtler evlerinde okuyup yazıyor, Kürtçe'yi terk

etmiyorlar. Kürt demokratik taleplerimizin yerine getirilememiş olmasının asıl nedeni dünyaya kapalı bir ırkçı yönetimin hep baskısı altında olmamızdır.

Kürtlerin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Gelecekte umutluyum; dünya eskisi gibi kapalı rejimlerin her yaptıklarının yanına kar kaldığı bir dünya değildir. Dünya değişti, bir yerde olanlar anında tüm dünyada izlenebiliyor. Eğer eski şartlar, 5-10 yıl öncesinin koşulları olsaydı Kamışlı ve diğer bölgelerde onbinlerce Kürt öldürülürdü. Hamma'da olanlar burada da gerçekleştirildi, ancak dünyayla birlikte Suriye yönetimi de değişti. Suriye yönetimi aklı ile davranmak zorunda. Kürtlerin siyasal ve demokratik hakları verileceğine inanıyorum. Bu nedenle de gelecekte oldukça umutluyum.

Demokratik Birlik Partisi'nden Salih Müslim ile yapılan görüşme

Partiniz ne zaman ve kimler tarafından kuruldu?

Partimiz 2003 yılında Güney Kürdistan'da kuruluş bildirisini açıklayarak kuruldu. Parti kuruluşunda Suriyeli Kürt halkının aydınları ve yurtseverleri görev aldı. Zerdest Haco genel başkan olarak seçildi.

Partinizin amacı nedir?

Partinin amacı, Suriye'deki Kürt halkının demokratik, kültürel ve anayasal kimlik haklarını almaktır.

Suriye hükümeti ile ilişkileriniz nasıldır?

Suriye hükümetiyle herhangi bir resmi diyalog gerçekleşmemiş olmakla birlikte diyalog yollarını aramaktayız ancak çeşitli baskılarla yüz yüze kalıyoruz.

Irak KDP'sine bakış açınız nedir, ilişkileriniz var mıdır?

Kürdistan Demokrat Partisi, Irak Kürtlerinin partisidir ve kardeş bir partidir, Irak'taki Kürt halkının çıkarları için çalışmaktadır. İlkel milliyetçilik ideolojisini benimsemektedir. Biz ise bunun çağa ve Ortadoğu gerçekliğine uymadığına inanıyoruz.

PKK'ye bakış açınız nasıldır, PKK ile ilişkileriniz var mıdır?

PKK bir Kürdistan partisidir ve Kürt halkının dirilmesini sağladı. Son yıllarda stratejisini ve adını değiştirdi. PKK stratejisini ve ideolojisini benimseyen örgüt ve kurumları kardeş olarak görüyoruz.

Türkiye'ye bakış açınız nedir, ilişkileriniz var mıdır?

Türkiye ile ilişkilerimiz yoktur ancak sempatimiz ve dostluk ilişkilerimiz Türkiye'deki Kürt halkının haklarını tanımasıyla orantılıdır. Ayrıca biz Türk ve Kürt halklarının kardeşliğine inanıyoruz. Türkiye ülkemiz Suriye ile komşudur, komşuluk ilişkilerinin iyi olması gerekir.

Mücadelenizin amacı ve yöntemi nedir?

Mücadelemizin amacı Suriye'deki Kürt halkının meşru haklarını elde etmek, halklar arası kardeşlik ve eşitlik bağlarını sağlamaktır. Suriye'deki halklar ve azınlıklar ancak kardeşlik

ve dostluk bağlarıyla ayrıca Suriye tarihine ve gerçekliğine yaraşır bir biçimde bir arada ve demokratik bir Suriye’de yaşayabilirler.

Suriye’de Kürt sorununun çözümü için silahlı mücadele yöntemini düşündünüz mü?

Suriye’de silahlı mücadele yöntemini benimsemedik ve düşünmedik, kanımızca demokratik halk eylemleri dünya ve Ortadoğu’nun şartlarında bizi amaçlarımıza ulaştırmaya yeter. Şiddet çözüm getirmez, diyalog ve birbirini anlamak ve karşılıklı saygılı olmak her türlü sorunların çözümünü sağlar.

Serbest bir şekilde siyasi faaliyetler yürütebiliyor musunuz?

Suriye’de siyasi partiler yasası yoktur, tek parti egemenliği vardır. Bu nedenle de Kürt partileri serbest siyasi çalışma koşullarına sahip değillerdir.

Öteki Kürt parti ve örgütleriyle ilişkileriniz nasıldır?

Diğer Kürt parti ve örgütleriyle ilişkilerimiz vardır ve onları kardeş örgüt ve parti olarak görüyoruz, dayanışma içinde olmak için de çaba harcıyoruz.

Amerika’ya bakışınız nasıldır?

Amerika emperyalist bir ülkedir. Dünya imparatorluğu kurma peşindedir. Kendi çıkarlarını yirmi birinci yüzyılda da garantilemek için Ortadoğu’da yeni bir düzen kurmak istiyor. Bu yeni düzende ilkel Kürt milliyetçiliğine yer vermektedir ancak bu bölge halklarının çıkarına değildir. Bölge halkları aralarındaki

sorunları barışçı yöntemlerle çözer ve dayanışma içerisinde olursa kendi düzenlerini kurabilirler.

Komşu ülkelerle ilişkileriniz var mıdır?

Komşu ülkelerle herhangi bir ilişkimiz yoktur ancak komşu ülkelerin dostluk ve barış içinde olmalarını diliyoruz. Dış güçlere alet olmalarını istemiyoruz.

Kamışlı olaylarını nasıl değerlendiriyorsunuz, olayların çıkış nedeni nedir?

Kamışlı olaylarını Arap şovenist kesim çıkarttı ve bilinçliydi. Amacı Suriye devleti ile Kürt halkını birbirlerine düşürmek, düşmanlığı körüklemekle her ikisini zayıflatmaktı ancak Kürt halkının tepkisi çok büyük olunca geri çekildiler ve bu komployu durdurmak zorunda kaldılar.

Kürt aydınlanma hareketi Suriye’de başlamış olmasına rağmen şimdiye kadar haklarını alamama nedeni ne olabilir?

Suriyeli Kürtlerin şimdiye kadar demokratik haklarını elde edememeleri Suriye’deki genel demokratik hareketle bağlantılıdır. Suriye’deki genel demokrasi hareketi ise Ortadoğu ve İsrail-Filistin çatışması ile Arap şovenizminin hortlaması nedeniyle ilerleyememiştir. Ayrıca dış güçlerin Ortadoğu’da çatışması ve bu bölgeye müdahalesi demokrasi hareketinin geri kalmasına neden olmuştur, ancak şimdi Kürt hareketi Suriye demokrasisinin bir parçası ve öncüsüdür.

Kürtlerin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Bölgemiz Ortadoğu çok sancılı bir süreçten geçmektedir. Halklar arası dayanışma, karşılıklı anlayış ve hoşgörü olmaz ise tümünden kaybederiz. Kürt sorunu Ortadoğu’da temel bir sorundur.

Kürt sorunu çözülmedikçe Ortadoğu’da herhangi bir sorun çözülmez. Biz Kürt sorununun barışçı bir yöntemle çözülmesinden yanayız ve bunun için de tüm gücümüzle çalışacağız. Tüm Ortadoğu halklarının barış, dayanışma ve kardeşlik içinde olmalarını umut ediyoruz.

KDP “El Parti”den Muhammed Nezir Mustafa İle yapılan Mülakat

Partinizin kuruluşu hangi yıl tamamlandı ve nasıl kuruldu?

Partinin kuruluşu bir grup seçkin Kürt siyasetçi tarafından 14 Haziran 1957 yılında tamamlandı. Bu siyasetçilerden bazıları daha önce “Komünist Parti” gibi bir takım ulusal partilere mensup iken, diğer bazıları değişik ulusal eğilimlere sahip bağımsız kimselerdi.

Partinizin kurucusu kimdir ve kurucu üyeler kaç kişiydiler?

Bugün Suriye’de faaliyet gösteren Kürt partilerinin bu konudaki iddiaları birbirinden farklı olduğu için partimizin kurucusunun adını kesin bir şekilde söyleyemeyiz. Ancak partinin ilk kurucu Merkez Komitesi üyelerinin şunlar olduğu noktasında bir görüş ayrılığı yoktur: Rahmetli Dr. Nurettin Zaza (Parti başkanı), Rahmetli Osman Sabri (Parti sekreteri), değerli üyeler Reşit Hemo, Şevket Hannan, Şeyh Muhammed İsa, Hamza Nuveyan, Muhammed Ali Hoca, Halil Muhammed ve içlerinde Seyyid Hamid Derviş’in de bulunduğu bazıları isimler.

Partinizin hedefleri nelerdir?

Partimizin hedefleri; toprak bütünlüğü içerisinde Suriye Kürt halkına meşru siyasal, kültürel ve sosyal haklarını kazandırmak,

bu halka yönelik uygulanan bütün ırkçı kanunları geçersiz kılmak ve ikinci bir kavmin varlığının kanunen itiraf edilmesini sağlamak şeklinde özetlenebilir. Buna ilaveten Suriye'deki öteki siyasi güçlerle birlikte çok kültürlü demokratik bir Suriye oluşturma mücadelesine katılmak, medeni bir toplum meydana getirmek için gerekli olan bütün şartları hazırlamak, olağanüstü kanunları ortadan kaldırarak genel özgürlükler getirmek, basın ve parti kurma özgürlüğüyle ilgili yasalar çıkarmak ve insan haklarıyla ilgili uluslararası sözleşmelere uyulmasını sağlamak da hedeflerimiz arasındadır.

Yönetimle ilişkileriniz nasıldır?

Partimizin yönetimle ilişkileri konusunda kesin bir çerçeve belirlememiz mümkün değildir. Zira resmi açıdan onlarla hiçbir ilişkimiz yoktur. Pratik açıdan da ilişkiler bağlamında her şey onların elindedir ve uygulamada bu ilişkiler onların aldıkları tedbirlerin ve güttükleri siyasetin niteliğine göre değişir. Mart 2004'e kadar partimizin faaliyetlerine karşı bu siyaset ılımlı ve göz yumucu bir yönde gelişmişti. Ancak bu tarihten sonra bu politika önceden hiçbir uyarıda bulunmaksızın siyasi düşmanlığa dönüştü. Öldürülen ve yaralanan onlarca Kürdün ardından binlercesi tutuklandı. Bunlar hâlâ 700 civarındaki zindanlarda dışarıyla ilişkileri kesilmiş vaziyette tutuklu bulunmaktadır.

KDP'yi nasıl görüyorsunuz ve işbirliğinizin boyutu nedir?

KDP Kürdistan partileri içinde bize en yakın olan kardeş bir partidir. Ancak aramızdaki işbirliği beklenenin altındadır.

PKK'yi nasıl görüyorsunuz ve ilişkileriniz nasıldır?

Kürdistanî çevrelere yönelik geçmişteki sağlıksız eylemlerinden

dolayı bizim PKK ile uzaktan yakından bir alakamız yoktur. Kürt parti ve gruplarıyla yakınlık kurabilmesi için bu örgütün mücadele yöntemini düzeltmesi gerekir. Ancak o zaman kendisiyle de öteki Kürt örgütleriyle kurduğumuz örnek ilişkileri en iyi şekilde kurmaya hazır olacağız.

Türkiye ile ilişkileriniz nasıl? İlişkileriniz var mıdır?

Türkiye ile olumlu veya olumsuz hiçbir ilişkimiz yoktur.

Mücadele yönteminiz nasıldır?

Mücadelemizin yöntemi bütün Kürt partileri ve güçleriyle barışçıl, demokratik diyalog temeline dayanmaktadır. Bu da Suriye'nin de onayladığı uluslararası anlaşma ve sözleşmelere uygun olarak Suriye'deki Kürtlere haklarını kazandıracak güçlü işbirliği ve anlaşma zeminini yaratma temeline dayanmaktadır.

Kürt sorununa çözüm getirmede silahlı mücadeleye nasıl bakıyorsunuz?

Dünyadaki değişme ve gelişmelerden sonra bugün silahlı mücadele dünya siyaset arenasında revaç görmemekte ve uluslararası hiçbir güç tarafından destek bulmamaktadır. Zaten geçmişte de hem içinde bulunduğumuz reel şartları hem de hareketimizin ve ülkenin şartları ölçeğinde Kürt hareketi Suriye'de hiçbir zaman silahlı mücadeleyi düşünmemiştir.

Siyasi mücadelenizi açıkça yapabiliyor musunuz? Özgürce çalışabiliyor musunuz?

Suriye Kürt hareketi bilinen anlamıyla her zaman aleni faaliyet gösteren bir hareket olarak nitelendirilemez. Zira ale-

niliğin ilk şartı olan partilere yasal izin verme yoktur. Bununla birlikte 1971 yılından başlamak üzere Kürt partilerinin faaliyetleri hakim yönetimin iradesine göre sınırlı bir özgürlük içinde daralmakta veya genişlemektedir.

Kürt partileri ve güçleri ile ilişkileriniz nasıldır?

Kürt partileri ve güçleri ile ilişkilerimiz onların partimize karşı olan tavırlarına ve Kürt mücadelesindeki ciddiyet ve samimiyetlerine göre şekillenmektedir. Bu bağlamda biz Suriye Demokratik Kürt Cephesinin kurucu üyesiyiz ve “Hizb-i Yekiti” (Birlik Partisi) ile “İttihad-i Şaa’b” (Halkın Birliği) partileriyle yarı resmi güçlü ilişkilerimiz vardır. Diğer Kürt partileri ile de istişareye dayalı karşılıklı ilişkilerimiz mevcuttur.

Amerika’yı nasıl görüyorsunuz ve ona nasıl bakıyorsunuz?

Süper devlet ve dünyanın siyasal ve ekonomik gidişatını değiştirebilen hakim bir güç olarak Amerika, öteki devlet ve halkların çıkarlarına Amerikan toplumunun güvenliği ve çıkarları perspektifinden bakmaktadır. Bundan dolayıdır ki Amerika kendi çıkarları doğrultusunda içinde askeri tedbirler de olmak bütün yollarla öteki devlet ve halklara karşı zor kullanmaktadır. Bu nedenle kendi çıkarlarını korumaya çalışan devlet ve halkların Amerika’nın da çıkarlarını hesaba katmalarını ve mümkün olduğu kadar onun çıkarlarına ilişmekten uzak kalmalarını salık veririz.

Komşu ülkelerle ilişkileriniz nasıldır, size nasıl bakıyorlar?

Hangi türden olursa olsun, bizimle komşu ülkeler arasında herhangi bir ilişki kurulmuş değildir ve biz herhangi bir ilişki kurma çabası içinde de değiliz. Nasıl ki bu ülkeler de bizimle ilişki kurmak için herhangi bir girişim başlatmış değildir. Durum

böyleyken biz de zaten kesinlikle şuna inanıyoruz ki, Kürt sorunu için oluşacak her çözüm hiçbir dış etki olmaksızın Şam merkezli ve onunla sınırlı olmalıdır.

Kamışlı olaylarına nasıl bakıyorsunuz ve size göre bu olaylara yol açan sebepler nelerdir?

Kamışlı olaylarının çıkmasına yol açan sebepler bizim için henüz netleşmiş değildir. Aslında bu olaylar hem Kürtler hem de hakim yönetim açısından kendi çıkış mecrasından saparak gelişmeye başlamıştır. Olaylar genelde Kürt halkı, özelde de Kürt hareketinin yakından uzaktan hiçbir girişimleri olmaksızın patlak vermiştir. Uydu kanallarda yayınlanan resim ve görüntülere bakanlar sahadaki Kürtlerin konuk ekibin taraftarlarıyla çatışmaya girmediklerini ve Kürt hareketinin de elinden geldiği kadar bu olayları sağlıklı bir şekilde sona erdirmeye çalıştığını görecektir. Ancak oradaki devlet güçlerinin –ya da bir kısmının– kalabalıklar üzerine rastgele ateş açarak olayları istenmeyen yöne doğru kaydırılmışlardır.

Suriye’de çok sayıda düşünür ve kültürlü Kürt olmasına rağmen, neden şimdiye kadar haklarını elde edememişlerdir?

Ülkedeki sorumlu idarecilerin inadından dolayı resmi alanda hiçbir hakkımızı elde edemeyişimize rağmen, Kürt hareketinin ısrarlı mücadelesi ve karşılaştığı birçok güçlük ve engel pratikte bazı olumlu sonuçlar vermiştir. Resmi izni hariç tutacak olursak, daha önce dediğimiz gibi bütün partiler yarı resmi de olsa faaliyetlerine devam ediyorlar ve herkes için Kürtlerin edebiyat ve yayınlarına ulaşma olanağı bulunmaktadır. Bunun yanında resmi makamlar açıkça izin vermeseler de kavimsel bayram ve törenler açıkça yapılabilmektedir. Bu bir yana, Cumhurbaşkanı Dr. Beşşar ESAD “el-Cezire” kanalında Kürtlerin Suriye’nin ulusal dokusu ve tarihi içerisinde asli bir unsur olduklarını

vurgulamıştır ki, Suriye tarihine baktığımızda statüsü ne olursa olsun hiçbir yöneticinin böyle bir beyanda bulunduğu görülmemiştir.

Kürtlerin geleceğine nasıl bakıyorsunuz?

Reel ve konumsal şartlar bütün ülkelerdeki Kürt halkı için parlak bir gelecek müjdelemektedir. Bu bakımdan Kürt hareketleri bu şartları iyi okumalı ve anlamalı, şartlara karşı sorumluluk duymalı, yeni mücadele araçlarını kullanmalı, ortaya çıkacak durumlar karşısında sağlıklı tavırlar almalı, strateji ve taktiklerini “mümkün” olana ulaşma temelinde geliştirmeli, duygusal ve hamasi duruşları bırakmalıdırlar. Dünyadaki en girift problemlerden biri olan Kürt sorununun savunucuları “merhaleler”in basamaklarını atlayarak ve meçhuller içerisine girerek bu sorunu çözemezler. Belki bu yolda sabretmek ve fırsatları kaçırmaksızın sağlıklı tavırlar almak gerekir. Zira gerçekten Kürt tarihinde çok önemli fırsatlar ortaya çıkmıştır ki, Kürtler bu fırsatları ya çok ileri giderek, ya da çok geride kalarak kaçırmışlardır.

KDP-S “El Parti”den Refik Nasruddin İbrahim ile Yapılan Görüşme

Partiniz hangi yıl ve niçin kuruldu?

Partimiz PDK-S (el Parti) 14 Haziran 1957 yılında kuruldu. Partimizin kuruluşu uygun iç ve dış şartlar altında gerçekleşti. Zira o sıralarda Kürt halkının geniş kitlesel isteklerine cevap vermek gerekiyordu. 1954 yılında Edip eş-Şişekli'nin diktatörlüğünün pasifize edilmesinin ardından ülkedeki özgürlük ve demokrasi havası olumlu yönde gelişmişti. İşte bu esnada Kürt siyaset arenasında Kürt güçlerini birleştiren, onları Suriye Kürt

halkının siyasal, kültürel ve sosyal haklarını kazandırıcı mücadeleye sevk eden ve Kürt kavminin ulusal değerlerine karşı aşırı baskıcı davranan akımlara karşı koyan siyasal bir örgütlenmeye gereksinim duymaktaydı. Zaten ülke çıkarları da böyle bir partinin kurulmasını gerekli kılmaktaydı. Bu çıkarlar özellikle 1955 yılında gerçekleşen Bağdat Paktı'ndan sonra ülkenin başta siyasal, ekonomik ve sosyal olmak üzere bütün alanlarda kalkınmasını gerçekleştirme, ırksal ayırım ve sömürgeciliğin olmayacağı bir şekilde muhtelif köken ve gruplarıyla ülke insanları arasında birlikteliği güçlendirme bağlamında kendini göstermekteydi.

Partinin kurucusu kimdir, onunla beraber kaç kişi vardı?

Partimiz Osman Sabri, Dr. Nurettin Zaza, Hamit Derviş, Hazma Nuveyran, Şeyh Muhammed İsa ve Reşit Hemo gibi bir grup aydın ve yurtsever Kürt tarafından kuruldu.

Partinin hedefleri nelerdir?

Demokratik bir kitle partisi olarak partimiz Kürtlerin varlığını savunmak, Kürtlere siyasal, kültürel ve sosyal haklarını kazandırmak, ülkenin bağımsızlığını korumak, bütün alanlarda gelişmesini sağlamak, ülke bütünlüğünü muhafaza etmek, Suriye halkını oluşturan bütün oluşumlar arasında eşitlik ve adaleti tesis etmek için kurulmuştur. Bundan dolayıdır ki, kuruluşundan beri partimiz ulusal demokratik ve toplumsal özgürlük metodunu ilke edinmiştir. Zira partimiz bütün gruplarıyla Suriye halkının problemleriyle ilgilenmiş, halkın genel dertlerine demokratik ve ilmi çözümler bulma mücadelesini vermiş, Kürt halkının üzerindeki baskıları hafifletme çabası içerisine girmiştir. Bu bağlamda partimizin ilk siyasal programının 4. maddesinin içeriği, “ülkemiz Suriye'nin sömürgeci baskıdan kurtulması; yabancıların bu ülkenin iç işlerine müdahalesinin son bulması; Cezire, Cebelü'l-Ekrad ve Ayne'l-Arab'ta yaşayan 400.000 Kürdün siyasal, sosyal ve

kültürel haklarına kavuşmaları için özel çözümlerin getirilmesi” prensiplerinden ibarettir.

Yönetimle ilişkileriniz nasıldır?

Öteden beri yönetimi elinde bulunduranlar, Kürt halkının varlığını ve Kürt sorununu bilmezlikten gelmiş, bu halkın ulusal, kültürel ve sosyal haklarını inkar etmiştir. Bu noktadan hareketle, yönetimle Suriye Kürt ulusal hareketi arasında hiçbir resmi ilişki kurulmamış ve yönetim partimizle siyasi bir diyalog kurmaktan hep kaçmıştır.

KDP'ye nasıl bakıyorsunuz ve onunla işbirliğinizin boyutu nedir?

Kürt önder Halit Mustafa Barzani'nin Irak Kürdistan'ında kurduğu KDP ile tarihsel mücadele çerçevesinde ilişki içindedir partimiz. Aynı ilişkiyi Kürdistan'ın öteki parçalarında bulunan demokratik örgüt ve partilerle de sürdürmektedir. Zira karşılıklı saygı ve birbirlerinin iç işlerine karışmama prensipleri dahilinde partimiz -nerede olursa olsun- ulusal demokratik hakları elde etmek için adil ve meşru mücadele veren örgütlerin yanında yer almaktadır.

PKK'ye nasıl bakıyorsunuz ve onunla işbirliğinizin boyutu nedir?

Partimiz PKK ile hiçbir ilişki içerisinde değildir ve onun takip ettiği plân ve yöntemlerden kaçınmaktadır. Ayrıca partimiz sürekli olarak onun Kürdistan'ın öteki parçalarının içişlerine karışmasına karşı çıkmıştır.

Mücadele metodunuz nasıldır?

Partimiz hedeflerini gerçekleştirmek için barışçıl, demokratik siyasi mücadele yapma, ülkedeki bütün ulusal, demokratik ve ilerici taraflarla dayanışma içinde olma, toplumsal baskıyı kaldırma, Kürt halkının siyasal, kültürel ve sosyal haklarını kazandırarak gelişmiş demokratik bir Suriye oluşturma mücadelesini vermektedir.

Suriye'deki Kürt sorununa çözüm olarak silahlı mücadeleyi nasıl görüyorsunuz?

Partimiz mücadelesinde zor kullanma ve silaha başvurma yöntemlerini reddetmekte, bunun Kürt halkının içinde bulunduğu reel şartlara uygun düşmediğine inanmakta ve Suriyeliler için ilerleme, adalet ve demokrasiyi geliştirmede silahlı mücadelenin bir yarar getirmeyeceğini öngörmektedir.

Siyasi mücadeleniz aleni midir? Serbest bir şekilde faaliyet gösterebiliyor musunuz?

Ülkede işbaşına gelen yöneticilerin tavırlarına göre partimizin siyasi mücadelesi gizlilik ve yarı alenilik arasında gidip gelmiştir. Diktatörlük dönemlerinde partimiz ve çalışanları baskılara, takibatlara ve tutuklanmalara maruz kalmıştır. Fakat son zamanlarda parti yarı aleni bir havada faaliyetlerini sürdürmekte, bu havadan istifade ederek kendi siyasetini yaymaya çalışmakta, kitle desteğini geliştirmekte, siyasal ve kültürel faaliyetlerini bir nevi alenilik içinde yapmaktadır.

Öteki Kürt partileri ve güçleri ile ilişkileriniz nasıldır?

Suriye'deki bütün ulusal Kürt hareketleri ile olumlu ilişkiler içerisinde olan partimiz sürekli olarak birlikte mücadele

çerçevesini geliştirmeye ve bütün Kürt parti ve güçlerini siyasal ve örgütsel bir program temelinde saflarını birleştirmeye çağırmıştır. Partimiz, onlarca ulusal ve kültürel birliğin yanında üç Kürt örgütünü de bünyesinde barındıran ve 1992 yılının Şubat ayı başında kurulan Suriye Demokratik Kürt Cephesi'nin kurucu taraflarından biridir. Biz şu anda Suriye'deki bütün ulusal Kürt örgütlerini belirli bir siyasal ve örgütsel program temelinde kendi saflarını birleştirme ve böylece Kürt halkımızın birlikteliğini de sağlama çabası içerisindeyiz.

Komşu ülkelerle ilişkilerinize nasıl bakıyorsunuz, onlar buna nasıl bakıyorlar?

Komşu ülkelerle hiçbir ilişkimiz yoktur. Zira her birinde Kürtlerin bulunduğu bu ülkeler Kürt halkının kendi hedeflerine ulaşma önünde genellikle engelleyici bir tavır takınmakta ve Kürt halkının özgürlük, demokrasi ve barış isteklerine karşı düşmanca tutumlar sergilemektedirler.

Amerika'ya nasıl bakıyorsunuz?

Amerika Birleşik Devletleri büyük bir devlettir. Soğuk savaş sona erdikten ve Sovyetler Birliği önderliğindeki Sosyalist Blok dağıldıktan sonra ABD dünyada her açıdan tek büyük devlet olarak kaldı. Bugün Yeni Dünya Düzeni'ne ABD önderlik ettiği için gezegenimiz üzerindeki bütün alanlarda kendisi açık rol oynamaktadır.

Kamışlı olaylarını nasıl değerlendiriyorsunuz ve size göre bu olaylara yol açan nedenler nelerdir?

12 Mart 2004 tarihinde başlayan Kamışlı olayları ve bunların nedenlerini tahlil etme bağlamında partimiz bunu Kürt-Arap ilişkilerini bozmak, Suriye'deki Kürt halkı ve onun ulusal

hareketine gölge düşürmek ve bir Kürt-Arap çatışmasını yaratmak isteyen şovenistlerin işi olarak görmektedir. Bu tür olayların ülke düşmanlarından başka kimseye yararı yoktur.

Kürt aydın ve düşünürlerin çoğu sizin demokratik yollarla şimdiye kadar –küçük bir miktar da olsa- hiçbir hak elde edemediğinizi düşünüyorlar; size göre bunun nedenleri nelerdir?

Suriye’deki Kürt halkı genel mânadaki güçsüzlüklerinden ve içinde Kürt Ulusal Hareketi’nin de bulunduğu Kürt güçlerinin kendi ulusal demokratik haklarını kabul etmeyen şovenist güçlerle uzlaşmamış olmalarından dolayı kendi ulusal haklarını –bir parça da olsa– elde edememişlerdir.

Kürtlerin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Parçalar arasındaki şartların farklılığına ve her parçadaki Kürt hareketinin öteki parçalardan farklı hedef ve özellikler taşımasına rağmen Kürt halkı Kürdistan’ın bütün parçalarında adil mücadelesini sıklaştırmaktadır. Örneğin Irak Kürdistan’ında Kürt halkı daha özgür ve demokratik bir hava içinde yaşamaktadır. Partimiz sürekli olarak Kürdistan’ın bütün parçalarında Kürt halkının ve onun özgürlük hareketinin adil mücadelesine destek vermiş, baskıcı rejimlerin Kürt halkına uyguladığı baskılara karşı çıkmış ve Kürdistan’ın bütün parçalarında Kürt sorununa barışçıl çözümler getirilmesini istemiştir. Bu bağlamda Kürt halkının ulusal demokratik mücadele birliği sağlandığında ve bu mücadeleyi ülkedeki öteki ulusal ve demokratik örgütlerin özgürlükçü mücadeleleri ile birleştirildiğinde Kürt halkını parlak bir geleceğin beklediğine inanıyorum.

Türkiye ile ilişkilerinize nasıl bakıyorsunuz? Türkiye ile ilişkileriniz var mıdır?

Türkiye ile hiçbir ilişkimiz yoktur. Kürt halkına baskı uygulayan ülkelerden biri olan Türkiye, Kürt halkının özgürlüğü karşısında hep düşmanca tavırlar takınmakta ve bu tavrını kendi sınırları dışındaki Kürtler için de göstermektedir.

Suriye İlerici Demokrat Partisinden Hamit Hacı Derweş ile Yapılan Görüşme

Partiniz hangi yıl ve nasıl kuruldu?

Partimiz 14 Haziran 1957 yılında kuruldu. İlk çekirdek kadronun başında Kürt vatandaşlarından Osman Sabri, Abdülhamit Derviş ve Hazma Nuveyran gelir. Daha sonra kadro daha da gelişti. Fakat denilebilir ki, partinin ilk kurucusu kavga adamı Osman Sabri'dir.

Partinizin kurucuları kimlerdir?

Birinci sorunun cevabında partinin ilk kurucusu sayılanın adı geçti. Kendisiyle beraber olanlara gelince, bunlar Şam ve bazı Kürt mıntıklarından sayıları birkaç onu geçmeyen sınırlı sayıda öğrenci ve gençlerdi.

Partinin hedefleri nelerdir?

Suriye İlerici Demokrat Kürt Partisi'nin kuruluşundan şimdiye kadarki hedefleri şöyle özetlenebilir: Düşünce ve ifade özgürlüğüne dayalı demokratik parlamenter bir sistemi gerçekleştirmek için mücadele etmek, medeni toplumun temelini oluşturan bütün müesseseler için doğrudan ve özgür bir seçim

yaptırmak, Suriye'deki Kürt halkına toplumsal haklarını kazandırmak, ırksal, dinsel ve grupsal ayırım yapmaksızın Suriye'nin bütün vatandaşları arasında siyasal, kültürel ve sosyal haklar açısından eşitliği sağlamak.

Yönetim ile aranız nasıldır?

Partimizle yönetim arasında herhangi bir resmi ilişki yoktur. Zira yönetim sadece bizim partiyi değil, öteki Kürt partilerini de tamamen tanımazlıktan gelmektedir. Fakat aynı zamanda hem bizim hem de ülkenin diğer partilerinin faaliyetlerine göz yummaktadır.

KDP'yi nasıl görüyorsunuz ve işbirliğinizin boyutu nedir?

KDP ile ilişkilerimiz gerçekten sınırlıdır. Buna rağmen biz ona halk içinde nüfuzu olan ulusal bir parti gözüyle bakıyoruz.

PKK'yi nasıl görüyorsunuz ve ilişkileriniz nasıldır?

PKK'ye bakışımız eylemleriyle paraleldir. Bu parti hem siyasal eylem ve tavırlarında, hem de öteki siyasi örgütlerle ilişkilerinde kelimenin tam anlamıyla “aşırı” gitmektedir. Birçok alandaki pratik eylemleri bu aşırılığı açıkça göstermektedir. Bu bakımdan bizim eskiden bu örgüt ile ilişkilerimiz gerçekten kötüydü. Fakat bugün görüyoruz ki sınırlı ve cüzi de olsa eski eylemlerini bırakmıştır. Dolayısıyla bunun da öteki ılımlı örgütler gibi Kürtler için siyasal mücadele yöntemine dönecektir.

Türkiye ile ilişkileriniz nasıl, onunla ilişkileriniz var mıdır?

Türk devletiyle herhangi bir ilişkimiz yoktur.

Mücadele yönteminiz nasıldır?

Partimiz mücadelesinde şiddetten uzak, barışçıl siyasal yönetime dayanmakta, silahlı mücadeleyi benimsememektedir.

Kürt sorununa çözüm getirmede silahlı mücadeleye nasıl bakıyorsunuz, görüşleriniz nelerdir?

Dediğim gibi, biz Suriye’de barışçıl siyasal bir mücadeleyi benimsiyoruz. Kürdistan’ın öteki parçalarına gelince, her örgüt kendine göre bir mücadele yöntemini benimsemektedir. Her halükarda ben şu anda silahlı mücadelenin imkânsız olduğunu söylemesem de bunun çok zor olduğuna inanıyorum.

Öteki Kürt partileri ve güçleri ile ilişkileriniz nasıldır?

İlişkilerimiz partiden partiye değişmektedir. Bu değişme bizim siyasal ve düşünsel bazda onlarla olan yakınlık veya uzaklığa göredir. Bir parti ile siyaset alanındaki benzerliğimiz bizi ona yaklaştırmakta, farklılıklarımız ise uzaklaştırmaktadır.

Siyasi mücadeleniz aleni midir? Özgürce faaliyet gösterebiliyor musunuz?

Suriye’deki siyasi mücadelemiz belki de benzeri olmayan tuhaf bir özelliğe sahiptir. Zira sınırlı da olsa siyasi faaliyetlerimizi açıkça yaptığımız için pratik açıdan şu anda engellenmiyoruz. Fakat partimiz kanuni bir izne sahip değildir ve yönetim ne zaman isterse onu yasaklayabilir. Zira bu parti, faaliyetlerinde herhangi bir kanuni dayanağa dayanmamaktadır.

Amerika’yı nasıl görüyorsunuz, bakışınız nasıldır?

Amerika ekonomik, siyasal ve askeri olanaklar açısından bugün dünyanın bir numaralı devletidir. Bu devlet bütün siyaset

ve tavırlarında birinci derecede Amerikalıların çıkarını göz önünde bulundurmaktadır. 1991 yılında Irak'ta olduğu gibi bazen herhangi bir devlette, herhangi bir alanda Amerika'nın çıkarları ile Kürt halkının çıkarları uyuşabilir. Zira bu bağlamda Amerika ve İngiltere Irak'ta Kürtlerin güvenliğini sağladılar ve onları kanlı diktatör Saddam Hüseyin'in baskısından kurtardılar.

Komşu devletler ile ilişkileriniz nasıldır, size nasıl bakıyorlar?

Komşu devletler ile ilişkilerimiz yoktur. Zira bu devletler sürekli Kürt halkının varlığını inkâr etmekte, Kürtlere toplumsal ve insani haklar tanınamaktadırlar. Bu devletlerden biri şayet bir Kürt cephesi ile ilişkiler kurmaya çalışsa bile, bu ilişkiler ona yardımcı olmak için değil, belki onu içten çökertmek içindir.

Kamışlı olaylarına nasıl bakıyorsunuz? Size göre bu olaylara yol açan nedenler nelerdir?

Şüphesiz Kamışlı olaylarının arkasında fitne çıkarma gayretleri vardır. Bu fitneyi körükleyen neden olarak Deir Ez Zor'dan gelen takımın taraftarları ve sorumlularının ateş açmak gibi yanlış hareketleri gösterilmektedir. İşte bu hengâmede bazı güçler kendi siyasal hedefleri doğrultusunda bunu bir Kürt-Arap çatışmasına dönüştürme gayreti içerisine girdiler. Kürt hareketi bunların kötü emellerinin farkına vardığı andan itibaren yaş-kuru her şeyi yakmadan bütün samimiyetiyle bu fitne ateşini söndürmeye çalıştılar. Bugün biz yaraları sarmaya ve durumu eski normal eksenine döndürmeye gayret ediyoruz.

Suriye'deki Kürt aydın ve düşünür çokluğuna rağmen neden şimdiye kadar demokratik yollarla bir hak elde edemediniz?

Bu soru Kürt halkı içinde de birçok kimse tarafından sorulmaktadır. Bunun arkasında şu gibi önemli nedenlerin bulunduğu inanıyorum:

Birincisi: Kürt halkının dağılması ve Kürdistan'ın birkaç devlet arasında paylaşılması Kürt halkının gücünü zayıflatmış, onun toplumsal haklarını vermeme noktasında işbirliği yapan düşman devletlerin sayısını arttırmıştır.

İkincisi: Kürt halkının üzerinde yaşadığı coğrafik alanın darlığı, Kürdistan'ın öteki parçalarına göre Suriye Kürtlerine dezavantajlı bir konum kazandırmıştır.

Üçüncüsü: Partimiz kendini genel manada Suriye demokratik hareketin bir parçası sayıyor. Kürt halkı da Suriye toplumunun bir parçasıdır. Böylece Kürtlerin istekleri tüm ülkeye hakim olacak bir demokratik sistem içerisinde ancak gerçekleşebilir. Biz şunu biliyoruz ki, 1958 yılında kurulan Suriye-Mısır birlikteliğinden sonra Suriye'de demokrasi şiddetli bir baskıya uğramıştır. Bu durum günümüze kadar süregelmiş, olağanüstü durumlar gibi faktörler demokratik hedeflere varmanın önünde engel teşkil etmiş, böylece toplumsal ayrımcılığa ve şiddete maruz kalan Kürt hareketi de bundan olumsuz etkilenmiştir.

Kürtlerin geleceğine nasıl bakıyorsunuz?

Birçok ülkede toplumsal ayrımcılığa tabi tutulup yok edilme siyasetine maruz kalan Kürt halkının zor ve tehlikeli merhalelerden geçtiğine inanıyorum. Fakat Kürtler bugün her parçada bir takım toplumsal haklarını elde etme yolunda yeni bir merhalede yaşıyorlar. Kürt halkının varlığını inkâr edip onu yok etme siyasetinin artık sonsuza dek geride kalacağını ümit ediyorum.

Suriye Kürt Demokratik Birlik Partisi (YEKİTİ) başkanı İsmail Ömer ile yapılan görüşme.

Partinizin kuruluşu hangi yıl tamamlandı ve nasıl kuruldu?

Partimiz (Suriye Kürt Demokratik Birlik Partisi-Yekiti-), Birleşik Kürt Demokratik Partisi, Demokratik Kürt Çalışma Partisi ve Kürt Halk Birlik Partisi olarak üç parti arasındaki birleşmenin ardından 1993 yılının Nisan ayında kuruldu.

Partinizin kurucusu kimdir ve onunla birlikte olanların sayısı kaçtır?

Daha önce dediğim gibi, partimiz siyaset alanındaki üç ayrı partinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Bundan dolayı belirli bir kurucu yoktur. Birlik işleminden sonra parti üyeleri iyi bir organizasyonla değişik Kürt bölgelerine dağıldılar.

Partinizin hedefleri nelerdir?

Partimiz toprak bütünlüğü çerçevesinde barışçıl demokratik bir yöntemle Suriye Kürt halkının siyasal, kültürel ve sosyal haklarını sağlamak amacıyla mücadele etmekte ve bu mücadelede Suriye'deki öteki diğer Kürt partileriyle birlikte hareket etmektedir. Kürt sorunu demokrasi sorunuyla ilintili olduğu için, demokrasi olgusuna büyük bir önem veriyoruz. Bunun için de 1963 yılından beri uygulanan olağanüstü durumu ortadan kaldırmak, demokrasiyi yaygınlaştırmak, anayasada revizyona gitmek, örneğin devlet ve toplumu yönetme erkini Baas Partisi'nin tekeline veren 8. madde gibi gelişmeyi engelleyen maddelerini kaldırmak için Suriye'deki demokratik güç ve derneklerle uyum içinde hareket etmeye çalışıyoruz. Olayın Kürt boyutunda ise biz Kürtlerin çoğunlukta olduğu bölgelerde

self determinasyonun uygulanmasını istiyoruz. Ayrıca Cezire’de tatbik edilip 300.000 civarında Kürdün Suriye vatandaşlığından çıkarılmakla kurban verdiği sayım kanunu gibi ırkçı kanunların ortadan kaldırılmasını; Haseki Kürt mıntkasında Türkiye sınırı boyunca 300 km. uzunluğunda ve 10-15 km. genişliğindeki sınırı öngören Arap güvenlik kanununun ilgasını; ırksal ayırıma ve baskıya dayalı siyasetin terk edilerek Kürt halkının kendi siyasal, kültürel ve sosyal haklarından yararlanmalarının sağlanmasını talep ediyoruz.

Suriye yönetimiyle ilişkileriniz nasıldır?

Baas Partisinin sultanı altındaki yönetim resmi olarak Kürt halkının varlığını ve hiçbir hareket veya partinin meşruiyetini kabul etmemekte; bunun yanında Kürtlerin meşru haklarını tanımamaktadır. Bununla birlikte, yönetim son zamanlarda partilerin varlığı ve faaliyetleri karşısında göz yummaktadır. Fakat 12 Mart 2004 olaylarından sonra yönetim emniyet birimlerine kanunen yasak oldukları gerekçesiyle Kürt partilerinin faaliyetlerini yasaklamalarını salık vermiştir.

KDP’yi nasıl görüyorsunuz ve onunla ilişkileriniz nasıldır?

KDP tarihsel olarak köklü bir partidir. Irak Kürdistan’ında ulusal bilinci uyandırmada önemli bir rol oynamış, orada çok sayıda inkılap ve ayaklanmaya önderlik etmiştir. Biz bu partiyle Kürdistan’ın her parçası bağlamında karşılıklı saygı ve birbirlerinin iç işlerine karışmama temelinde siyasi ilişkiler kurmaya çalışıyoruz.

PKK’yi nasıl görüyorsunuz ve ilişkileriniz nasıldır?

Biz PKK’yi siyasi faaliyetlerini Kuzey Kürdistan’la sınırlı tut-

ması gereken bir Kürt partisi olarak kabul ediyoruz. Bu temelde, biz onun Kuzey Kürdistan'da Ankara yönetiminin Turanist siyasetine karşı verdiği barışçıl demokratik mücadelesini destekliyoruz. Fakat bu parti, içinde Suriye'dekilerin de bulunduğu bölgedeki öteki örgütlerle geçmiş zamanlarda olan ilişkileri yüzünden Suriye'deki Kürt olgusuna zarar vermiş ve Suriye'deki Kürt hareketleriyle olan ilişkileri gerginleştirmiştir. Fakat içinde bulunduğumuz süreçte, Türkiye'deki Kürt sorununda barışçıl bir çözüme zorlama noktasında Türkiye hükümeti üzerinde baskı kurmak için artık Kürt ve Türk güçlerinin birlikte hareket etmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu öyle bir sorundur ki, bunun Türkiye Kürdistan'ında yaşayan 20 milyon Kürdün tarihsel topraklarında, onlar üzerinde zulüm ve baskıya devam etmekle ve onları meşru ulusal ve insani haklarından mahrum etmekle çözüleceğine ve huzur ve güvenin böyle sağlanacağına inanmıyoruz. Diyalog ve anlaşmayla çözümlenmesi gereken bu sorunun çözümü için taraflardan birinin zor kullanmasında bir yarar görmüyoruz.

Mücadele yönteminiz nasıldır?

Gerçek Kürt olgusunu ve Kürt sorununun hakkaniyetini tanıtmak, Arap çevrelerinden ve öteki ulusal azınlıklardan halkımızın hukukunu destekleyecek maksimum sayıda taraftar temin etmek için biz barışçıl demokratik mücadeleyi savunuyoruz. Bu çerçevede, biz sürekli olarak Suriye'deki değişik güç ve hareketlerle birlikte mücadele etme noktasında ilişkiler kurmak için elimizden geleni yapıyoruz. Biz bu alanda bazı başarılar elde ettik; bunu arttırmak istiyoruz.

Kürt sorununa bir çözüm olarak silahlı mücadeleye nasıl bakıyorsunuz?

Hareket ve partiler, önlerinde diyalog ve barışçıl yöntem kapıları kapandığı zaman silahlı mücadeleye başvurmak zorunda

kalırlar. Son yıllarda Suriye'deki birçok ulusal güç ve kişiler bir dereceye kadar Suriye'deki Kürt sorununu anlamaya başladılar. Kürt varlığı ve haklarını tanınması için Suriye yönetimine baskı yapmaları noktasında dostluk dairesini daha da genişletmeye çalışmaya devam edeceğiz.

Mücadeleniz aleni midir? Özgürce çalışabiliyor musunuz?

Suriye'de kimi partilerin faaliyetlerine izin verecek, kimilerinininkini de yasaklayacak bir Siyasi Partiler Kanunu yoktur. Bundan dolayı, böyle bir kanunun olmayışıyla birlikte partilerimizin meşruiyetlerini halktan aldıklarına inanıyoruz. Biz barışçıl protesto, yürüyüş ve toplantı gibi faaliyetlere yönelik siyasi mücadelemizi açıkça yapıyoruz. Fakat yönetim her siyasi eylemin ardından bu eyleme karışan birkaç kişiyi tutuklamakta ve onları gizli örgüt üyesi olmak suçundan askeri mahkemelere veya devlet güvenlik mahkemelerine sevk edip yargılamaktadır.

Öteki Kürt partileri ve güçleri ile ilişkileriniz nasıldır?

Suriye Kürt sahasında aşırı derecede fazla örgütlenme bulunmaktadır. Kabul edilemez bir durum olan bu ortamda faaliyet gösterirken, güçleri birleştirmeye de çalışıyoruz. Elimizde şu an Suriye'deki bütün Kürt partilerini konu bağlamında temel bir siyasi program etrafında geniş bir çerçevede birleştirecek ve Suriye'deki genel Kürt mücadelesine komuta edecek plânı içeren bir taslak vardır.

Amerika'yı nasıl görüyor ve O'na nasıl bakıyorsunuz?

Amerika, başta jeopolitik konumu ve petrole dayalı servetiyle Ortadoğu olmak üzere dünyanın her yerinde çeşitli ekonomik ve stratejik çıkarları olan büyük bir devlettir. O, bu çıkarlarını sağlamaya çalışmaktadır. Bizim de kendimize göre çıkarlarımız vardır.

Bu çıkarlar Amerikan çıkarlarıyla bazen çelişmekte, bazen de uyuşmaktadır.

Komşu devletlerle ilişkileriniz nasıldır? Size nasıl bakıyorlar?

Her biri Kürdistan'ın bir parçasını içeren ve Kürt halkı üzerinde baskı uygulayan komşu devletlerle ilişki kurmayı reddediyor ve şu veya bu devletin boyunduruğundaki Kürt halkımızla dayanışma içinde oluyoruz. Öte yandan, Kürdistanı aralarında paylaşan rejimler Kürdistan'ın hangi parçasında olursa olsun her olumlu adım ve gelişmeye açık bir düşmanlıkla karşılık vermektedir. Örneğin Türkiye kendi Kürdistan'ına da yansımaması için Irak'taki Kürt halkının lehindeki gelişmelere düşmanca bakmaktadır. Aynı şey öteki rejimler için de söylenebilir. Sadece Irak'ın şu anki fiili durumu farklıdır.

Kamışlı olaylarına nasıl bakıyorsunuz ve size göre buna yol açan sebepler nelerdir?

Kamışlı'da sergilenen olaylar, aslında daha önce var olan bir tıkanma olarak iki takımın karşılaşması sonucunda patlak vermiştir. Şovenistlerin Kürtleri Amerika ile işbirliği yapmakla suçlamaları üzüntü vericidir. Irak'ta federalizm ve devlet yönetimi ile ilgili kanunlar ve Suriye Kürt Hareketinin Şam ve Halep'te düzenlenen barışçıl etkinliklerdeki artan tavrı şovenist öfkeyi arttıran faktörlerdendir. Burada halkımıza yönelik şovenist politikalara ve ırkçı-ayırımçı kanunlara karşı birikmiş bir öfke vardır. Irak'taki olaylardan sonra Kürtlerin ümidi yeniden canlanmıştı. Bundan dolayıdır ki bazı şoven çevreler Kürt halkını korkutup anarşiye sürüklemek ve onun meşru ulusal haklarını engellemek amacıyla fitne plânları yaptılar. Fakat büyücünün büyüü kendisine zarar verdi. Zira Kürt tepkisi bütün Kürt mntıklarına ve Suriye'nin büyük şehirlerine kadar uzandı. Ayrıca Avrupa'daki Kürt çevresi harekete geçti ve Kürdistan'ın birkaç şehrinde yürüyüşler düzenlendi. Böylece bakışlar Suriye'deki

Kürt sorununa çevrildi ve Kürt halkının varlığı pratikte kabul gördü.

Kürt aydınlanma hareketi Suriye’de başlamış olmasına rağmen Suriyeli Kürtler neden hala demokratik haklarını elde edemediler?

Bu konuda birçok neden vardır. Bunların başında Suriye Kürtlerinin kendilerine özgü durumları ve Kürt bölgelerinin birbirinden ayrı ve kopuk oluşu gelir. Zira Kürtler birbirinden kopuk sayılan üç bölgede yaşarlar: Bunlar Haseki ili, Kobani mıntıkası ve Halep’e bağlı Afrin mıntıkasıdır. Bunun yanında Halep, Şam, Rakka ve diğer bazı yerlerde yaşayan Kürt toplulukları da vardır. Adaletsiz nüfus sayımı ve Arap güvenliği gibi olağanüstü ırkçı kanunları çıkarıp tatbik eden şovenist politikalar da bu sebepler arasında sayılır. Buradaki halkımızın büyük bir kısmının Irak ve Türkiye Kürdistanlarında cereyan eden olaylarla ilgilenmesini, yine buradaki Kürt hareketinin uzun bir süre içine kapanık kalıp ülkedeki diğer ulusal güç ve hareketlere açılmamasını da unutmamalıyız. Kürt hareketinin birçok parti şeklinde bölünmesi ve bu Kürt partilerini birleştirecek bir merci ve mekanizmanın olmayışı da bu sebepler arasında sayılır.

Dört parçadaki Kürtlerin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Bize göre, Kürt mücadelesi demokratik bir çizgide yürümek, Kürt sorununu her parçada ulusal bir sorun olarak görmek ve bölgede yaşayan Arap, Türk ve Fars halklarıyla karşılıklı güven oluşturmak bağlamında Kürt halkının öteki halklarla birlikte yaşadığı her parçada halkla dayanışma içinde bir merkezde toplanmalıdır.

Türkiye ile ilişkileriniz nasıl, O'nunla ilişkileriniz var mıdır?

Türk rejimiyle ilişkilerimiz yoktur. Fakat demokratik parti ve örgütleri vasıtasıyla Türk halkıyla ilişkilerimizin olmasını istiyoruz.

Suriye Kürt Birlik Partisi Sekreteri Hasan Salih ile yapılan görüşme

Partiniz hangi yıl ve nasıl kuruldu?

Partimizin ilk kongresi Mart 2000 yılında Suriye Kürt Birlik Partisi olarak yeni bir isimle yapıldı. Bundan önce 1992 yılında şu üç Kürt partisinin birleşmesinden oluşan Suriye Demokratik Kürt Birliği Partisi (Yekiti) çatısı altında bulunuyorduk: Birleşik Demokratik Kürt Partisi, Kürt Çalışma Partisi, Kürt Ulusal Birlik Partisi.

Partinizin kurucusu kimdir ve onunla beraber kaç kişi vardı?

Birlik Partisinden ayrılan partimize önceki önemli şahsiyetlerden Hasan Salih, Mahmut Emo; Fuad Aliko, Abdulkaki Yusuf ve İsmail Hemi öncülük etmişlerdir. İlk faaliyetleri esnasında birkaç yüz kişiden oluşan partimiz, Suriye'deki Kürt sorununa ilişkin sergilediği üstün gayret ve ilmi çalışmalar sonucunda çok daha fazla gelişmiştir.

Partinin hedefleri nelerdir?

Partimizin hedefleri, Suriye'deki Kürt halkı üzerinde uygulanan baskıları ve ırkçı uygulamaları kaldırmak, Kürtlerin ülkede ikinci millet olduklarının kanunen kabul edilmesini sağlamak, Manatorik Kürt İdaresinin mücadelesini vermek ve

Suriye'deki nüfus oranına göre Kürtlerin devlet müesseselerinde ve resmi kuruluşlarda temsil edilmesini sağlamaktır: Bu bağlamda partimiz, hedeflerine varmak için içinde yürüyüş, protesto ve grevlerin de bulunduğu çok yönlü bir demokratik barışçıl mücadele yöntemini benimsemektedir. Öte yandan partimiz genel çoğulcu demokrasiyi, insan haklarını, olağanüstü halin kaldırılmasını, ırkçı ayırımı dayalı politikanın terk edilmesini, kanun önünde herkesin eşit olmasını savunmaktadır. Partimiz, Kürt halkımızın Kürdistan'ın bir parçası olarak kendine ait tarihsel bir toprak parçası üzerinde yaşadığına inanıyor.

Suriye yönetimiyle ilişkiniz nasıldır?

Yönetimle aramızda herhangi bir resmi ilişki yoktur. Bizim, Kürt halkının varlığını kabul etmeyen ve Kürtlere karşı bir baskı ve inkar politikası izleyen Suriye'deki hakim güçlerle resmi diyalogumuz bulunmamaktadır. Ancak 12 Mart 2004 tarihinde meydana gelen Kamışlı olaylarından sonra gelişen Kürt ayaklanmasının ardından durum değişti. Zira başkan Beşşar Esad 02.05.2000 tarihinde el-Cezire televizyonunda kendisiyle yapılan bir görüşmede gerçeği kabul etmek zorunda kaldı ve Kürtlerin Suriye tarihi ve dokusunun asli unsurlarından biri olduğunu itiraf etti. Fakat biz bu itirafın pratik yansımalarını bekliyoruz. Zira şu ana kadar Rejim, pratikte kayda değer ciddi bir adım atmamıştır.

KDP'yi nasıl görüyorsunuz ve işbirliğinizin boyutu nedir?

Onlarca yıldan beri yaptığı ilkeli ve devamlı mücadelesinden ötürü KDP'ye saygı duyuyor ve kendisiyle karşılıklı saygı ve birbirinin içişlerine karışmama temelinde güçlü kardeşlik ilişkilerini kurmak istiyoruz. İşbirliğine gelince, Irak Kürdistanı'nın kendine özgü geçmişteki koşulları nedeniyle işbirliğimiz sınırlı kalmıştır.

Ancak Şu anda hem bölgede hem de dünyada Kürt sorununa hizmet edecek bir işbirliği için zamanın uygun olduğuna inanıyoruz.

PKK'yi nasıl görüyorsunuz ve ilişkileriniz nasıldır?

PKK'nin çeşitli mücadele aŐamalarından geçtiği görülmektedir. Başta içinde bulunduğu Kürdistan'da olmak üzere Kürt uyanışında önemli bir rolü olmuştur. Ancak bu örgüt başta Irak ve Suriye Kürdistanı olmak üzere teki Kürdistan parçalarına karşı yrttĞu siyasetinde çok hatalar yapmıştır. Yayılmacı fikirleri ve bütün Kürdistan'daki teki Kürt oluŐumlarını ihanet ve teslimiyetle suçlaması gibi nedenlerden ötürü Şimdiye kadar aramızda herhangi bir ilişki kurulmamıŐtır. Şiddetten uzak demokratik bir mücadele yöntemini benimseyip teki Kürt oluŐumlarının içişlerine karıŐmayı bıraktığında ilişkiler gözden geçirilebilir.

Türkiye ile ilişkileriniz var mıdır, varsa nasıldır?

Türkiye ile hiçbir ilişkimiz yoktur. Öcalan'dan kurtulduktan sonra Suriye rejimi Türkiye ile ilişkilerini somutlaŐtırmıŐtır. Aslında bize göre PKK ile Suriye rejimi arasındaki ilişkiler doğru bir temel üzerinde kurulmamıŐtı. Bu ilişkiler daha çok Suriye Kürdistanı'ndaki Kürtlerin aleyhine olmuştur. Bu bağlamda tarih bize bir kez daha ispatlamıŐtır ki, Kürdistan'ı bölen rejimlere asla güvenilmemelidir.

Mücadele yönteminiz nasıldır?

Mücadele yöntemimiz, içinde grev, gösteri ve protestoların da bulunduğu çok yönlü demokratik barışçıl bir yöntemdir.

Kürt sorununa bir çözüm olarak silahlı mücadeleye nasıl bakıyorsunuz?

Silahlı mücadeleyi Suriye Kürdistanı'nda temel almıyoruz. Zira demokratik barışçıl mücadele hem Suriye Kürtlerinin kendi şartlarına, hem de şiddeti, kan dökmeyi reddedip bunun yerine demokrasiyi, insan haklarını ve diyalogu benimseyen yeni evrensel fikirlere daha uygun düşmektedir. Bize göre etkin bir demokratik mücadele, birçok yıkımı, acıyı, despot önderliği, doğal toplumsal gelişmenin durağanlaşmasını beraberinde getiren silahlı mücadelenin sağlayacağı neticelerden daha iyi neticeler vermektedir.

Siyasi mücadeleniz aleni midir? Özgürce çalışabiliyor musunuz?

Siyasi mücadelemiz yarı aleni sayılır. Suriye'de Siyasi Partiler Kanunu olmadığı ve bütün partiler sakıncalı sayıldığı için biz özgürce faaliyet gösteremiyoruz. Zira 1962 yılından beri devleti ve toplumu yöneten tek parti olan Baas Partisi, öteki Kürt ve Arap partilerinin faaliyetlerini engellemek için emniyet birimlerini kullanmaktadır. Bununla birlikte partimiz 2000 yılındaki kongresinden itibaren siyasi komite, sekreterlik ve merkez komite üyelerinin isimlerini ilan etmeye karar vermiştir. Bu bağlamda bu üyeler faaliyetlerini açık bir şekilde yürütüyorlar. Kamışlı olaylarının ardından meydana gelen Kürt ayaklanmaları ve Suriye devlet başkanının Kürt milletinin varlığını kabul etmesinin ardından biz özelde kendi partimizin, genelde de öteki Kürt partilerin artık mücadelelerini aleni bir şekilde yapmaları gerektiğine inanıyoruz ki, bu zaten demokratik barışçıl mücadeledir.

Öteki Kürt partileri ve güçleri ile ilişkileriniz nasıldır?

Kamışlı olaylarından önce Demokratik Kürt Birliği'ni teşkil eden oluşumlar ile ilişkilerimiz gevşek iken, Demokratik Kürt Cephesi ile ilişkilerimiz daha iyiydi. Fakat 12 Mart'tan sonra bütün örgütler yayınladıkları bildirimlerde Kürt sorununun çözümüne katkı sağlamak için tavır birliği içerisine girdiler. Biz şu anda bütün örgütleri içine alan bir işbirliği çerçevesini oluşturmaya çalışıyoruz. Ancak Suriye Kürdistanı'nın, Kürdistan'ın bir parçası olduğu ve içinde grev, yürüyüş ve protestoların da yer aldığı çok yönlü bir demokratik barışçıl mücadelenin yürütülmesi gerektiği düşüncesi esas alınmadıkça bu işbirliğinin fazla ilerleyemeyeceğine inanıyoruz.

Amerika'yı nasıl görüyorsunuz, ona karşı bakışınız nasıldır?

Amerika şu an itibariyle en büyük devlettir. Korkunç ekonomik ve askeri gücü açısından dünyanın tek kutuplu devletidir. Kürtler Amerika'nın önem verdiği demokratikleşme ve insan hakları ilkelerinden yararlanabilirler. Zira Amerika bugün Kürt haklarını inkâr eden rejimler üzerinde bu hakları tanımaları için baskı uygulamaktadır. Böylece demokrasiyi yaymada, bölgedeki diktatör rejimlere baskı yapmada ve bölgeyle birlikte dünyayı da tehdit eden uluslararası terör örgütlerine karşı tutumunda Kürtlerle Amerika'nın çıkarları çakışabilir.

Komşu devletlerle ilişkileriniz nasıldır, size nasıl bakıyorlar?

Komşu devletlerle ilişkimiz yoktur. Fakat karşılıklı iyi komşuluk çerçevesinde bütün komşu devletlerle ilişki kurma isteğimiz vardır.

Kamışlı olaylarına nasıl bakıyorsunuz, size göre bu olaylara yol açan nedenler nelerdir?

Burada her şeyden önce Kürtlere baskı yapan, onlara hak tanımayan ve onları Türk hükümetlerinden kaçıp gelen sığınmacılar olarak gören rejimin önde gelenleri ve emniyetin büyük bir sorumluluğu vardır. Bu bağlamda Kürtlere yönelik ırkçı kanun ve uygulamaların kaldırılması, Kürt dili ve kültürü üzerindeki baskıların sona ermesi ve Kürtlerin ulusal varlıklarının kabul edilmesi talepleriyle Partimiz 2002 yılında Suriye Halk Meclisi önünde toplumsal bir gösteri düzenlemişti. Bundan sonra da defalarca tekrarlanan bu gösterilere aşamalı olarak öteki Kürt örgütleri de katıldı. Kürt tarafının oluşturduğu olumlu atmosfer içerisinde kendilerine öz güven gelen demokratik Arap güçleri de gösterilerde bizimle dayanışma içinde oldular. Rejim zindanda tuttuğu Yekiti'nin önde gelenlerini Şubat 2004 tarihinde bırakmak zorunda kaldı. Bunlar Kamışlı'ya vardıklarında onbinlerce Kürt gösteri havası içerisinde kendilerini karşıladı. Böylece korku duvarı yıkılmaya başladı ve Kürt toplulukları haklarını savunma ve zulme karşı durma noktasında kendilerini hazır hissettiler. İşte böyle bir sırada birdenbire Kamışlı olayları meydana geldi. Bu çerçevede Deir Ez Zor'un el-Fütuvve takımına yönelik propaganda bağlamında devrik diktatör Saddam Hüseyin lehine, Mesut Barzani ve Celal Talabani gibi Kürtlerin sembol liderlerinin de aleyhine sloganlar atıldı ve bu da olayların önce el ve taş kavgası şeklinde başlamasına neden oldu. Hemen ardından polis ve emniyet güçleri el-Fütuvve takımını destekleyen tutumlar içerisine girdiler. Haseki valisi Kürtlere ateş edilmesi emrini verdi. Bu ateş emrinin ardından Kürtlerden çok sayıda kişi öldü ve yaralandı. Bu da Kürtlerin büyük tepkisine neden oldu ve oradaki Kürtler kurşunlara çıplak göğüsleriyle ve taşlarla karşılık verdiler. Kürtlerin buradaki tepkisi Suriye'nin bütün şehir ve beldelerini içine alan bir Kürt intifadasına dönüştü. Aslında Kamışlı'daki plan bir Kürt-Arap savaşını meydana getirmektir.

Fakat siyasi hareketleriyle birlikte durumu anlayan Kürtler, birçok şehit ve yaralı vermelerine ve malları emniyet güçleriyle Baas Partisi tarafından himaye edilen Araplar tarafından yağmalanmasına rağmen şiddete başvurmədılar. Bütün Kürt örgütleri Kürtlere karşı sergilenen bu oyunlar nedeniyle halkı rejimin politikalarını barışçıl bir şekilde protesto etmeye davet ettiler. Bu da Araplarla bir düşmanlık şeklinde olmadı. Zaten baskıları ve hürriyetleri yok etme politikaları protesto etme noktasında düzenlenen konferans ve öteki etkinliklere Araplar da Kürtlere katılıyorlardı. Neticede rejim devlet başkanının kendi ağzından bazılarının iddia ettikleri gibi Kamışlı olaylarının dış güçler tarafından organize edilmediğini itiraf etmek zorunda kaldı.

Çoğu Kürt düşünür ve aydın Suriye’de olmasına rağmen neden şimdiye kadar en küçük bir hakkınızı bile demokratik yollarla elde edemediniz?

Suriye rejimi eskilerden beri Suriye muhalefetine karşı baskı, tutuklama ve tasfiye politikası izlemiştir. Bu da kendisinin estirdiği bir tür terör ortamını meydana getirmiştir. Bu durum, basit bir çerçevede kalan Kürt hareketinin mücadelesi üzerinde olumsuz etki bırakmıştır. Bu ortamda Kürt aydın ve düşünürlerinden kimisi dar kapsamlı şahsi çıkarları için, kimisi Kürt hareketinin üzerine düşeni yapmadığı gerekçesiyle, birçoğu da Kürt hareketinden uzak durduğu için görevlerini tam olarak yapmamışlardır. Biz Kürt hareketi olarak son zamanlarda, özellikle Kamışlı olaylarından sonra birçok Kürt aydın ve düşünürün kendi halkının problemi karşısında cesurca tavır sergilediklerine ve bütün Kürt topluluklarının ortak bir intifadada buluştuklarını gördükleri için onların da kendi yeteneklerini halklarını savunma yönünde kullandıklarına inanıyoruz.

Dört parçadaki Kürtlerin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Kürtlerin tarihsel yeni bir aşamadan geçtiklerine ve şartların onların lehine olduğuna inanıyoruz. Mevcut şartlar geçmişteki bütün şartlardan daha iyidir: Kürt-Kürt çatışması azalmış, Irak Kürtleri hedeflerinden önemli bir oranına ulaşmış, özellikle Yeni Irak Yönetimi çerçevesinde federatif sistem yönünde karara varılmıştır. Bu ise öteki Kürdistan parçalarındaki Kürtlerin de yararına sayılan, gerçekten çok önemli bir gelişmedir. Türkiye Kürdistanı'nda şartlar Kürt halkının lehinedir. Özellikle Avrupa Birliği Kürt sorununa demokratik ve barışçıl bir çözüm bulmayı, insan haklarına saygılı davranmayı ve askerinin etkisinden uzaklaşmayı Türkiye'ye, AB'ye girme şartları olarak görmekte ve bu şartları yerine getirmesi için Türkiye'ye baskı uygulamaktadır. Öyleyse Kürtlerin burada hedeflerine varmaları için şiddetten uzak demokratik mücadelelerini ileri boyutlara taşımaları için birlik içinde olmaları gerekir. İran Kürdistanı'ndaki Kürtler, kültürel açıdan rejim tarafından sağlanan kolaylıklardan yararlanıyorlar. KDP ve diğer Kürt güçlerinin burada daha fazla hak elde etmek için demokratik mücadelelerini daha ileriye götürmeleri gerekir. Genel olarak dünyadaki birçok devlet Kürt sorununa adil bir çözüm bulmanın gereğine ve bölge istikrarının güvence altına alınması için bu sorunun çözülmesi gerektiğine daha çok inanmaya başlamışlardır. Kürtlerin geleceği konusunda ümitliyiz. Fakat biz bu bağlamda Kürt güçleri ve topluluklarının birbirleriyle dayanışma içinde olmaları, iç çatışmalardan kaçınmaları, şiddet ve terörden uzaklaşıp bugün planlanan yeni dünya düzeni çerçevesinde benimsenen demokratik barışçıl bir mücadeleyi merkez almaları gerektiğine inanıyoruz. Bizim fertlere tapmayı ve körü körüne bağlılıkları bırakıp birbirimizle demokratik ve barışçıl yöntemlerle karşılıklı saygı çerçevesinde işbirliği yapmamız ve bütün sorunları diyalog ve anlayış içerisinde çözmeye çalışmamız gerekir.

Suriye Kürtleri İlerici Demokrat Partisi lideri Aziz Davud ile yapılan görüşme

Partiniz hangi yıl ve nasıl kuruldu?

Partimiz 14 Haziran 1957 yılında kurulan Suriye Kürdistan Demokrat Partisi'nden ayrılan partilerden biridir.

Partinizin kurucusu kimdir? Onunla birlikte olanların sayısı kaçtır?

Kurulduktan kısa bir süre sonra Suriye Demokratik Kürt Partisi adını alan Suriye Kürdistan Demokratik Partisi, içlerinde Osman Sabri, Hazma Nuveyran, Hamid Derviş, Reşid Hemo, Muhammed Ali Xoce ve Halil Muhammed'in de bulunduğu bir grup tarafından kuruldu. Bu partinin kuruluşunda en büyük rolü Osman Sabri oynadı. Kısa bir süre sonra gençlerin ve aydın Kürtlerin ilgisini kazanan parti, programını ve hedeflerini açıkladıktan sonra kitlelerin de desteğini almış, daha sonra 1966 yılından itibaren bölünmeye başlamıştır. İşte Aziz Davud'un liderliğindeki partimiz bu partiden ayrılanlardan biridir.

Partinin hedefleri nelerdir?

Partimizin Suriye'deki Kürt halkımız üzerinde uygulanan toplumsal baskıyı ortadan kaldırmak ve başta adil olmayan sayım ve istatistikler olmak üzere olağanüstü uygulamalara son vermek, siyasal, sosyal ve kültürel hakları elde etmek, Suriye'deki Kürtlerin ülkedeki ikinci unsur olarak resmen tanınmasını sağlamaktır. Öte yandan ülkenin kalkınmasına ve demokratikleşmesine katkıda bulunmak gibi hedefleri de vardır.

Suriye yönetimiyle aranız nasıldır?

Resmi veya gayr-i resmi bizim yönetimle aramızda herhangi bir ilişki yoktur. Zira Baas Partisi'nin önderliğindeki yönetim Suriye'deki Kürtlerin varlığını ve onun hareketini kabul etmemektedir. Sadece birkaç kez resmi olmayan özel görüşmelerimiz oldu. Zaten ülkede siyasi partiler kanunu olmadığı için bütün partiler gibi Kürt partileri de kanunen sakıncalı ve yasak kabul edilmektedir.

KDP'yi nasıl görüyorsunuz, ilişkileriniz nasıldır?

Partimizin saygı duyduğu KDP, Irak Kürdistanı'ndaki Kürt özgürlük hareketine öncülük eden ve öteki Kürdistan parçalarında da ulusal şuurun uyanışında rol oynayan tarihi bir partidir. Parti önderlerinden Mustafa Barzani'nin bütün Kürtlerin kalbinde seçkin bir yeri vardır. Dolayısıyla bizim partimizin bu parti ile saygı ve sevgi çerçevesinde iyi ilişkileri vardır.

PKK'yi nasıl görüyorsunuz ve ilişkileriniz nasıldır?

Bize göre PKK, Türkiye Kürdistanı'ndaki Kürt halkımızın şartlarına uygun olmayan yanlış bir yol izledi. Yaptığı bireysel hareketlerde ve öteki Kürt örgütleriyle olan ilişkilerinde de yanlış hareket etmiştir. Ancak şu an itibarıyla attığı yeni stratejik adımlar olumludur. Görüşümüze göre eski yönteminden vazgeçip öteki Kürt örgütleriyle iyi ilişkiler kurarsa ve şiddet eylemlerini bırakıp demokratik barışçıl mücadeleyi uygularsa ilişkiler iyiye gidecektir.

Mücadele yönteminiz nasıldır?

Partimiz Kürt halkının karşılaştığı durumu ortaya koymak, Kürt sorununa adil bir çözüm bulmak, Arap çevrelerden ve öteki azınlıklardan da daha fazla dost ve taraftar kazanmak

çerçevesinde demokratik barışçıl mücadele yöntemini benimsemektedir. Bu bağlamda partimiz, Suriye'deki Kürt sorununun ulusal bir sorun olmasının yanında ülkedeki demokratikleşmenin anahtarı da olduğunu vurgulamaktadır.

Kürt sorununa bir çözüm olarak silahlı mücadeleye nasıl bakıyorsunuz?

Suriye'de içinde bulunduğumuz şartlarda ne partimiz ne de öteki Kürt partileri olarak silahlı mücadeleyi Kürt sorununa bir çözüm olarak görmüyoruz. Zira partimizin mücadelesini verdiği hedeflere ulaşmak için demokratik barışçıl mücadele en sağlıklı yöntemdir.

Mücadeleniz açık mıdır? Özgürce çalışabiliyor musunuz?

Suriye'de siyasi partiler kanunu yoktur. Kaldı ki partimiz sakıncalı partiler listesinde yer almaktadır. Ancak Suriye'de son zamanlarda kendini gösteren olumlu atmosferde partimiz ve öteki Kürt partileri yarı açık bir şekilde faaliyet göstermektedir. Buna rağmen partimiz yine de şu veya bu şekilde güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Öteki Kürt partileri ve güçleri ile ilişkileriniz nasıldır?

Kürt partilerinin büyük çoğunluğu ile ilişkilerimiz iyidir. Zaten partimiz Suriye Demokratik Kürt Cephesini oluşturan ve onun kurucularından olan bir partidir.

Amerika'yı nasıl görüyorsunuz ve ona karşı bakışınız nasıldır?

Amerika, başta Ortadoğu olmak üzere dünyanın her yerinde çıkarları olan büyük bir devlettir. O her şeyden önce kendi çıkarlarını korumaya önem verir. Çoğu kez onun çıkarları ile

Kürt halkının çıkarları çelişiyordu. Fakat oluşan yeni şartlarda onun çıkarları ile halkımızın çıkarlarının uzlaştığı yerler de vardır.

Komşu devletlerle aranız nasıldır ve size nasıl bakıyorlar?

Kürdistan'ı bölüştüren komşu devletler, Kürt sorununa karşı genellikle düşmanca tavırlar almaktadırlar. Bu bağlamda Kürdistan özgürlük hareketlerini boğmaya ve Kürtlerin elde ettikleri kazanımları tekrar kaybettirmeye çalışırlar. Bundan dolayı da bizim bu devletlerle herhangi bir ilişkimiz yoktur. Bu devletlerden her birinin kendi içindeki Kürt sorununu çözmesi gerekir. Irak'ta durum değişmeye başladı bile.

Kamışlı olaylarına nasıl bakıyorsunuz ve size göre bu olaylara yol açan nedenler nelerdir?

Kamışlı olayları Irak'ta Diktatör Saddam Hüseyin'in devrilmesinden sonra Irak'ta şekillenen yeni oluşumun ardından patlak vermiştir. Arap basını bu olaylarla Arap vatandaşları arasında Kürtleri kötü bir duruma düşürmek için çalışmıştır. Irak'ta federatif yapı için kararlar alındıktan ve Kürtler üzerindeki baskılar azalıp onlara haklarının verilmesi görüşüldükten sonra durumu onların aleyhine çevirme planlarıdır bu olaylar. Fakat durum bu planları uygulamak isteyenlerin aleyhine gelişti. Zira bütün bölgede halkımızın evlatları omuz omuza verdi, bu fitneye karşı Kürt partileri ortak tavırlar aldı ve kitle desteği artmış oldu. Böylece Kürt sorununa dikkat çekildi ve bu soruna adil çözüm bulma gündemleri yeniden canlandı.

Çoğu Kürt aydın ve düşünür Suriye'den olmasına rağmen neden hala demokratik haklarınızı elde edemediniz?

Kürt mıntıklarının doğal yapıları, Kürtlere karşı uygulanan şovenist baskılar ve bu aydın ve düşünürlerin öteki Kürdistan parçalarındaki sorunlara da mesai ayırmaları nedeniyle istenilen oranda bir katılım olmamış, dolayısıyla hak elde etmeler de öyle cılız kalmıştır.

Dört parçadaki Kürtlerin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Güçler birleştirilirse, bütün Kürdistan parçalarında halk dayanışması olursa ve demokratik barışçıl mücadele yöntemleri ön planda tutulursa gelecek iyi görünüyor.

Türkiye ile ilişkileriniz var mıdır, varsa nasıldır?

Türkiye ve onun rejimi ile herhangi bir ilişkimiz yoktur.

MEKTUMİ HAL YA DA KAYDIYOK'LAR

Suriye’de yaşayan üç farklı Kürt grubu vardır.

1-Suriye vatandaşı olan ve kimlikleri bulunan Suriyeli Kürtler. Bunların nüfuslarının bir milyon 500 bin ile bir milyon 900 bin arasında olduğu tahmin ediliyor.

2-Suriyeli Kürt olmakla birlikte vatandaşlık hakları olmayan ve “Ecnebi” (yabancı) kimlik kartları olan Suriyeli Kürtler; ki bunların bir bölümüne, askerliklerini de yapmış olmalarına rağmen kimliklerine sonradan el konularak Ecnebi kartları verilmiştir, bu Kürtler vatandaşlıktan çıkarılmışlardır. Bunların nüfuslarının ise 250 ile 300 bin arasında olduğu tahmin ediliyor.

3-Hiç kimlik kartları ve vatandaşlık hakları olmayanlar, 50 ile 80 bin civarında oldukları tahmin ediliyor.

Muhammed Hasan 1940 yılında Kızıltepe'nin eski ismi Mikre olan köyünden bir kız kaçırarak Kamışlı'ya geldi ve buraya yerleşti. Suriye o dönemde henüz bağımsızlığını kazanmamış ve Fransız manda yönetimiyle yönetiliyordu. Aradan aylar, yıllar geçti. Muhammed Hasan'ın 8 erkek 1 kız olmak üzere dokuz çocuğu dünyaya geldi. Kıza Şirin, erkeklere Süleyman, Yusuf, Çaçan, Salih, Mahmut, Tahir, İbrahim ve Ali isimlerini verdi.

Dokuz Kardeşten beşi Suriye Vatandaşı, dördü “Ecnebi”

Baba Muhammed Hasan bir süre sonra öldü. Çocuklar büyüdü, gelişti ve evlendiler ancak Suriye vatandaşı değillerdi. Ekonomik durumları iyi olan Ali, Salih, İbrahim, Tahir ve Şirin

3 yıl süren uğraşın ve verdikleri onca paranın ardından Suriye vatandaşı olarak kabul edildiler ve nüfus cüzdanları verildi.

Mahmut, Çağan, Yusuf ve Süleyman ekonomik durumları iyi olmadığı için “Ecnebi” olarak kaldılar. Vatandaş olabilmek için ne verebilecekleri paraları vardı ne de yolbilirlikleri.

Suriye vatandaşı olan kardeşlerden Ali evlendi; Nevvaf, Abdulhalim, Ferhan, Abdulcebbar, İsa, Riyad ve dört de kız çocuğu oldu. Salih evlendi; Serhan, Zahir, Samir, Lezgin, Abdurrahman, Macit, Emcet ve bir kız çocuğu dünyaya geldi. İbrahim evlendi; Adnan, Suud, Mesut, Bengin ve beş kız çocuğu dünyaya geldi. Tahir evlendi; Münir, Emir, Abdurrahman, İdris, Firaz, Welat ile dört kız çocuğu dünyaya geldi. Vatandaş olmayan kardeşlerden Mahmut evlendi; Faris, Naif, Abdulsamet ile altı kız çocuğu oldu. Çağan evlendi; Mehmet Salih, Çavreş, Sadık, Muzaffer, Dilgeş ve beş kız çocuğu oldu. Yusuf evlendi; Fawas, Faruk ve 4 kız çocuğu oldu. Süleyman evlendi; Garbi, Hasan, Hüseyin, Yusuf, Felemez, Kamran ve dört kız çocuğu oldu.

Suriye vatandaşı olan kardeşlerin ekonomik durumları çok iyi, “Ecnebi” kardeşlerin durumu ise kötüydü; zaman zaman durumu iyi olan kardeşler diğer kardeşlere yardımcı oluyor, ekonomik sıkıntılarının çözümüne katkı sunuyorlardı. “Ecnebi” olan kardeşler askerliklerini de yapmış olmalarına rağmen vatandaş olarak kabul edilmemişti. Askerlik belgelerini hala bir anı olarak sandıklarında saklıyorlar.

Kardeşlerden Abdulhalim de askerliğini yapmıştı ancak üç yıllık uğraş, bol para verme ve önemli bir özelliği olduğu söylenen tatlı dil sayesinde vatandaşlığına kavuşabilmiş.

Suriye Kürtleri önemli ve üzerinde düşünülmesi gereken bir ayrıntı sunuyorlar. Suriye hükümeti vatandaşlık işlemlerini 1984 yılından bu yana kabul etmiyormuş. Ancak 12 Mart 2004 günü Kamışlı’dan başlayarak Suriye’de Kürtlerin yaşadıkları diğer bölgelere de sıçrayan ve ölü sayısı konusunda tam bir netlik olmayan olayların ardından Suriye devlet başkanı Beşşar Esad’ın

yaptığı televizyon konuşmasının ardından başvurular yeniden kabul edilmiş, Kürtlerin büyük önem ve destek verdikleri Esat'ın televizyon konuşmasında şu üç önemli noktaya vurgu yapılmış.

1-Kürtlerin bu topraklarda ve bu ülkede bir halk olduğunu kabul ediyoruz

2-Kamışlı olaylarında dış güçlerin parmağı ve kışkırtması yoktur. "Ecnebi" olarak kimlikleri bulunanların vatandaşlık hakları tanınacaktır ve kimlik kartları verilecektir.

3-Kürtler ezelden beridir bu topraklarda yaşıyor, en az bizim kadar eski tarihleri vardır.

Bu söylemler 1990'lı yıllarda kimi Türk devlet ve hükümet yetkililerinin açıklamalarını hatırlatıyor ancak yine de Esat'ın bu açıklaması Kürtler arasında sevinçle karşılandı. 12 Kürt partisi yaptığı ortak açıklamada;

"Beşşar Esad'ın Kürt kimliği ve Kürtlerin varlığı ile ilgili olarak yaptığı açıklama nedeniyle teşekkür ediyor, sözlerin yerine getirilmesini umut ederek Kürt sorununun çözümünü bekliyoruz" dediler.

Mektum

Suriye'de vatandaş ve ecnebi'nin yanı sıra bir de hukuken kendilerini var olarak kabul ettiremeyen ve sayılarının 70 ile 150 bin arasında oldukları tahmin edilen "mektum" nüfusu var. "Kaydı yok"ları olarak adlandırılan Mektum'lar fiilen varlar ancak hukuken yoklar. Bunlar hiçbir menkul ya da gayrimenkul alım satımı yapamazlar, tüm işlerini Suriye vatandaşı bir yakını ya da arkadaşı aracılığıyla görürler yani fiili olarak vesayet altındadırlar. Evlilikler de resmi olarak sayılmadığı için doğan çocuk da kayıt edilemiyor. Suriye hükümeti bu nüfusu kabul etmediği için resmi hiçbir işlemleri de yapılamıyor. Çocuk okul

çağına gelip okula gitmek istediğinde muhtardan alınan “Şade tarif” ki bu belge Türkiye’de ikametgâh ilmühaberi yerine geçiyor, yani o kişinin o yerde kaldığına dair bir belge (Türkiye’dekinin aksine resmi olarak hiçbir geçerliliği de yok) ile çocuk okula kaydediliyor. Çocuk okula bir yıl dahi ara verse, o çocuğun bir daha geri kaydı yapılmıyor. Okul bittiğinde vatandaşlara verilen diploma yerine bu mektumınla sadece bitirme belgesi veriliyor, bu belgenin de hukuki bir geçerliliği yok.

Bir mektumun portresi

Burhan Kamışlı’da yaşayan, 29 yaşında, evli ve iki çocuklu bir Kürt genci. Ona göre Suriye’de ecnebi nüfusu kadar da “kaydı yok” nüfusu var. Babası iki eş yapmış, kendi annesinden dört kız, üvey annesinden de dört kız dört erkek çocuğu olmak üzere toplam 17 kişilik bir aile. Baba kaydı yoklardan, annelerden birisi kaydı yok diğeri ecnebi statüsünde. Burhan ilkokula gitmiş ancak bitirememiş, kendilerine sınıfsal ayırım yapıldığını, aşağılandığını iddia ediyor. Burhan işçilik ve ayaküstü ticaretle kazandığı parayla vatandaş olan bir Kürt ile bir ticari araç satın aldıklarını söylüyor. “yok”lardan olduğu için ehliyet alamamış, bu nedenle kendi aracını kullanamıyor. Bir gün aracı kendisi kullanırken ters yola girmiş ve polis durdurmuş, ehliyeti olmadığı için korkudan aracı bırakıp kaçmaya başlamış. Burhan yakalanıyor, araca bindirilirken göreceği hakaretleri düşünerek can havliyle kaçtığını söylüyor. Kendi iddiasına göre yakalanması durumunda çıkartılacağı mahkemede üç bin beş yüz Suriye Lirası (1 Suriye lirası =30 bin Türk lirasına eşit, bir devlet memurunun aldığı aylık maaş ise yaklaşık 6 bin lira) mahkeme harcı olmak üzere kendisine 10 bin liraya patlayacak. Ayrıca 10 gün hapis cezası ve saçları üç numara ile kesilecek. Onun için aracı o gün orada bırakarak kayıplara karışmış. Daha sonra bu aracın satışını biraz daha düşük bir fiyata yaparak tüm bu ceza ve hakaretlerden kurtulduğunu söylüyor.

“Çalışmak için bir gün Kamışlı dışına çıkarak Halep’e gitmiştim. Kimliğim olmadığı için otelde kalamayacağımı söylediler. Gece saat on ikiye kadar kalabileceğim bir otel aradım. Bir otel sahibi acıdı bana, sahip çıkacağını söyleyerek izin belgesi almak için polis merkezine götürdü. Kamışlı olaylarından sonraydı, polis nereli olduğumu sordu. Kamışlı olduğumu söyleyince tavırları değişti. Bana bağırıp çağırmaya başladılar. Gittiğime pişman oldum. Sonunda yüz lira karşılığında 1 gece yatma izni verdiler, zaten benim gibi mektumlar Kamışlı olaylarından sonraki yirmi gün içinde gözaltına alınıp kaybedilme korkusuyla evlerinden dışarıya dahi çıkmadılar.”

Burhan 1983-86 yılları arasında okulda okurken karate sporunda çocuklar kategorisinde Haseki il birinciliğini kimseye kaptırmamış. Okula bir yıl ara vermek zorunda kalmış, döndüğünde ise okula kabul edilmemiş. Halen siyah kuşak sahibi olan Burhan, karate kursu dahil olmak üzere hiçbir iş yapamıyor. O şimdi devlet nazarında “yasadışı” işler yapıyor. Çünkü mektum ve yaptığı hiçbir iş yasal değil. Burhan’ın eşi de ecnebi, dolayısıyla çocuklar da “yok”lar listesinde. Burhan geleceğiyle ilgili bir umudunun olmadığını söylüyor bize.

Mühendis “Ecnebi” Reşit’e iş yok

Suriye’de vatandaşlık haklarından yararlanamayan en geniş nüfusa sahip kesimi ecnebi oluşturuyor. Bunlar aslında Suriye vatandaşı olmakla birlikte büyük çoğunluğu 1962 seçimlerinin ardından “kimlikler yenilenecek” bahanesiyle kimlikleri toplanan ve kendilerine ecnebi kartı verilen Kürtler oluşturuyor. Nüfus sayımının yapılmaması nedeniyle sayıları tam olarak bilinmemekle birlikte 250 bine yakın bir ecnebi nüfusu olduğu tahmin ediliyor.

Kamışlı’da yaşayan Reşit Keleş, Derik bölgesinde yaşayan Koçer ailesine mensup bir Kürt.

Reşit ilk, orta lise eğitiminin ardından Haseki’de Ziraat mühendisliği fakültesinden mezun oldu. Ecnebi olduğu için

diploma alamadı. Mesleğini icra edemeyen Reşit Kamışlı'da postane yanında bulunan bir büfede döner ustası olarak iş bulabildi. Kendisiyle görüştüğümüzde burnu sürekli akıyordu. 32 yaşındaki Reşit döner ateşinde günde ortalama 10 saat kalmaktan kaynaklanan bir rahatsızlık nedeniyle sağlık sorunları olduğunu söylüyordu. Ayda 8 bin Suriye lirası alan Reşit evli ve bir çocuk babası. Sosyal güvencesi yok. Diplomayı alıp kamu kurumunda çalışabilseydi sosyal güvencesi olacaktı.

Suriye'de kamu kurumunda çalışanlar sosyal güvenceye sahipler. Doktor, ilaç gibi harcamalarda giderin yarısı devlet tarafından karşılanıyor. Çalışma saatleri 08-14 saatleri arasında. Haftada iki gün izin kullanıyorlar. Devletten alınan maaştan düşülmek üzere uzun vadeli kredi alma imkânına sahipler.

Mektumluktan Ecnebiliğe terfi eden Şoreş

Adı Şoreş Hüseyin, 33 yaşında, bekar. Şoreş Hüseyin de "ecnebi"liğe terfi edenlerden. Onun terfisi de diğer çoğunluğun hikâyesine benzer. Bir geçiş olmuş, yani paranın gücüyle. Suriye'de Kürtlerin çeşitli sınıflara ayrılmasındaki mantığın sakatlığı burada da yüzünü gösteriyor. Aynı ailenin amca çocuklarından bazıları vatandaş, bazıları ecnebi, bazıları ise mektum yani "yaşamayanlardan".

Hüseyin'le Kamışlı'nın ortasında bulunan, daha çok Müslümanların gittiği bir çay bahçesinde buluşuyoruz. Kamışlı'da iki büyük park var; birisine daha çok Müslümanlar giderken Mesihilerin yani Hıristiyanların mahallesine yakın parka da doğal olarak Süryani, Keldani ve Ermenilerin oluşturduğu Hıristiyanlar gidiyor.

Hüseyin ecnebi anne ve babanın altıncı çocuğu olarak dünyaya gelmiş. Beş erkek, sekiz kız kardeşi var. Onun kaderi de diğer kardeşleri gibi nüfusa kayıt yapılmadan hayatını mektum olarak devam ettirmek zorunda.

Nüfus idaresi anne ve babaya nüfus kayıtlarının kayıp

olduğunu bildirmiş. Bu nedenle de ecnebi olarak da kayıtlara geçememişler. Muhtardan verilen beyaz bir kâğıda varlığı ile anne ve babasının ismi yazılı.

Kamışlı parkında Hüseyin hayatını anlatırken adeta bir film izler gibiydi, anlatırken bazen geriliyor, bazen de gülüyordu:

“Annem ve babam 1963 sayımında kimlik kartları iptal ettirilenlerden. Daha sonra ecnebi olarak kaydediliyorlar. Ben ailenin altıncı çocuğu olarak dünyaya geldiğimde nüfus idaresine kaydetmek istemişler ancak görevli, aile nüfus kayıtlarının kaybolduğunu söylemiş. Benden önce doğan beş kardeşim ecnebi, ben ve benden sonrakiler ise mektum olarak kaydedildik. Bu nedenle de sadece ilkokula kadar okuyabildim. O da okuma yazma öğrenebileyim diye.

Babam ecnebi olduğu için herhangi bir iş yapamadı. Diğer mektum çoğunluğunun yaptığı gibi hamallıkla bizleri geçindirmeye çalıştı. Ben ilkokulu bitirince babamla birlikte hamallık yapmaya başladım, bazı kardeşlerim de hamallık ve inşaat işçiliği gibi işler yapıyordu. Yaklaşık beş yıl önce biriktirdiğimiz paralarla çok eski model ancak yürüeyebilen bir pikap aldık. Mektumlar adına herhangi bir menkul ya da gayrimenkul kaydedilmediği için pikabı güvendiğim bir Arap arkadaşım adına kaydettim,”

“Peki ya bu arkadaşın bir gün aracın kendisine ait olduğunu söylerse” yönündeki soruma, “Benim kaybedecek bir şeyim yok. Ha cezaevinde kalmışım ha dışarıda. Arkadaşına, emanete ihanet edip aracımın üzerine yatmaya kalkarsa onu öldürürüm” diyor ve şöyle devam ediyor sözlerini:

“Daha önce sırtımla taşıdığım eşyaları şimdi bu araçla taşıyorum. İyi para kazanmaya başladım. Geçen yıl da 1966 model bir minibüs aldım. O minibüsü vatandaş olan öz amcam oğlunun adına kayıt ettik. Mektum iken köpekler gibi yaşıyordum, her gün akşama kadar sırtımda yük taşıyordum, sırtım hala o yüklerin altında ezildiği gibi duruyor. O kadar yük taşıyordum ama “yok”tum, bazen yük ağır geliyordu. Taşırken hep kendi kendime söyleniyordum, madem yokum bu sırtımdaki yük nedir? Kamışlı

dışına çıktığımda otelde kalamıyordum, ev kiraliyordum. Otelde kalmak için emniyetten kefil isteniyordu. Bu kefil kefalet ettiği mektumun hırsızlık yapmayacağına, olay çıkartmayacağına, devletin koyduğu kurallar çerçevesinde yatıp kalkacağına dair kefalet ediyordu. 2001 yılında Şam'da mektum dairesinde görevli bir yetkiliye 15 bin Suriye lirasını rüşvet vererek mektumluktan Ecnebiliğe terfi ettim. Özel ecnebi kimlik kartımı aldım ve hayatımda önemli değişiklikler oldu ancak vatandaş olmadığım için ehliyet alamıyorum, aracımı ehliyetsiz kullandığım için her an yakalanma korkusuyla karşı karşıyayım. Yakalanırsam cezaevine konurum diye korkuyorum.”

“Gelecekte ne bekliyorsun?” soruma. Hüseyin’in verdiği yanıt da geleceği gibi belirsizdi:

“Gelecekte hiçbir şey beklemiyorum. Bizlere yarın hadi defolup gidin derlerse ne yapabiliriz ki? Başkan Esad kimlik vereceklerini söyledi ancak hiçbir ses çıkmadı, diğerleri engelliyor. Geçmişe bakarak bu kimliklerin verilmeyeceğini düşünüyorum yani gelecekte karamsarım, olumlu bir beklentim yok. İnanmak istiyorum ama güvenemiyorum. Olabileceğine pek ihtimal veremiyorum. Kim kendi devletine düşman olmak ister; işte bu haksızlıklar bizi devletimize güvenmemeye yöneltti. Kamışlı olayları buradaki Kürtlerin gördüğü haksızlıkların dışarıya vurmasıydı. Bu olaylarda yer alanların büyük çoğunluğu mektum ya da ecnebilirdi. Çünkü artık kaybedecek bir şeyleri kalmamıştı. Ekonomik ve sosyal durumumun daha iyi olmasını bekliyorum. Bu nedenle evlenmedim. Evlensem; eşime nikâh kıyamam, çocuklarımı nüfusa kaydedemem ve kimlik veremem. Ben bunların acısını yaşadım, ne olduğunu bilirim. Onun için çocukların kanına girmek istemiyorum, dayanabileceğim kadar dayanacağım. Evlenmek benim de hakkım, bakalım ne kadar dayanabileceğim. Evlenmeye niyetim var ama aynı zamanda gelecek korkusu yaşıyorum. Bir kez Şam'da geziyordum; polis yakaladı, kimlik istedi, beyaz kâğıdımı gösterdim (mekum belgesi), bana askerlik yapıp yapmadığımı sordu. Mektum olduğum için askere alın-

madığımı söyleyince diğeri beni sorgulayan polise, ‘bırakın bu soyтарыyı gitsin’ dedi. O an dünyamın karardığını düşündüm. Burada bir köpeğe verilen değerden daha az değerdeyiz. Suriye bizim Türkiye’den geldiğimizi söylüyor, o zaman bizi Türkiye’ye iade etsinler, kimliğimizi versinler Türkiye cumhuriyeti vatandaşları olarak yaşayalım. Kimliksiz yaşamak istemiyoruz. Biz Kürdüz; ha Türkiye Kürdü ha Suriye Kürdü”.

“Arap kuşağı” mağduru Ömer

Adı Mustafa Ömer, 36 yaşında. Derik’e (Malikkiye) bağlı bir köyde dünya’ya gelmiş, sekiz çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu. Babası çiftçi olarak hayatını idame ettirirken 1974 yılında köylerine “Arap kuşağı” projesiyle çok sayıda Arap ailenin yerleştirilmesi nedeniyle topraklarının ellerinden alındığını söylüyor. Ömer, Kamışlı ve Kürtlerin yaşadığı diğer bölgelerde iş bulduğunda genellikle inşaat işlerinde çalışıyor. Onun hikâyesi de diğerleriyle benzerlik taşıyor:

“Kendimize ait topraklarımız vardı, azdı ama bize yetiyordu. Ben daha çocuktum, benden büyük iki ağabeyim babama yardım ediyorlardı. Ben de bazen evde onlara katılıyor, tarlayı ekerken ya da biçerken onları izliyordum. Bir ara evde bir şeylerin doğru gitmediğini hatırlıyorum. Babam, annem ve büyük ağabeyim aralarında konuşurken ah vah edip topraklarının ellerinden gideceğine dair konuşmalarını hayal meyal hatırlıyorum. Sonra bir ara köye askerler gelip gitmeye başladı. Yeni komşularımız olmuştu. Aralarında konuşurken onları anlamıyordum çünkü ben o tarihe kadar Kürtçe dışında bir dil duymamıştım. Yeni komşularımız Arap’tı.

Bir süre sonra önce Derik’e taşındık. Babam başkalarının işlerinde çalışmaya başlamıştı. Okul zamanım gelmişti ama okula gidemiyordum. Bazı arkadaşlarım okula giderken ben de babamla birlikte bazen tarla işlerinde bazen de inşaatlara gidip

çalışıyordum. Ben daha çok inşaat işlerinde çalışmaya başladım; duvar işlerinde, sıva işlerinde çalışıyordum. Kamışlı daha büyüktü, iş bulma konusunda daha şanslıydık. Bazen gelir burada çalışırdık. Sonra işler artınca Kamışlı'ya yerleştim. Küçük bir eve yerleştim, evimi yavaş yavaş düzenledim. Babam öldü, ağabeylerim de Derik'e yerleşmişlerdi. Benim işim Kamışlı'daydı. Bazen ailemi gidip ziyaret ediyordum. Evlenme çağıma geldiğinde bir tanıdığım vasıtasıyla evlendim, o ecnebiydi, ben mektum; ama evliliğimiz resmi olarak yapılmadı. Bir imam geldi, dini nikâh kıyıldı ve evlendik.

Şimdi ikisi kız, ikisi erkek dört çocuğum var. Onlar da mektum. Daha küçükler; ikisi ilkokula gidiyor ama diploma alamayacaklar, sadece okuma yazmayı öğrenecekler, hayatlarında bu gerekli.

Başkan Esad kimlik verileceğini söylemiş ama daha herhangi bir şey olmadı. Benim tanıdığım mektum ya da ecnebi hiç kimseye kimlik verileceği söylenmemiş. Ben dedemin bile Derikli olduğunu bilirim. Bu topraklarda doğduk, bu topraklarda yaşadık. Başka yerden geldiysek bu tarlalarımızı da kendimizle birlikte mi getirdik. Yıllarca bize ait olan ve işlediğimiz topraklar ellerimizden alındı. Daha sonradan babamdan duymuştum; topraklar için çok cüzi bir para ödemişler. Babam 'almam' deyince, 'o parayı da ödemeyiz' demişler. Babam da mecburen hiç pahasına o tarlasını bırakıp Derik'e, başkasına işçilik yapmaya başlamıştı. Şimdi aklım yeni yeni başıma geliyor. Daha önce siyasetten ve partilerden uzaktım, beni ilgilendirmiyordu. Ama Kamışlı olaylarından sonra topraklarımız aklıma geldi, babamın çektiği sıkıntılar aklıma geldi, bize yapılan haksızlıklar aklıma geldi. Şimdi kimlik verilmesini istiyorum, biz bu toprakların halkıyız, onun için kimliğimi istiyorum.

İnşaat işlerinde çalıştığım için Kamışlı dışına pek çıkmadım. Bir kez evlenmeden önce Amude'ye gitmiştim, çalışmaya. Yaz aylarıydı; o zaman da arkadaşlarla inşaatta yatıp kalıyorduk. Mektumların başka bir yere gittiklerinde otelde kalmaya hakkı yok. Daha doğrusu insan olarak hiçbir hakları yok; okul yok, has-

tane yok. Arap ya da vatandaş olan Kürtler gibi şeker alamazlar, üzerlerine hiçbir mal mülk geçiremezler. Kaldığım ev kira, biraz para kazanıp ev almak istesem alamam, illa vatandaş olan birisinin üzerine olacak. Oysa köyde evimiz de vardı, toprağımız da. Bizim hükümetimizle sorun yaratma niyetimiz yok; istediğimiz sadece insanca yaşamaktır. Bunu bize çok görürlerse o zaman bu hükümet benden ne bekler ki?

Gelecekte umudum var ama zamanı ne kadar uzak olur onu bilemem. Dünyada artık böyle yönetimler yok, başkan Beşşar Esad'ın iyi niyetli olduğunu düşünüyorum. Avrupa'da tahsilini tamamladı, dünyayı bu Başçılar gibi görmüyor. Baas içerisinde bir grup var ki onlar bu ülkeyi soydular. Yarın öbür gün yaptıkları ortaya çıkar diye korkuyorlar. Onun için ülkenin ileri gitmesini istemiyorlar. Hep kendi kontrollerinde tutmak istiyorlar. Beşşar Esad bunlardan kurtulursa belki Suriye'yi düzeltebilir. Benim herhangi bir partiyle şu anda ilişkim yok ama Barzani'ye saygı duyuyorum, beğeniyorum. Burada da bazı partiler Kamışlı olaylarında halkın yanındaydı, yardımcı oldular. Benim yanımda bir arkadaş yaralandı, eve götürdük, o da mektum'du. Hastaneye götürsek tutuklanacaktı, belki de kaybedilecekti. Tedavisini evde yaptılar. Bazı parti yetkilileri doktor getirdiler, ayağına kurşun isabet etmişti, yarasını tedavi ettirdiler. O gün Kürtler birbirlerine çok bağlanmıştı, herkes birbirine yardım ediyordu. Dilerim Kürtlerin hakları verilir, bir daha böyle olaylar yaşanmaz.”

Mustafa Ömer konuşurken iyi bir politikacı potansiyeli çizdi, tane tane konuşuyor, mimikleri ve el hareketleri anlattıklarına daha fazla bir inanıklık katıyordu. Suriye Kürt politikası onu öne sürer mi bilinmez ama Ömer'in gelecekte siyasette kendine bir yer bulacağına inanıyorum.

Mektum Faris'a göre "Kamışlı olayları sıkıntılıların patlamasıydı"

İsmi Faris Nezir, 43 yaşında. Evli ve dokuz çocuk babası. Amude'li mektum. Kamışlı'da küçük bir dükkân işletiyor. Dükkân kendi adına değil. Mektumların mülk edinmeleri yasak olduğu için dükkân Suriye vatandaşı olan bir kayınbiraderi adına kayıtlı. Küçük mutluluklardan büyük ders çıkartıp haz duyan Faris, kendi hayatını mutlu olarak görenlerden. Onun mutluluğu, kendisi gibi mektum olan dokuz çocuğunun geleceğini düşününce yerini umutsuzluğa bırakıyor:

"Amude'liyim. Babam, dedem Amude'de doğup Amude'de ölmüşler. Dokuz çocuğum var, altısı erkek, üçü kız. Çocuklarımdan dördü evli, beşi yanımda kalıyor. Eşim mektum bir ailenin kızıydı. Biz de mektumduk, dolayısıyla mektumluk mirasımızı çocuklarımıza bıraktık. Hiçbir güvencemiz yok, küçük bir bakkal dükkânım ve iki odalı bir evimiz var. Ekonomik olarak bana yetiyor ama kimliksiz oluşumuz bize insan değilmiz gibi davranmalarına neden oluyor. Halk, bu mektumdur, bu vatan daştır ya da ecnebidir diye herhangi bir ayırım yapmıyor, aksine yardımcı oluyor, bize daha bir sıcak davranıyorlar. Haklarımızın olmadığını bildikleri için devlet karşısında bize yardımcı oluyorlar. Bizim malımız onlara sanki kutsalmiş gibi davranıyorlar. Şimdiye kadar hiçbir mektumun, malını üzerine yaptırdığı bir Kürt tarafından aldatıldığını duymadım. Kimliğimiz olmadığı için hastaneye gidemiyoruz, çocuklarımızı okula gönderemiyoruz çünkü diploma vermiyorlar. Dükkânımla ilgili bir sorun olduğunda kayınbiraderim gidiyor. Ehliyet alamıyoruz, kısacası resmi hiçbir iş göremiyoruz çünkü hükümete göre biz yokuz. Kimliklerimizin ve haklarımızın tanınmasını istiyoruz. Komşularımızla aramızda herhangi bir sorun yok. Kürt olsun Arap olsun ya da Hıristiyan ama burada bir polisle, askerle karşılaşmamak için dua ediyorum. Çocuklarım ve onların çocukları da Mektum olarak hayatlarını sürdürecekler, tabi buna hayat denirse. Bun-

dan altı yedi sene önceydi; bir akşam küçük kızım hastalandı. Hastaneye götürdük, tedavisi için önce giriş işlemleri yapılacakmış, kimlik istediler veremedim, “kaydı yok” diye özel doktora götürün dediler. İlgilenmediler, kızım ateşler içerisindeydi, ben bir baba olarak elimden bir şey gelmediği için çocuğuma karşı hayatımda bu kadar çok utandığımı hatırlamıyorum. Bir doktor adresini aldım, doktor evinde muayyene etti. Önemli bir şeyi yok dedi, şurup verdi ve ateşi düştü çocuğumun. Geleceğimden umutlu değilim. 43 yaşına geldim, ben çok sıkıntılı bir hayat yaşadım, çocuklarımin benim gibi çekmesini istemiyorum. Biz başka yerden buralara gelmedik. Daha Suriye devleti kurulmadan dedelerim bu topraklarda vardı. Ama kimliğimiz verilmiyor, siz başka yerden (Türkiye’den) buraya gelmişsiniz, geri dönmeniz gerekir diyorlar.

Şimdiye kadar bizlerle ilgili çok şeyler söylendi, başkan Beşar da televizyonda kimliklerimizin verileceğini, bizlerin Suriye’nin asli vatandaşları olduğumuzu söyledi, ondan da bir şey çıkmadı. Kimsenin tahammülü kalmadı artık. Kamışlı olayları bence bu sıkıntılıların birikmesiydi, patladı, yarın bir daha olmayacak diye kim garanti verebilir.”

Suriye İnsan Hakları Derneğinin Vatandaşlıktan Çıkartılan Kürtlerle İlgili Olarak 19.11.2002 Tarihinde Yayınladığı Rapor

GİRİŞ

Hangi devlette olursa olsun, azınlıkların hakları vatandaşlar arasında ırksal, toplumsal ve dinsel ayrımcılığı yasaklayan anlaşma ve güvenceleri içeren uluslararası hukuk gereği koruma altına alınan haklardan sayılır. Öte yandan, bu antlaşma ve güvenceler azınlıklara hem ilgili devletin kendi vatandaşlarının yararlanmaları gereken haklardan, hem de kendilerine özgü kültürel ve tarihsel özelliklerden kaynaklanan haklardan yararlanmayı tanımıştır.

Biz bu raporumuzda bu alanda daha önce yapılmış çalışma ve araştırmalarla birlikte, değişik yaş ve gruplardan seçilen çok sayıda Kürdün tanıklıklarına ve Kürtlerin buldukları mıntikalardaki muhtelif gruplardan rastgele seçilen üç yüz kişiye dağıtılan anketlere dayandık.¹

Suriye'nin 21 Nisan 1969 yılında onayladığı Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Kanunu (1966) ile Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Kanununun (1966) üzerinde anlaşma sağlanan maddeleri Suriye devletin kendi bölgelerinde bulunan Kürt azınlığıyla ilgili uluslararası kanunlara uyması gerektiğine ışık tutmaktadır.

Her ne kadar alan çalışmamızın en çok ihtiyaç duyduğu şey araştırma ve incelemedeki hassasiyet ise de, konuyla ilgili resmi istatistiklerin bulunmayışı da çalışmanın zorluğunu artırmaktadır. Ancak bu durum kesinlikle canlı tanıklardan ve gerçek yaşamdan elde ettiğimiz gerçekleri ortadan kaldıramaz.

Bu rapor boyunca vatandaşlıktan çıkarılan Suriye Kürtlerinin durumuyla ilgili en geniş bakış açısını ortaya koymaya çalışmaktayız. Hedef; ırksal, dinsel ve toplumsal kökenlerine bakmaksızın

¹ Düzeltmelerle birlikte 1969 tarih ve 272 sayılı kanuna göre çıkan Suriye Arap Vatandaşlığı Yasası

Suriye'deki bütün vatandaşlar arasında eşitliği sağlayacak şekilde, Suriye Kürt Toplumunun ulusal ve uluslararası kanunların kendilerine tanıdığı haklardan yararlanmalarını olanaklı kılacak değişiklikleri gözler önüne seren öneriler sunmaktır. Kaldı ki Suriye toplumu, bünyesinde barındırdığı farklı ırk ve grupların kendisini kültürel mozaik bakımından en zengin Arap toplumu haline getirdiği kozmopolit bir toplum olarak bilinmektedir. Öyleyse ilk ve son hedef, “her zaman ve her yerde Suriye vatandaşlığı”dır.

Konunun Arka Planı

Yaptığımız anketin şıklarını tetkik ederken, bir kadın tarafından doldurulan ankette bazı notlara rastladık. Anketi dolduran bu kadın, “Suriye’ye geliş tarihiniz?” şeklindeki sorumuza dair, “böyle bir soruya yer vermek üzüntü vericidir. Zira Suriye’de doğduk, geçmişte Suriye’deydik, şimdi de Suriye’deyiz” notunu yazmıştı. Bu anketi dolduran kadın vatandaş, dedesinin ve babasının Suriyeli olduklarını, kendisinin ise 1962 yılındaki genel sayım gereği vatandaşlıktan çıkarılıp “yabancı”laştığını belirtmektedir. Tabiri caizse bu bahaneyle konuya başlamak istiyoruz. Zira Suriye’deki Kürt azınlığın temel problemi budur. Kürt kaynaklarında yazıldığı gibi Kürtlerin Suriye’nin Cezire bölgesinde yüzyıllardan beri mi yaşadıkları yoksa buraya 1920 yılında Türkiye’de uğradıkları baskılar sonucu mu geldikleri hususunda tartışmalar hâlâ sürmektedir. Önyargısız hukuki mantıkla bakıldığında, bu tartışmanın Kürtlerin vatandaşlık ve kimlik haklarını etkilemediğini görüyoruz. Zira Suriye Vatandaşlık Kanunu gereğince, “bir yabancı kesintisiz en az beş yıl bu ülkede kaldığı takdirde, vatandaşlık kanununa göre vatandaşlık hakkını kazanır.”²²

Bundan dolayı, şimdiye kadar Suriye vatandaşlığına geçmemiş on binlerce Kürdün bulunması yadırganmaktadır.

²²“Haseki Yabancıları” sicil defterlerinde kayıtlı kişilere özgü bir kayıt sureti.

Kaldı ki onlar başka bir vatandaşlığı elde etmeye de çalışmamışlardır. Bilakis onlar Suriyeli olduklarını ve Suriye vatandaşı olma yönündeki isteklerinde ısrar etmeye devam edeceklerini belirtiyorlar.

Suriyeli yetkililer 5 Ekim 1962 yılında Suriye'nin güneydoğusunda büyük oranda Kürtlerin yaşadığı Haseki vilayetinde istisnai bir sayım yaptılar. Yetkililer giriştikleri bu sayımı "Türkiye'den yasadışı yollarla gelen Suriye'ye geçen kişilerin sayısını ortaya çıkarma" bahanesiyle yaptılar. Bu sayımın neticesinde onbirlerce Kürt Suriye vatandaşlığından çıkarıldı. Ardından oy verme ve kamusal hayata katılma hakkından ülke dışına çıkma, özel mülkiyet edinme, kamuda görev alma vb. haklara kadar bütün vatandaşlık haklarını kaybettiler. Bu olaydan sonra içinde umumi yerlerde, iş yerlerinde, bayram ve özel günlerde Kürtçe konuşma hakkı da olmak üzere Kürtlerin kültürel kimlikleri üzerindeki baskılar arttı.

Bugünkü Suriye'de Kürtler

Bugün Suriye'de yaklaşık 1 milyon 500 bin Kürt bulunmaktadır (Toplam yerleşikler içinde %8,5 – 10) ki bu sayı onların ülkedeki Arap dışı azınlıklar içinde en büyük azınlık olduklarını göstermektedir.³ Suriye'deki Kürtlerin çoğu Kürtçe konuşurlar. Büyük çoğunluğu Sünni Müslümanlardandır. Az sayıdaki Yezidi ve Hıristiyanların yanında Şii bir azınlık da mevcuttur. Kürtlerin büyük çoğunluğu bugün taşrada otururlar ve şu merkezlerde toplanırlar:

1- *Cezire'nin kuzeydoğu bölgesi.*

2- *Haseki ili.*⁴

3- *Halep, Afrin, AynelArab. Dimaşk ve Suriye'nin diğer bölgeleri.*

³ Adı saklı tutulanlara ait ikamet belgesinin bir sureti.

⁴ Dırbesiyeye Akelik Şubesi'nden bir vatandaşa ve oğullarından birine ait tutanak sureti.

MEDENİ VE SİYASİ HAKLAR

Vatandaşlık

- 1- *“Her bireyin istediği vatandaşlığı seçme hakkı”.*
- 2- *Bireyi zorla vatandaşlık hakkından mahrum etmek veya bireyin vatandaşlığını değiştirme hakkını engellemek yasaktır.*
(İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1948, Madde:15)

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi her bireyin vatandaşlıktan yararlanma hakkını güvence altına almaktadır. Bu bildirme bütün dünya devletleri için edebi ve ahlaki bir belgedir. Bununla birlikte mülk edinemeyen ve başka bir vatandaşlığa geçmek istemeyen onbinlerce Kürt, doğdukları devlette “yabancı” sayılmaktadır.

Vatandaşlığı olmayanların durumuyla ilgili 1961 Sözleşmesi, vatandaşlığı olmayan kişiyi, “herhangi bir devletin kanununa göre o devletin vatandaşı sayılmayan şahıs” şeklinde tanımlamaktadır (Madde: 1).⁵ Ayrıca sözleşme şunu da vurgulamaktadır: “Devletin herhangi bir kişiyi veya grubu ırksal, dinsel veya siyasal nedenlerden dolayı vatandaşlıktan çıkartması yasaktır (Madde: 9).

Kürtlere yönelik yapılan nüfus ayımı işlemi 23.08.1962 tarih ve 93 sayılı kanuna göre 5 Ekim 1962’de Haseki ilinde başladı. Bu sayımın neticesinde 120.000 kadar vatandaş, kimliksiz kaldılar. Suriye Kürtleri bu tarihten itibaren şu kategorilere ayrıldılar:

- 1- *Suriye vatandaşlığından yararlanan Kürtler.*
- 2- *Vatandaşlıktan çıkarılan ve resmi kayıtlara “yabancı” olarak kaydedilen Kürtler. Bu kategorideki Kürtlerin bugün 200.000 kişi kadar oldukları varsayılır.⁶*
- 3- *Vatandaşlıktan çıkarılan fakat henüz resmi kayıtlara geçirilmeleri tamamlanmamış olan Kürtler. Bunlara “Ketum” adı verilir ve şu andaki sayılarının 80.000 kişi civarında olduğu tahmin edilir.⁷*

⁵ Uluslararası Medeni ve Siyasî Haklar Sözleşmesi'nin 14.maddesi.

⁶ Uluslar arası Af Örgütü'nün tutuklu Kürt çocuk göstericilere uygulanan işkenceyle ilgili bir ifade sureti.

⁷ Birleşmiş Milletler Suriye Çocuk Teşkilatı'na sunulan "Suriye'deki Kürt Çocukları Raporu" nun bir sureti.

- Adı geçen kategoriye göre “Ketum”lar şu alt gruplara ayrılır:
- 1- *Yabancı bir baba ile yerli bir anneden doğanlar.*
 - 2- *Yabancı bir baba ile ketum bir anneden doğanlar.*
 - 3- *Ketum anne ve babadan doğanlar.*

Vatandaşlıktan çıkarılan Suriye Kürtlerinin bugün ulaştıkları genel sayının 280.000 kişi olduğu tahmin edilmektedir.⁸ Bu, Kürt kaynaklarına göredir. Zira konuyla ilgili tam sayılabilecek resmi istatistikler mevcut değildir.

Vatandaşlıktan çıkarılanlar Haseki – özellikle Derik (malikiyye) mıntıkası– ve Kamışlı illeri ile Sere Kaniye (Resulayn) mıntıkasına dağılmışlardır. Bu arada bunlardan bir kısmı Suriye’nin Başkenti Şam ve öteki illerine göç etmişlerdir.

“Yabancı” Kürt, kendisini tanıtan ve resmi belgelere “yabancı” olarak kaydedilmesini sağlayan kırmızı bir kimlik kullanmaktadır. Fakat bu kimlik kendisine pasaport çıkarma veya ülke dışına çıkma olanağı vermez.⁹ Ketuma gelince, o, sarı bir belge ile tanınmakta ve resmi sicillerde kaydedilmemektedir. Muhtardan alacağı bir belge veya ikamet ilmuhaberinden başka hiçbir resmi belgeye sahip olamaz. Bunun yanında “vatandaş”ın yararlandığı hiçbir haktan da yararlanamaz.

Vatandaşlıktan Çıkarılanlar ve Suriye Kanunu

276 sayılı kanuna göre çıkan Vatandaşlık Yasası’nın ikinci maddesine göre “Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlığı 31.10.1961 tarih ve 68 sayılı kanuna uygun olanlara verilir”. İlgili son kanunun birinci maddesine göre Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlığı şu kimselere verilir:

- 1- *22 Şubat 1958 yılında Suriye vatandaşlığından yararlanmış olanlar.*
- 2- *22 Şubat 1958 ile 28 Eylül 1961 tarihleri arasında Birleşik Arap Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmış olan Suriye vatandaşları.*

⁸ Haseki Şer’i Mahkemesi’ne ait bir evlilik tutanağı.

⁹ Mahalli İdareler Bakanlığı tarafından yayınlanan ve Kürt köylerinin isimlerini Arapçalaştırmaya mahsus olan 1997 tarih ve N/2123 sayılı kararın bir sureti.

276 sayılı kanunun 3. maddesine göre, anne ve babası bilinmeyen, vatandaşlıkları meçhul olanlar veya vatandaşlıkları olmayan fakat Suriye’de doğmuş olanlar hükmen Suriye Arabı sayılır. Suriye’de doğup doğumu esnasında evlatlık yoluyla yabancı bir vatandaşlığa geçmeyenler ile köken olarak Suriye Arap Cumhuriyeti’ne mensup olduğunu söylemesine rağmen başka bir vatandaşlığa geçmemiş olanlar ve önceki kanun ve yönetmelikler gereği tanınan süre içinde Suriye vatandaşlığını seçmek için başvuruda bulunmayanlar da hükmen Suriye Arabı sayılırlar. 67 sayılı kanunun 31. maddesi ile 276 sayılı kanunun 32. maddesine göre, bu kanunun eski vatandaşlık kanunu ile kazanılan hakları kaybetme noktasında herhangi bir etkisi yoktur. Bu maddelerden anlaşılıyor ki, Suriye Kürtleri tamamen keyfi ve üzerinde anlaşma sağlanan Uluslararası sözleşmelerin ölçütleriyle birlikte yerel kanuna da aykırı olarak vatandaşlıktan çıkarılıyorlar. Farz edelim ki vatandaşlıktan çıkarılan ilk nesil bu vatandaşlığı hak etmemiştir; peki “ketum” veya “yabancı” olarak doğup herhangi bir vatandaşlığa geçmeyen çocukların durumuna ne demeli! Üstelik belirtilen maddeler Suriye topraklarındaki bir anne ve babadan doğup onların vatandaşlıklarını elde edemeyen her çocuğa Suriye vatandaşlığını kazanma hakkını vermektedir.

1962 yılındaki sayımın açık hedefinin 1945 yılından sonra Suriye’ye gelen Kürtleri buradan uzaklaştırmak olmasına rağmen, pratikteki görüntü daha değişik bir gerekçeyi yansıtmaya yöneliktir. Kürtlerin bizzat kendi ifadelerine göre bazı kimseler vardır ki, bunlar gerçek mânada vatandaşlık hakkını kazanmalarına rağmen sayım görevlilerine verdikleri rüşvetle bu hakkı elde etmişlerdir. Bu arada gerçek vatandaşlık hakkından yararlanan başka bazı kimseler de vardır ki, bu hakları kaybettirilmişlerdir. Aynı ailenin bazı fertlerinin vatandaşlık haklarından yararlanmaları, diğer fertlerinin yararlanmamaları da vatandaşlıktan çıkarmadaki keyfiliği gösteren kanıtlardandır. Örneğin dedesi 1881 yılında Suriye’de doğup, ölünceye kadar Suriye vatandaşlığından yararlanan bir kişiyle karşılaştık ki, bunun 1935

yılında doğan babası sayım esnasında vatandaşlıktan çıkarılmıştır. Üstelik bu baba 1955 yılında askerlik görevini de yapmıştır. Bu kişinin 5 kardeşi vatandaşlıkta kalmalarına rağmen annesi vatandaşlıktan çıkarılmıştır.

Haseki valisi Seyyid Subhi Harb tarafından yayınlanan 15.10.1999 tarih ve H / 7889 sayılı genelgenin içeriği şöyledir:

“Kayıtları ketum olan bazı kimseler köy ve mahalle muhtarları tarafından kendilerine verilen ve bazen bölge müdürlerince onaylanan kimlik belgesi veya onun yerine geçebilen bazı belgeler elde etmek için başvuruyorlar. Bu ise İçişleri Bakanlığının ‘sebep ne olursa olsun, Suriye vatandaşları dışında hiç kimseye hiçbir belge verilmemesi’ hükmüne aykırıdır. Sizden görev bölgenizde yer alan köy ve mahalle muhtarlarına bunu açıklamanızı, bu tür belgeleri vermekten vazgeçmelerini, aksi davrananlara en şiddetli cezanın verileceğini bildirmenizi rica ederim.

Bilgi edinilmesi, gereğinin yapılması ve bu tür belgelerin buldukları an müsadere edilip yok edilmesi...”

Sonradan bu genelgeye bazen göz yumulmasına rağmen, bu tür sorumsuzca kararnamele vatandaşlıktan çıkarılanların durumunu daha da güçleştirmekte ve bu durum onların problemlerini çözmeye çalışmak yerine onların hukukunu ayaklar altına almaktadır.

Siyasi Katılım Hakkı

Kürdü vatandaşlıktan çıkarmak onun bütün haklarını ortadan kaldırmaktadır. Bu durumda onun bütün boyutlarıyla aday olma veya oy kullanma hakkı olamaz, bunun yanında Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 25. maddesi gereğince koruma, güvence altına alınan kamusal hayat ve aktif siyaset içine girme hakkını elde edemez. Her ne kadar aktif siyaset genel anlamda Suriye’de iktidarın tekelinde ve muhalefete serbest aktif

siyaset hakkı tanınmıyorsa da, acil durumlarda 1963 yılından beri güvenlik mekanizmaları hep gevşetilebilmekte, kanun ve yargı olgusu genel kanun ve istinaf mahkemeleri ölçeğinde revize edilmektedir. Bu alanda muhalif gruplara uygulanan kısıtlamaların en fazlası Kürt partilere uygulanmaktadır. Bu önce “göz yumma”, sonra da sürekli baskı uygulama ve emniyet çerçevesinde yaklaşma şeklinde kendini göstermektedir.

Suriye muhalif siyasilerin uğradıkları tasfiyeci tutuklamalara ve istinaf mahkemeleri tarafından yargılanmalara Kürt muhalif siyasiler de uğramaktadır. Bu ise Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinin açık ihlalidir. 2003 yılının Ocak ayında Suriye Yekitiyi-i Kurd Partisinin siyasi merkez komitesi üyeleri Hasan Salih ve Mervan Osman'ın Şam Askeri Mahkemesi tarafından yargılanmaları başladı. Bu mahkeme, aradan bir aydan fazla bir süre geçtikten sonra bu iki tutukluyu Şam Devlet Yüksek Güvenlik Mahkemesi'ne sevk etti ve bu raporun yazıldığı ana kadar mahkemeleri devam ediyordu. Bu arada 08.01.2001 tarihinde tutuklanan Kürt tutuklu İbrahim Nasân bu tarihten beri Saydnaya hapisanesinde tutulmakta ve henüz yargılanmasına bile geçilmedi. “Hizb-i Yekiti”nin üyelerinden Ferhat Abdurrahman Ali ve Ahmed Kasım'ın tutukluluk halleri de devam etmektedir. 22.03.2003 tarihinde beş Kürt öğrencinin üniversitedeki yurt odaları “Üniversite Güvenlik Kuvvetleri” tarafından basılmış ve tutuklanmışlardır. Bunlardan üçü birkaç gün sonra bırakılmışsa da Serhad Hüseyin ve Enver İbrahim'in tutukluluk halleri devam etmiş, bunlar ancak bir süre sonra serbest bırakılmışlardır. Gazetecilik Fakültesinde okuyan Kürt öğrenci Mesud Hamid ise 24.07. 2003 tarihinde Şam Üniversitesinin Sınavlar Salonu'nda tutuklanmıştır.

Kürt Tutuklulara Yapılan Muamele / İşkence ve İnsanlık Dışı Muameleler

Suriye hapishanelerinde ve Suriye'nin çeşitli yerlerindeki emniyet araştırma ve yargılama birimlerinde tutuklulara yapılan işkence çeşitlerinin ve insanlık dışı muamelelerin haberleri duyulmaya devam etmektedir. Buralarda Kürtler de kötü ve insanlık dışı muamelelere maruz kalmaktadırlar. 06.08.2003 tarihinde tutuklanan Suriye Kürt vatandaşı Halil Mustafa gördüğü işkence sonucu ölmüş, bunun üzerine cenazesi 14.08.2003 tarihinde ailesine teslim edilmiştir. Mustafa'nın cesedinde maruz kaldığı işkenceler sonucu oluşan deformeler açıkça görülmüştür. Yine haberlere göre bir gösteriye katılan Kürtlerden 7 kişi tutuklanmış ve bunlar Adra Hapishanesi'ne gönderilmeden önce 23 gün boyunca emniyet güçleri tarafından şiddetli bir işkenceye tabi tutulmuşlardır. Bunlar burada tek kişilik hücrelerde kötü muamelelere maruz kaldıktan sonra Devlet Yüksek Güvenlik Mahkemesi'ne sevk edilmişlerdir. Oysa bilinmektedir ki, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi işkencenin her türlüünü şiddetle yasaklamış ve 7. maddesinde bunu "hiç kimse işkenceye, kötü, insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye tabi tutulamaz" şeklinde kayıt altına almıştır. Bu sözleşmeyi imzalayan devletlerin bu tür insanlık dışı işkenceleri uygulayanların cezasız kalmalarına veya merkezleri tarafından korunmalarına müsamaha göstermemelidirler. Birleşmiş Milletlere bağlı "İnsan Hakları Komisyonu" açıkça ilan ediyor ki, işkence iddiaları ilgili yerel yöneticiler tarafından insaf ve kararlılık içerisinde araştırılmalıdır. İşkenceyi teşvik edenler, işkence için emir verenler, buna müsamaha gösterenler ve her türlü katkı sağlayanlar bundan sorumlu tutulmalıdırlar.

Gösteri Hakkı

Gerçekten sınırlı haller dışında Suriye’de genel olarak gösteri yapmaya izin verilmez. Bu sınırlı hallerdeki gösteri bile tutuklama ve yargılama baskısı altında yapılır. 12.10.2003 tarihinde birkaç Kürt kuruluşu Dünya İnsan Hakları Günü münasebetiyle Kürtlerin vatandaşlık ve kültürel haklarını dile getirmek için Şam’da Millet Meclisi önünde barışçıl bir gösteri yaptılar. Bu gösteriye katılanlardan daha önce adı geçen Hasan Salih ve Mervan Osman tutuklandılar. 25 Haziran 2003 yılında Dünya Çocuk Günü münasebetiyle çocuk ve yetişkinlerden 200 civarında Kürt, Kürtlerin çeşitli kültürel haklarının yanında vatandaşlıktan mahrum bırakılan çocuklara bu hakkın verilmesi amacıyla Şam’da UNİCEF binası yakınında bir gösteri yaptılar. Çocuklar, ellerinde çiçekler ve buketler taşıyarak bu hakları dile getiriyorlardı. Derken polis ve emniyet güçleri zor kullanarak göstericileri dağıttılar. Bu esnada içlerinde biri kolu kırılan iki çocuk olmak üzere 20’de fazla kişi yaralandı. Bunun yanında isimleri Suriya Muhammed Mustafa, Halid Ahmed Ali, Şerif Ramazan, Ömer Murad, Salar Salih, Hozan Muhammed Emin ve Hüseyin Ramazan olan 7 kişi tutuklandı. Henüz 10 yaşında bir genç kız, yaşananlarla ilgili bize şunları aktardı: “Ağladım ve korktum. Polislerin otobüslerle taşıdıkları ve nerelere götürdüklerini bilmediğimiz ailelerimizin zindana atılabileceğinin korkusunu yaşıyorduk”. Bu insanların sorgu esnasında ve Adra Hapishanesi’nde kaldıkları süre içerisinde işkencelere maruz kaldıklarına ilişkin haberler yayılıyordu.

Evlilik ve Aile Oluşturma

Suriye vatandaşı olan kadınların 1962 sayımı uyarınca “yabancı” sayılan erkeklerle evlenmelerine kanunen izin verilmez. Aksine bir evlilik yapılırsa bu geçersiz olur, bu evlilikten doğan çocuklar meşru sayılmaz ve bu tür evlilikleri yapan kadınlar kayıt

ve kütüklerde “bekâr” olarak geçer. Aslında yargısal dava açıp bu evliliğin tespiti yönünde karar çıkarma olanağı olmakla birlikte, nüfus daireleri bunu kendi kütüklerine kaydetmezler. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 23. maddesine göre evlilik çağına gelen her erkek ve kadının evlenme ve aile oluşturma hakkı vardır. Nasıl ki bu sözleşmenin 26. maddesi her kesin kanun önünde eşit olduğunu ve hiç kimsenin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi görüş, toplumsal bağ, mülkiyet, doğum yeri vb. bir temelde ayırımcılığa tabi tutulamayacağını vurgulamaktadır. Bu madde nerede, “yabancı” ya da “ketum” birinin Suriye vatandaşı bir kadınla evlenmesini yasaklayan Suriye kanunu nerede? Bu tür evliliklerin veya ketumların kendi aralarında yaptıkları evliliklerin semeresi olan çocukların durumu ne olacak?

ÇOCUK HAKLARI

Doğum Kayıtları ve Çocuğun Suriye Vatandaşlığını Kazanması

Birleşmiş Milletlere bağlı Çocuk Hakları Konseyi’ndeki Suriye temsilcisine göre “1969 tarih ve 276 sayılı vatandaşlık kanunu uyarınca Suriye içinde veya dışında Suriyeli anne ve babadan, Suriye’de vatandaşlıkları belli olmayan ya da çocuk için onların vatandaşlığını kazanma olanağı bulunmayan anne ve babadan doğan her çocuk Suriyeli sayılır. Bundan dolayı Suriye’de olup da isim alma veya vatandaşlıktan yararlanma hakkı olmayan hiçbir çocuk yoktur”. Fakat gerçek durum tamamen farklıdır. Zira yürürlükteki kanuni uygulamaya göre Kürt çocuğu şu iki durumda “ketum” olarak nitelendirilmektedir:

-Anne ve babanın ikisi veya birinin ketum olması

-Babanın ketum veya yabancı, annenin ise Suriye vatandaşı olması.

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 24. maddesi, “2).....her çocuk doğumunun ardından kaydedilir ve

ona bir isim verilir; 3) her çocuğun bir vatandaşlık hakkı vardır” şeklinde vurgulayıcı hükümler taşıyorsa da, bu iki gruba girenlerin çocukları resmi sicillere kaydedilmiyorlar ve hiçbir vatandaşlığı kazanmıyorlar. Kürt çocuğunu Suriye vatandaşlığından mahrum etmek, Suriye’nin de Temmuz 1993 yılında kabul ettiği 1989 tarihli “Çocuk Hakları Sözleşmesi”nin 7. maddesini ihlal etmesi demektir. Bu madde, “1) Çocuk doğduktan hemen sonra acilen kaydedilir ve doğumundan itibaren bir isim alma ve bir vatandaşlığa geçme hakkını kazanır...2) Taraf devletler kendi ulusal kanunları çerçevesinde bu hakları tekeffül eder, bu alandaki uluslararası belgelere uyar, bilhassa buna riayet edilmediğinde çocuğun vatandaşlık hakkının kaybolacağı durumda gerekeni yapar” hükümlerini içerir. Suriye’de yerleşme olgusundaki artışa paralel olarak ketum çocukların sayısı da düzenli olarak artmaktadır. Kürt kaynaklarına göre bu tür çocukların bugünkü sayıları 25.000 civarındadır.

EKONOMİK VE SOSYAL HAKLAR

Sağlık Hizmetleri

Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nin 12. maddesine göre taraf devletler toplumun her bireyinin bedeni ve akli sağlık hizmetlerinden mümkün olan en üst limitte yararlanmasını sağlarlar” hükmünü içermektedir. Bu mutabakat, sözleşmeye taraf olan devletleri “tıbbi hizmetleri garanti altına alma ve hastalık esnasında bu hizmetleri uygulama şartlarını yaratma sorumluluğunu yüklemektedir (Madde:12; fıkra: D). Uluslararası sözleşme taraf devletleri tıbbi hizmetleri sadece temin etmeye değil, bu hizmetleri istisnasız herkese ulaştırmaya davet eder.

Vatandaşlıktan çıkarılan Kürtler sağlık hizmetlerinden yararlanma alanında ayrımcılıkla karşılaşılıyorlar. Örneğin bazı askeri hastaneler ve genel sağlık kuruluşları onları kabul etmemekte-

dir. Teşrin Askeri Hastanesi, Esad Üniversitesi Hastanesi ve Hastane 601 bunlardandır. Eski harp gazilerine bedava sağlık hizmetleri sunan askeri hastaneler de Suriye vatandaşlığından çıkarılmadan önce gazilik unvanı kazanan Kürt gazilere bu hizmetleri vermemektedir. Bunun neticesinde çok sayıda Kürt ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerinin kendilerine ulaştırılmasında birçok güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu bağlamda kendileriyle yaptığımız mülakatta da görüldüğü gibi Kürt kadınlarının büyük çoğunluğu doğumlarını evlerinde yapmaktadırlar. Bu da zaman zaman anne ya da çocuğun ölümüyle sonuçlanabilmektedir.

Kanser hastalıklarına mahsus hastaneler gibi, vatandaşlıktan çıkarılan Kürtlere her durumda hizmet veren sınırlı sayıda hastane vardır. Vatandaşlıktan çıkarılanların doktor olamayışlarını ve dolayısıyla emsallerine tanınan devlet sağlık hizmetleri alanındaki boşluğu doldurma hakkının kendilerine verilmeyişini de eklersek, sağlık hizmetlerinden mahrum edilme boyutunun birkaç kat daha arttığı görülecektir.

Eğitim

“Ben de Suriye’deki ve dünyadaki öteki çocuklar gibi yaşamak istiyorum. Oysa çok sayıda Kürt çocuğu okul yerine işe gidiyorlar”. (10 yaşında bir Kürt çocuğu).

Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nin 13. maddesi, “sözleşmeye taraf devletler herkese eğitim hakkını sağlar. Bu eğitimin insani şahsiyeti geliştirme ve onurunu hissetme olgularıyla uzlaşacak şekilde olması gerekir” hükmünü getirmektedir.

Eğitim hakkı, Suriye’nin de onayladığı 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi ile kayıt altına alındığı gibi, bizzat Suriye kanununun ilgili 37. maddesi de “eğitim devletin üstlendiği bir görev olup her aşamasında parasızdır” hükmünü içermektedir. Bütün bu maddeler bireyin ve toplumun gelişmesi için eğitimin

önemini vurgulamaktadır. Buna rağmen birçok Kürt için eğitim uzak bir hayal sayılmaktadır.

Bir yandan maddi durumun iyi olmayışı, genel mânada bütün Suriyeli çocukları eğitimlerini bırakarak ailelerine yardımcı olmak için çalışmaya zorlarken, öte yandan vatandaşlıktan çıkarılan Kürtlerin kendi maddi durumlarını düzelterek işlere atılmada karşılaştıkları zorluklar için başka bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu bakımdan problemin Kürt sorununa özgü boyutlarıyla birlikte genel iktisadi ve sosyal boyutları da vardır.

Öte yandan vatandaşlıktan çıkarılan Kürtler eğitim hakkından iki yönlü, göreceli bir mahrumiyetle karşılaşılıyorlar:

Yabancılara Göre: Yabancılar gibi kendilerine temel eğitim (6-15 yaş arası) ve mezunlarına üniversite ve yüksekokullara girme hakkını veren lise eğitimi (16-18) gibi temel eğitimin her merhalesinden yararlanma hakkı verilir. Ancak sonradan göreceğimiz gibi ikilik problemi onların öğrendiklerini mezuniyetten sonra uygulama alanına koymalarına fırsat vermemektedir.

Ketumlara Göre: Yabancı Kürdün durumu ketum Kürdün durumuna nispeten daha iyi sayılır. Zira ketumlara üniversite ve yüksekokullara girme hakkı tanınmadığı gibi, lise diplomasını alma hakkı bile hiçbir zaman kendilerine tanınmıyor. Cezire bölgesinde hiçbir üniversitenin bulunmayışı da ayrı bir problem teşkil etmektedir. Kürt yerleşim alanlarının üniversitelerin bulunduğu yerlere olan uzaklıklarını ve bu bağlamda ailelerin kendi kız çocuklarının üniversite eğitimi için buldukları yerden başka illere gitmelerine genellikle izin vermemeleri, bu alanda önemli rol oynayan sosyal bir faktör olarak görülmektedir.

Aynı şekilde üniversitede okuyan yabancı bir Kürde Suriyeli öğrencilerin mensup oldukları “Ulusal Birlik”e dahil olma hakkı tanınmaz; bu da onu üniversite için çeşitli temsilci heyetlerin seçiminde oy kullanma hakkı çerçevesinde fırsat eşitliğinden mahrum bırakmaktadır.

Son olarak meselenin güvenlik kısmı gelmektedir. Zira öğrenciler yüksek öğrenim kademelerinde birçok baskıyla

karşılaşmaktadırlar. Karşılaştığımız Kürt öğrencilerin bize anlattıklarına göre öğrenciler ya iktidardaki Baas Partisine katılmaya, ya da öteki öğrenciler hakkında güvenlik raporları veren birer ajan olmaya zorlanıyorlar.

İşe Almada Fırsat Eşitliği

Üniversite veya yüksekokuldan mezun olan yabancı statülü bir Kürdün kendi ihtisas alanına göre bir iş bulmasının ihtimali yoktur. Örneğin avukatlık, doktorluk, mühendislik, gazetecilik veya uygulaması için ilgili özel sendikaya üye olmanın şart olduğu başka bir görev alamaz. Zira kendisine bu tür sendikalara üye olma hakkı tanınmamaktadır. Bundan da öte, yabancı ve ketum statüdekilerin resmi işlerde çalışmalarına izin verilmez. Bu tür fırsat eşitsizlikleri vatandaşlıktan çıkarılan Kürt çevrelerinde emeklerinin boşa gittiği havasını estirmekte, onları kendilerini toplumun üretken bireyleri olduklarını hissetme yerine toplumun işe yaramaz parazitleri olduklarını hissetme duygusunu vermektedir. Kendileriyle görüştüğümüz Kürtlerden biri üniversitede matematik eğitimi gördüğünü, normalde matematik öğretmeni olarak atanması gerektiğini, ancak bunun kendisine sağlanamadığı için şu anda bir lokantada garson olarak çalıştığını bize ifade etmiştir.

Statüleri bu şekilde olan Kürtlerin iş bulmada karşılaştıkları zorluklara, onların bir ev edinme veya bir toprak satın alma gibi mülk edinme mahrumiyetleri de eklenmelidir. Bu durum, belirlenen statüdeki Kürtlerin kendi mülklerini Suriye vatandaşı olan öteki Kürtlerin adına kaydetmeye zorlamaktadır. Bu ise bürokrasi işlemlerinin var olan güçlüklerini daha da arttırmaktadır.

Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 7. maddesine göre bir iş temin etme ve bu alanda fırsat eşitliğini oluşturma hakkı genel mânada bütün Suriyeliler için uzak bir ihtimal iken, vatandaşlık haklarından mahrum edilenlerin durumu nasıldır siz düşünün.

KÜLTÜREL HAKLAR

Kültürel Kürt Kimliği

“Dünyadaki herkes gibi ben de bir Kürt olarak yaşamayı ve sokakta durup ‘ben bir Kürdüm’ deme hakkımın olmasını istiyorum” (bir Kürt öğrenci).

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 27. maddesine göre her hangi bir devlet içindeki şahısların ırksal, dinsel veya dilsel bir azınlığa mensup olma hakları inkâr edilemez. Bunların toplum içinde diğer fertlerle birlikte kendi kültürlerini yaşama, dinlerini açıklayıp öğretilerini yaşama ve dillerini konuşma hakları engellenemez.

Bu madde bireyin kendi şahsi özgürlüğünün ve insani haklarının bir parçası olarak kültürel haklardan yararlanmasının ve kültürel kimliğin muhafazası için temel unsur olan dilini kullanmasının önemini vurgulamaktadır. Nasıl ki zaten şahıslarla ilgili kültürel hakların kullanılması, dilini kullanma ve özellik arz eden günlerle ilgili tören düzenleme gibi bunun genellikle bir toplum içinde yapılmasını gerektirmektedir.

Suriye Hükümeti Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 27. maddesini kabul etmesine rağmen, Kürt azınlığın kültürel haklarının çiğnenmesi yıllardan beri süregelen bir alışkanlık haline gelmiştir. Kültürel Kürt kimliğini muhafaza etmenin yegâne vesilesi onların kendi dillerini kullanmalarıdır. 1970 yılında başlayan “Araplaştırma” ve Arapçalaştırma politikasının bir parçası olarak birçok Kürt köyü ve şehrinin isimleri Arapça isimlerle değiştirilmiştir. Başlangıçta Kürt babaların kendi çocuklarına verdikleri Kürtçe isimlerin kütük defterlerine kaydedilmemesi yönünde emirler çıkarıldı. Ancak Kürtlerin bu konudaki ısrarı neticesinde bu durumun uygulamada sonuçsuz kalmasını sağladı.

Tabiki Kürtlerin kendi dillerinde basım işlerini yapmaları da

engellenmektedir. Dolayısıyla bugün halk arasında dolaşan Kürtçe yayınlar ya yasadışı yollarla Lübnan ve İran'dan Suriye'ye sokulmakta, ya da bu iş Suriye'de gizli olarak yapılmaktadır. Aslında yayın özgürlüğü bütün Suriyelilerin karşılaştıkları bir problemdir. Zira hem muhalif parti ve örgütlere, hem de sivil toplum örgütlerine kendi yayınlarını çıkarma ve yayınlama izni verilmemektedir. Çıkanlar son derece sınırlı koşullarda çıkmaktadır. Bu ise Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin sadece 27. maddesini değil, aynı sözleşmenin 19. maddesini de ihlal etmek demektir. İfade ve düşünce özgürlüğünü garantileyen bu madde, herkesin bilgi alma, düşünme ve düşündüğünü sözlü, yazılı ve yayın yoluyla açıklama hakkını tanımaktadır. Bu hak elbette ki kayıtsız ve şartsız değil; toplum güvenliği, genel asayiş, genel sağlık ve ahlâk sınırları içinde olmalıdır (madde: 27-3). Suriye'deki kısıtlamaya örnek olarak Kürt şâir ve yazar İbrahim Na'san'ı verebiliriz. Kürtçe kültürel materyaller yayınladığı için 2002 yılının başlarında tutuklanan bu kişi, bu raporun yazıldığı şu ana kadar tutukluluğu devam etmektedir.

Kürt öğretmenlerin ders esnasında Kürtçe konuşmaları kesinlikle yasak olduğu gibi, Kürt öğrencilerin de ders ve eğitim bağlamında kendi dillerini kullanmalarına izin verilmemektedir. Oysa 1992 yılında düzenlenen Haklar Bildirgesinin 3. maddesi kendilerini toplumsal azınlık, çifte tabiiyet, dinsel ve dilsel azınlık kategorisinde gören insanların bu haklarını vurgulamakta ve "devletler, kendilerini azınlık kategorisinde gören kimselerin anadillerini öğrenmeleri ve bu dille eğitim yapmaları için en üst seviyede mümkün olan bütün uygun tedbirleri alır" hükmünü taşımaktadır. Aynı bildirgenin 4. maddesi taraf devletleri eğitim ve kültür alanında olumlu icraatlar yapmakla sorumlu tutmakta; bu bağlamda topraklarında yaşayan azınlıkların tarihleri, dilleri ve kültürleri için tedbirler almaya zorlamaktadır. Buna göre kendilerini belli azınlıklara nispet edenlere, buldukları toplumda tanınmalarını sağlayan fırsatlar verilmelidir.

1989 tarihli Çocuk Hakları Bildirgesi 29-30 maddelerinde çocukların haklarının korunmasına ilaveten, onların kendi anadillerini kullanma haklarının olduğunu da hükme bağlamaktadır. Zira 29. maddenin C fıkrasına göre taraf devletler çocuk eğitiminin onun kendi kültürel kimliğini ve anadilini geliştirmeye yönelik olarak yapılmasını kabul ederler.

Çocukların kendi anadillerini öğrenmeleri temel insan haklarından biridir. Bu da normal olarak ya bu anadili ülkede ikinci bir dil olarak tanıma, ya da o dili konuşanlara yaşadıkları yerlerde bu dille temelli bir eğitim hakkını verme şeklinde olmaktadır.

Kürt çocuklarına sadece okullarda değil, alternatif özel yollarla da anadillerini öğrenmelerine izin verilmemektedir. Bunun için Kürt dilini muhafaza amacıyla belirli kimseler resmi olmayan yollarla bazı siyasi partilere üye olarak Kürt diliyle okuma ve yazma bazında ilgilenmektedirler. Zaten biliyoruz ki bu çalışmamızı hazırlarken kendileriyle görüştüklerimizin çoğu Kürtçe'yi bu şekilde akıcı bir tarzda konuşlardı.

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 27. maddesi ile 1992 tarihli Azınlıklar Bildirgesi'nin 2. maddesine göre kendilerini ırksal, dinsel ve dilsel azınlıklara nispet eden kimselerin kendilerine özgü kültürel haklardan yararlanma, kendi dinlerini öğrenip yaşama ve dillerini kullanma hakları vardır. Bu da hiçbir müdahale ve ayırımın yapılmadığı tam bir hürriyet çerçevesinde olmalıdır. 3. maddeye göre kendilerini azınlık kabul edenler hiçbir ayırım olmaksızın hem bireysel hem de toplumsal bir tarzda azınlık haklarından yararlanabilirler. Bu maddeler onların adı geçen uluslararası sözleşme ile güvence altına alınan haklardan yararlanmaları gerektiğine ışık tutmaktadır. Nasıl ki 21. madde topluma dahil olmayı, 22. madde de dernekler kurmayı tanımlamaktadır. Oysa Kürtler şu ana kadar kendilerine göre bir tür yılbaşı sayılan "Newroz" kutlamaları için bile izin almada hep güçlüklerle karşılaşmaktadırlar.

Suriye yönetimi özel Kürt dernek ve kulüpleri kurmaya izin vermemektedir. 8,5 yıl Sayednaya hapisanesinde yatan

“Hizb-i Yekitiy-i Kurd” (Kürt Birlik Partisi) üyesi Habib İbrahim’in yaşadığı tecrübe çerçevesinde bize dediğine göre okuma ve konferans etkinlikleri yoluyla Suriyeli Kürtlerle Araplar arasındaki diyalogu geliştirmek için kendisi 2001 yılında bazı arkadaşlarıyla birlikte kültürel bir kulüp kurmuştur. Fakat bir konferans esnasında yönetim bu kulübü kapatmış ve tutukladıkları üyelerinden bazılarına işkence yapmışlardır.

Bu arada şunu belirtmekte fayda vardır: Suriye’de toplanma, dernek kurma ve kulüp oluşturma özgürlüğü haddinden fazla kayıt ve şartlarla sınırlıdır. Bundan, kamusal alanda faal olmak isteyen bütün Suriyeliler olumsuz etkilenmektedirler. Zira geçen iki yıl zarfında birçok kültürel kulüp ve dernek kapatılmış, ruhsatları iptal edilmiştir.

Durum ne olursa olsun, Azınlık Hakları Bildirgesi’ne göre devlet sadece azınlıkların haklarının ihlal edilmesini önlemekle sorumlu değil; azınlıkların varlıklarıyla birlikte onların kültürel, dinsel ve dilsel kimliklerini korumak, bunun için uygun şartları hazırlayıcı gerekli olumlu tedbirleri almakla da sorumludur (madde:1-1). Bu da şu anlama gelir: “Bu amaçlara ulaşmak için devlet hem kanuni tedbirleri, hem de uygun başka tedbirleri almalıdır” (madde: 1-2).

ARAP BAHARI'NDAN SONRA KÜRT YAZI

Halkların demokrasi, insan hakları ve özgürlük şiarıyla kendi ülkelerinde yönetimi elinde bulunduran diktatörlere karşı başlatıkları Arap Baharı; Tunus, Mısır, Libya ve Yemen'de diktatörlerin devrilmesiyle sonuçlanmıştır. Bazı ülkelerde başlayan gösteriler henüz başarıya ulaşmamış ancak diktatörlere karşı halk hareketleri devam etmektedir. Arap Baharı'nın ilk başladığı ülke olan Tunus'ta, üniversite mezunu seyyar satıcı Muhammed Buazizi'nin zabita görevlileriyle tartıştıktan sonra protesto amacıyla kendini yakmasıyla olaylar başladı. Bu ülkelerde yönetimi elinde bulunduran diktatör yandaşları dışında kalan geniş kesimler, ifade özgürlüğü, enflasyon, işsizlik, siyasi yozlaşma ve kötü yaşam koşullarının ağır baskısı altında kalmışlardı.

Arap Baharı'nın etkisinde kalınarak başladığı düşünülen Suriye İç Savaşı, 26 Ocak 2011 tarihinde patlak verdi. Olaylar, 15 Mart 2011 tarihinde bir grup ortaokul öğrencisinin duvarlara "Halk Baas rejiminin yıkılmasını istiyor" yazısını yazması ve bazı öğrencilerin gözaltına alınmasıyla başladı. Ülkenin güney sınırında bulunan Daraa kentinde başlayan ve diğer kentlere de sıçrayan büyük çaplı gösterilere Suriye ordusunun tepkisi sert oldu. Göstericilere gerçek mermiler ve tanklarla müdahale eden Suriye ordusu, gösterileri 1980 yılında Hama ve Hums'da olduğu gibi yakıp, yıkıp ezebileceğini düşündü. Göstericiler Beşar Esat ve Baas iktidarına son verilmesini istiyorlardı. Hama, Hums, Deir Ez Zor kentleri ile Türkiye sınır bölgesindeki yerleşim yerlerinde yaşayanlar, daha ilk günlerde rejim aleyhtarı bu gösterilere destek verdi. Bu bölgeler Sünni nüfusun bulunduğu ve Müslüman Kardeşler Örgütü'nün etkili olduğu yerlerdi.

Gösteriler arttıkça rejimin müdahalesi de sertleşiyordu. Tanklar ve keskin nişancılar kullanan Suriye ordusu, sivillere ateş açmayı reddeden askerleri infaz ediyordu. Bu haberlere önce fazla itibar edilmedi, ancak Suriye ordusundan kaçıp Türkiye'ye sığınan Suriyeli asker sayısı artınca ve bu askerler de bu bilgileri doğrulayınca, Baas rejimi muhalefeti sivil direnişten çıkartarak kendisine askeri bir muhalefet yaratmış oldu. Bu muhalefetin adı da "Özgür Suriye Ordusu" ydu.

2011 yılının bahar aylarıyla birlikte Suriye Ordusundan kaçıp dağlık alanlara veya Türkiye'ye sığınanların oluşturduğu silahlı birlikler ile Suriye rejimi askerleri arasında şiddetli çatışmalar yaşanıyor. Bu birlikler daha sonra Albay Riyad El Esad tarafından kurulan Özgür Suriye Ordusu adını alarak tek çatı altında toplandı ve daha organize saldırılar gerçekleştirerek bazı bölgelerin denetimini ele geçirdi. Özgür Suriye ordusunun denetimine geçen ilk bölge İdlip kenti ve çevresi olmuştur. Özgür Suriye ordusu İdlip bölgesini yoğun çatışmalardan sonra ele geçirmişti. İdlip, Halep'in güney batısı ile Lazkiye'nin kuzey doğusunda kalan Sünni bir yerleşim bölgesidir.

İdlip'in Özgür Suriye ordusunun eline geçmesiyle birlikte muhalifler psikolojik bir üstünlük elde ederek saldırılarını yoğunlaştırdılar. Önce Zabadani, ardından da Humus, rejim muhaliflerinin eline geçti. Çatışmaların artması ve yayılması nedeniyle, onbinlerce sivil evlerini terk etmeye başladılar. Türkiye, Ürdün, Lübnan ve Irak'a kaçan mülteciler zor yaşam koşulları altında hayatlarını devam ettirmeye çalıştılar.

Hem rejim muhalifleri, hem de Baas rejimi çatışmalarda hiçbir kural tanımıyordu, iki taraf da gücü elinde bulundurmak için sivillere saldırıyordu. Baas rejimi 3 Şubat 2011'de Müslümanlarca kutsal sayılan kandil gecesinde, Sünnilerin yaşadığı Humus kentinde 1980 yılındaki katliamın bir benzerini gerçekleştirdi. Tank, havan topu ve makineli tüfeklerle yapılan saldırılarda en az 250 kişinin hayatını kaybettiği açıklanıyordu. Muhalifler ise Ceylanpınar karşısında bulunan Resulayn, Şam'ın

Ceramana kasabası ve Hamma kentinde Alevilerin yaşadığı Akıab kasabasına düzenlediği saldırılarda çok sayıda sivil katletmişlerdir. Sadece Akıab kasabasında ölü sayısının 280 civarında olduğu açıklanmıştı.

Her savaşta olduğu gibi Suriye iç savaşında da asıl hedef yine siviller olmuştu. İki taraf da sivillere şiddet uygulayarak, kendilerinin güçlü olduğu görüntüsünü vermek istiyordu zira Ortadoğu’da halk güçlünün yanında olduğu kanaati hakimdir. Kendini güçlü göstererek halkı yanına çekme stratejisi, yine halkın katledilmesiyle sonuçlanıyordu. Savaşın şiddetinin artmasıyla birlikte, Birleşmiş Milletler Örgütü devreye girerek çatışmaları sona erdirmeye karar verdi.

Suriye’nin İsrail’le anlaşmazlığı vardı. İsrail’in Amerika ile askeri –teknik-ekonomik işbirliği nedeniyle bölgede yalnız kalma korkusunda olan Suriye, Rusya ile 1956 yılında imzaladığı askeri ve teknik alandaki işbirliği antlaşmasıyla birlikte Rusya Akdeniz’de bir müttefik elde etmiş oldu. Bu ilişkileri daha da geliştirerek Tartus kentinde bir askeri üs elde etti. 60 bin Rus uzman, Suriye topraklarında konuşlandırıldı. Beşar Esad rejimin değişmesi durumunda Rusya’nın Tartus’ta olan bu üssünün geleceğini de tehlikeye girecek, Ortadoğu’daki tek üssü olan Tartus’u kaybeden bir Rusya’nın bölgedeki pek olmayan etkinliği iyice azalacaktır. Ayrıca Suriye Rusya için iyi bir silah pazarı olmuştu. Rusya ve Çin’in diğer bir kaygısı Amerika ve batı’nın enerji yolları üzerinde hakimiyet kurarak, Rusya ve Çin’i kontrol altına alma istekleri düşüncevidir. İran ise Batı’nın “Emperyalizm’e karşı bir kale” olarak düşünüdüğu Suriye’nin düşmesi durumunda sıranın kendine geleceğini düşünerek Rusya ve Çin’le birlikte Baas Suriye rejiminin yanında yer alıyordu. Çatışmaların şiddetlenmesi nedeniyle Birleşmiş Milletler’de yapılan görüşmelerde Suriye rejimi aleyhine alınan kararları, daimi üyelerden Rusya ve Çin veto ediyordu. Özellikle Libya işgalinde Rusya ve Çin’in Batı tarafından aldatıldığı kanısı, Rusya’yı katı bir tutum almaya itmişti. Bu nedenle de Birleşmiş Milletler’de Suriye rejimi

aleyhine bir karar alınamıyordu. Suriye Baas rejimine karşı tutum alan Türkiye, Katar ve Suudi Arabistan yeni bir strateji uygulamaya başladılar. Bazı batılı devletler ve Amerika'nın da desteğiyle Suriye'de rejimle dağınık olarak savaşan tüm güçleri bir çatı altında toplama kararı alındı. Bunun için "Suriye Halkının Dostları" grubu adı altında toplantılar düzenlendi. Dağınık Suriye muhalefetini "Suriye Devrimi Muhalefet Güçleri Koalisyonu" adı altında birleştirdiler.

Rejim muhalifleri bir anlamda bir çatı altında birleşmişlerdi ancak bu koalisyonda Kürtler yer almamıştı. Suriye Kürtlerinde etkin güç olan parti, PKK'nın etkisinde olan PYD yani Partiya Yekitiya Demokrat'tı (Demokratik Birlik Partisi). PYD isyanın başladığı günden itibaren tarafsız kaldığını, çatışmaların Kürt bölgesine yayılmaması için rejim muhaliflerini Kürt bölgelerinden uzak tutacaklarını belirterek, YPG (Yekitiya Parêzerên Gel-Halk Savunma Birlikleri) adı altında silahlanmış, rejim askerlerinin bu bölgelerden çekilmesiyle de kontrolü ele almışlardı. Sınır yakın yerlerde PKK ve Kürdistan bayrakları asan PYD, Türkiye ile Suriye arasında ciddi bir krize yol açmıştı. Bu bölgelerde kontrolün PYD ağırlıklı Kürt gruplara geçmesi, Türkiye'nin güvenlik seviyesini arttırmasına ve konuyla yakından ilgilenmesine neden olmuştur. Suriye iç savaşında Türkiye ile birlikte Irak KDP'si, Katar, Suudi Arabistan, ABD ve bazı batılı ülkeler bir safta yer alırken, Suriye rejimi yanında PKK, Irak, İnan, Rusya ve Çin yer almışlardır. PKK'ye yakın grupların kuzey Suriye'de kontrolü ele almasına, Türkiye KDP'yi devreye sokarak çözüm bulma yoluna gitmiştir. Barzani bu amaçla PYD de dahil olmak üzere tüm Suriyeli Kürt grupları Erbil'de bir araya getirerek çözüm bulmaya çalışarak dengeyi sağlamaya çalıştı. Kuzey Suriye'de sadece PYD'nin silahlı grubu olması nedeniyle PYD lehine olan dengeyi değiştirmek için "Kamışlı Peşmerge Gücü"nü Suriye'ye soktu. Kamışlı Peşmerge Gücü, Suriye ordusundan ve PKK'den kaçarak KDP'ye sığınan Suriyeli Kürtlerin eğitilerek oluşturulduğu bir güçtü. Ancak bu gücün de

dengeyi değiştiremediği ortaya çıkınca Barzani, Suriye’deki tüm Kürt grupları bir ortak çatı altında toplanıncaya kadar Kürt bölgesi ile kuzey Suriye arasındaki sınırları kapattı.

Türkiye, Suriye rejiminin askerlerini kuzey bölgelerinden çekerek yerlerini PYD’ye terk etmesini, “Türkiye’yi tahrik ederek, Suriye’ye sokmak için” yapıldığını belirtiyordu. Esad’ın bu hamle ile öteden beri Araplarda var olan “Osmanlı korkusu”nu tahrik ederek, Arap lkelerini “Türkiye Osmanlı emperyalizmini hedefliyor” düşüncesini pompalayarak yanına çekmek olarak değerlendirmek mümkündür.

Suriye muhalefetinin “Suriye Devrimi Muhalefet Güçleri Koalisyonu” adı altında birleşmesiyle Baas Suriye rejimi uluslararası alanda daha fazla sıkıştı. Amerika ve batı, Esad ve ailesinin mal varlığını dondurdu. Esad ailesiyle birlikte birçok Baas yöneticisine uluslararası seyahat engelleme kararı alındı.

2012 yılı Haziran ayında bir Türk savaş uçağı Suriye tarafından düşürüldü. Türkiye, radar test uçuşu yapan uçağın uluslararası sularda ve uluslararası hukuk hiçe sayılarak düşürüldüğünü ileri sürdü. Suriye ise kendi hava sahasını ihlal eden Türk savaş uçağının, uçaksavar ateşiyle düşürüldüğünü ne sürüyordu. Türkiye ile Suriye 1999 yılından sonra ikinci kez savaşın eşiğine gelmişti. Türkiye konuyu Nato’nun gündemine soktu. Nato “Türkiye’ye yapılacak saldırıyı kendisine yapılmış sayacağını” belirterek Türkiye’ye desteğini teyit etti.

Suriyeli rejim muhaliflerinin tam bir başarı elde edememesinin nedeni silah ve cephane eksikliğiydi. Silah ve cephaneler ya Suriye ordusundan kaçan askerlerin kendileriyle birlikte getirdikleri mühimmatları veya çatışmalarda girilen Suriye ordu binalarından-karakollarından elde edilen silahlardı. Lojistik ve tıbbi amaçlarla Türkiye topraklarını kullanan zgr Suriye Ordusu, silah ve cephane eksikliğini her fırsatta dile getiriyordu.

EL NUSRA CEPHESİ

26 Mart 2012 tarihinde Suriye Dayanışma Derneği yönetim kurulu üyesi T.S, Halep bölgesinin en büyük aşiretlerinden birinin lideri N.E.B bir araya geldiler. Masada Irak Kürt bölgesinin önemli aşiretlerinden birinin lideriyle, bir kişi daha vardı.

Bu kişi kitabın birinci bölümünde Kamışlı olayları öncesinde Kamışlı'da bulunan ve bölgede büyük etkinliği olan bir şahıstı. Bu şahsın Amerika istihbaratıyla da ilişkili olduğu söyleniyordu. İlginç olan bu şahsın Türkiye'ye girişi de yasaktı.

O gün İstanbul Fatih'te dört yıldızlı bir otelin lobisinde bir toplantı yapıldı. Toplantının konusu Özgür Suriye Ordusu'na silah, mermi ve patlayıcı teminiydi. Toplantıya ev sahipliği yapan bu şahıs, tank hariç her türlü silah ve patlayıcıyı temin edebileceğini söylüyordu. Tartışmalar sonucunda bir antlaşmaya varıldı ve istenen silah listesi hazırlanarak sipariş edildi. Akşam geç saatlerde de antlaşmayı kutlamak için Kumkapı'daki bir balık restoran'ına gidildi. Sipariş edilen listede ağırlıklı olarak kaleşnikof tüfek, roket, mermi ve patlayıcılar ağırlıktaydı.

Antlaşmadan on gün sonra, Özgür Suriye Ordusu'nun saldırılarında büyük bir artış meydana geldi, birçok yerde büyük çaplı patlamalar oldu. Televizyonlarda Özgür Suriye Ordusu'na mensup savaşçıların gıcır gıcır tüfeklerle verdiği görüntüler sergileniyordu. Bir süre sonra Amerika başkanının, Suriye rejim muhaliflerine silah alımında kullanılmak üzere, yirmi milyon dolar paranın aktarıldığı medyada açıklanıyor, Amerika hükümeti tarafından da doğrulanıyordu. Böylece Suriye rejim muhaliflerinin silah eksiklikleri giderilmiş oldu.

Aradan geçen kısa bir zaman sonra, Türkiye'ye girişi yasak olan bu şahsa, Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı verilerek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alındı. O gün masada silah pazarlığı yapan N.E.B daha sonra El Nusra cephesini kurup adından sıkça söz ettirdi. Aynı grup ne ilginçtir ki Batı tarafından "terör örgütleri listesine" alındı.

Suriye rejim muhaliflerinin saldırılarında büyük artış meydana geldi. Ard arda kentlerde büyük çatışmalar yaşanıyor ve rejim muhaliflerinin kontrol ettikleri alanlar genişliyordu. Bu arada beklenmeyen bir şey oldu. Selefi grupların etkinliğinin artması özellikle El Nusra hareketinin etkinliği, laik sünni gruplarla Baas rejimine karşı diğer bazı grupları yeniden düşünmeye sevk etti. Muhaliflerinin yakaladıkları rejim askerlerini ve rejim yanlısı sivilleri, binaların çatısından aşağıya atmaları, işkence ve infaz görüntüleri, sünni laikleri ve Baas karşıtı bazı grupları ürküterek yeniden rejimin yanında yer almağa itti. Ülkede bulunan Dürzi, Ermeni, Süryani ve Kürtlerin bir bölümü rejime destek veriyordu. Kürtler, Esad'ın "Kürtlere özerklik" sözlerinin ardından rejime desteklerini sundu. Bu nedenle muhaliflerin elde ettikleri alanlarla ilgili hızlı ivme bir anda durdu ve rejimin karşı saldırıları başladı.

Muhaliflere destek veren ülkeler olduğu gibi, Suriye rejiminin de başta İran olmak üzere iç ve dış destekleri vardı. İran'ın Suriye'ye silah yardımıyla bulunduğu hatta çok sayıda devrim muhafızının, Suriye rejimi yanında çatışmalara katıldığı belirtiliyor. Suriye Kürtleri yüksek konsey üyesi Şeymus Xecco, Suriye savaş uçakları ve helikopterlerini kullanan İranlı pilotların ve keskin nişancı olarak çatışmalarda yer alan yine İranlı devrim muhafızlarının varlığından söz ediyor. Xecco'ya göre hiçbir Suriyeli pilot, kendi halkı üzerine uçaktan bomba atmaz. Askeri hava istihbaratından kaçan bazı kişilerin kendisine İranlıların varlığıyla ilgili bilgiler verdiğini söylüyor. Muhalifler 2012 yılının Ağustos ayında kırk sekiz İranlıyı esir aldılar. İran söz konusu kişilerin hacı adayı olduğunu iddia ederken, muhalifler esir alınan kişilerin İran devrim muhafızları olduğunda ısrar ediyordu. Esir alınanlardan birinin Afgan uyruklu olduğu dikkat çekti. Bu şahıslar esir alındıktan altı ay sonra, Türkiye ve Katar'ın arabuluculuğuyla, rejim tarafından tutuklanan 2130 kişinin salıverilmesine karşılık takas edildi. İran bu şahısların devrim muhafızları birliğine mensup kişiler olduğunu kabul etmişti.

Kürtlerle Muhalifler Çatışıyor

Rejim muhalifleriyle Kürtler arasında olayların başladığı 2011 yılından 2013 yılının başlarına kadar, güvensizlik nedeniyle bir ilişkisizlik durumu yaşandı. Kürtler küçük bir grup dışında oluşturulan Suriye ulusal konseyine katılmadılar, katılan küçük grup da Kürtlerin beklentilerini karşılamadığı gerekçesiyle bu oluşumdan ayrıldı. Rejim muhalifleri Kürtlerin muhalefete katılmamasını, zımni olarak Esat rejimine destek vermek olarak değerlendirerek suçluyordu. Kürtler ise “Kürtlerin demokratik, kültürel ve siyasal haklarını tanımadığı, Kürtlerin taleplerini karşılamadığı” için muhalefete katılmadıklarını açıklıyordu. Suriye Ulusal Konseyi’nden ayrılan Kürtler kendi oluşumları olan Suriye Ulusal Kürt Konseyi’ni kurdular. Suriye Kürtleri arasında en güçlü olan PYD, Baas rejimine karşı olduklarını söylemesine rağmen, eylemsel anlamda bir harekete geçmemiştir. 2012 yılının Temmuz ayında Suriye’nin kuzeyinde kontrolü ele geçirmesinin ardından rejim karşıtı söylemlerini sertleştirerek, silahlı milis güçleri oluşturmuştu. Barzani’nin de aracılığıyla diğer Kürt partileriyle işbirliğine giderek, 16 Kürt partisinin oluşturduğu Suriye ulusal Kürt Konseyi’ne katılmayı kabul etti. Bu döneme kadar Kürtlerle Özgür Suriye Ordusu veya diğer gruplar arasında herhangi bir çatışma yaşanmadı. Kürtler bu süreci bölgelerinde istikrarın devamı, örgütlenme ve silahlı güçler oluşturma olarak değerlendirdi. Hem Suriye rejimi hem de muhalefet, Kürtleri karşılarına almak istemiyordu, bu nedenle de Suriye’nin kuzeyindeki Kürt bölgelerinde, Şam ve Halep’in Kürt mahalelerinden uzak duruyorlardı. Özgür Suriye Ordusu, Esad’ın verdiği özerklik sözünün aksine, Kürtlere verilecek yeni bir hak’a karşı olduğunu her fırsatta dile getiriyor ancak yeni bir cephe daha açmamak için de Kürtlerden uzak duruyordu. Tüm bu hesapların Esat sonrasına bırakılması düşünceleri, Esad rejiminin devrilmesinden sonra Suriye’yi kötü günlerin beklediğine dair ciddi kuşkuvarın oluşmasına neden olmuştur. Esad sonrası Özgür

Suriye Ordusu ya da diğer muhalifler ile Kürtler arasında ciddi bir çatışma yaşanacağı göz ardı edilmemelidir. Yine Esad rejimin devrilmesinin ardında aynı grupların, Dürzi ve Nusayri topluluklara da saldırı olasılığı yüksektir. Kürtler ile Özgür Suriye Ordusu arasındaki ilk çatışma Halep kentinde yaşandı. Kürtleri çatışmadan uzak tutma politikası güden PYD, oluşturduğu silahlı milis güçleriyle (YPG-Halk Savunma Birlikleri) Halep'te Kürtlerin yoğun yaşadığı Eşrefiye ve Şeyh Maksut mahallelerinde güvenliği sağlıyor, rejim güçleri veya Özgür Suriye Ordusu'nun bu mahallelere girmesine izin vermiyordu.

25 Ekim günü Özgür Suriye Ordusuna bağlı olan ve sayıları yaklaşık 250 olduğu açıklanan silahlı bir grup, kontrol ettikleri alanı genişletmek için Kürt bölgesi Eşrefiye'de üstlenmek istemişti. Silahlı Kürt milisleri tarafından mahalleden çıkartılmak istenen ÖSO'ya bağlı silahlı gruplarla PYD'ye bağlı YPG Kürt milisleri arasında çatışma yaşandı. Esad rejimi tarafından havadan bombalanan bölgede çok sayıda ölü ve yaralı olduğu bilgileri vardı. Suriye ordusunun bombalamasını ve ÖSO'ya bağlı silahlı muhaliflerin mahalleyi terk etmesi için gösteri yapan Kürt gruba ÖSO militanları tarafından ateş açılarak 10 gösterici öldürülmüştü. ÖSO'nun saldırısından bir gün sonra YPG milisleri Özgür Suriye Ordusu militanlarına saldırarak çok sayıda militanı öldürmüş ve birçoğu da esir alınarak muhaliflerin Kürt mahallelerinden çıkartılması sağlanmıştır. Çatışmalarda YPG komutanlarından biri ÖSO'nun eline geçti. YPG her cephede ÖSO ile çatışmaya gireceklerini açıkladı. Arabulucular aracılığıyla yapılan görüşmeler olumlu sonuçlandı, her iki taraf ellerindeki esirleri takas ederek çatışmalar sona erdi.

Halep'teki saldırı ve çatışmanın ardından Kürtler silahlanmaya hız vererek çok sayıda "savunma tugayları" oluşturmuştu. Bu saldırının gösterdiği gibi Esat sonrasında Kürtlerle Araplar arasında bir çatışmanın yaşanacağı kaçınılmazdır.

Halep sonrasında bir başka çatışma alanı da Resulayn ya da Kürtçe adıyla Serekaniye'de meydana geldi. 8 Kasım'da

Resulayn'a saldıran Özgür Suriye Ordusu, yaşanan şiddetli çatışmaların ardından Resulayn'ı ele geçirdi. Özgür Suriye Ordusu nüfusunun yarısından fazlası Kürt olan Resulayn'da PYD varlığını sona erdirmek istiyordu. YPG güçleriyle ÖSO'ya bağlı güçler arasında mahalle mahalle şiddetli çatışmalar yaşandı. Çatışmalarda iki taraftan da çok sayıda ölü ve yaralı vardı. Kürtler olayda Türk devletini sorumlu tutuyordu. Bir süre sonra PYD ile çatışan grubun özgür Suriye Ordusu'na bağlı militanlar değil, El Nusra cephesi diğer adıyla ABD'nin terörist örgütler listesinde bulunan, El Kaide'nin Suriye versiyonu olduğu ortaya çıktı. Resulayn'lılar bir komite oluşturarak çatışmaların sona erdirilmesi için girişimlere başladılar. Alınan kararlar doğrultusunda El Nusra Cephesi Türkiye sınırına sıfır noktada bir basın bildirisi yayınlayarak Resulayn'ı terk ettiler. YPG güçleri de yine antlaşma gereği kent içindeki silahlı birliklerini kent dışına taşıdılar. PYD ile ÖSO arasında yaşanan çatışmalar Esat sonrasına ertelenmişti. Esat rejiminin düşmesinin ardından Suriye'nin kuzeyinde Kürt bölgeleriyle Halep ve Şam'da Kürtlerin yaşadıkları mahallelerde yeni bir çatışmanın yaşanabileceği ihtimalinin gözardı edilmemesi lazım.

Kürtler Ne İstiyor

Suriye Kürtlerinin ne istediği ile ilgili olarak farklı düşünceler mevcut. Ancak Suriye anayasasının yeniden yazılmasını, bu anayasada Kürtlerin siyasal ve kültürel haklarının güvence altına alınmasını, bölgesel özerklikle yönetilen bir Suriye istedikleri konusunda ortak bir dil var. 16 farklı partinin faaliyette olduğu Suriye Kürt bölgesinde talep ve beklentiler de farklılık gösteriyor. Genel olarak Suriye Kürtleri de Irak Kürtlerinde olduğu gibi Araplardan ziyade Türklerle bir arada yaşamak istediklerini söylüyorlar. Suriye Kürt Ulusal Konseyi başkanı Abdulhakim Beşar bağımsızlık düşüncelerinin olmadığını, bugün için Suriye'de Kürdistan bölgesi kurup Kürdistan bölgesinde yaşamak

istediklerini dile getiriyordu. Beşar Türkiye'nin Irak'ta federalizme karşı çıktığını hatırlatarak Türkiye'nin bölgedeki en büyük dostu ve müttefikinin Irak Kürdistan'ı olduğunu hatırlatıyordu.

Suriye Kürt Ulusal Konseyi başkanı Abdulhakim Beşar, “Belki de biz Kürtler için ilerde en mantıklı olan Türkiye'ye bağlı bir konfederal yapı olacaktır. Tabii bunun için Türkiye'nin de kendi Kürt meselesini çözmüş olması gerekecek. Böyle bir bakış açımız var ama siyasi gelişmeler buna izin verir mi bilemem. Türkiye'nin buna nasıl baktığını bilmiyorum ama biz söyledik Türkiye'ye, kendileri bir formül bulsun. Biliyoruz ki İran'ın kendi içinde Kürt meselesini çözme niyeti yok. Ama Türkiye'nin niyeti var. O nedenle de kendisi de bir formül geliştirebilir. En azından şunu net söyleyebilirim; bölgemizde Türkiye, Irak Kürdistan'ı ve Suriye Kürdistan'ı birlikte en büyük ekonomik bloğu oluşturacak” diyerek Türkiye ile konfederal bir yapıya olumlu baktıklarını belirtiyor.

Suriye Kürt Azadi Partisi yönetim kurulu üyesi ve Erbil temsilcisi Mahmut Ahmet Arabo bir internet sitesine verdiği demeçte Kürtlerin açık bir şekilde belirtmeseler de Irak'taki gibi adem-i merkeziyetçi bir federasyon istediklerini belirtiyordu. Arabo “Ülkenin içerisinde konfederasyon, özerklik altında kendi kaderimizi tayin etmek istiyoruz. Suriye muhalefeti bunu kabullenmekte zorlandı fakat biz bunu kolaylaştırdık. Suriye'deki Kürt sorununun demokratik ve adil bir şekilde çözümü, Kürt milletinin kendi tarihi topraklarında siyasi âdem-i merkeziyetçi bir yapı ile sağlanabilir. Çözüm için fikir veya slogan dile getirmek için acele etmemek lazım. Partilerin çok büyük bir kısmı bu fikre katılıyor ancak birkaç partinin stratejisi farklı yönde. Öte yandan partilerin yanı sıra tüm halk da bu stratejiyi destekliyor. Tekrar Arapların kontrolü altında yaşamayı kabullenmemiz imkânsız. 70 yıldır hayatımızı perişan ettiler. Suriye bölünürse biz de Suriye'den ayrılırız. Suriye'nin bölünmesi ne bizim, ne Alevilerin ne de Sünnilerin elinde. Uluslararası bir siyasetin sonucu olacak.

Suriye'deki Kürt partileri geleneksel olarak barış yanlısıdır. Sivil, medeni ve barışçıl bir partiyiz. Kültürel bir okul sayılırız. Suriye Kürtleri olarak kültür devrimi aşamasını geçtik. PYD askeri bir parti ve düşüncesi de askeridir. Başka fikirleri de kabullenmemekteler. Bu yüzden PYD ile Suriye Kürt Ulusal Konseyi arasında bir çelişki yaşandı. Biz Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nden yardım istedik. Kandil'e de "Bu iş öyle olmaz, Kürtler içinde savaş istemiyoruz" dedik. Özellikle bölge başkanı Mesut Barzani ve Erbil arabuluculuk yapmayı kabul etti. Ardından PYD ile Kürt Ulusal Meclisi arasında Erbil Anlaşması imzalandı. Kürt Yüksek Konseyi adında ortak bir Kürt heyeti oluşturduk. Bu Kürtler arasındaki olası bir çatışma ihtimalini zayıflattı ve ortak bir çalışma zemini hazırladı. PYD'nin de aslen Suriye'nin bir Kürt partisi olması lazım. PYD'nin asla başka bir ülkeye saldırmasına müsaade edemeyiz. Komşu ülkelerle düşmanlık yaratmayı istemiyoruz. PYD, 'Aynı taraftayız, isterseniz Türkiye üzerinde görüşebiliriz' dedi. Ortak komisyonlarımız var ve bu şekilde güvenliği sağlıyoruz. Çünkü ülkede otorite boşluğu var. Ayrıca halk için çeşitli hizmetler sağlıyoruz. Şimdilik PYD ile diğer Kürt partileri arasındaki durum normal. Türkiye'yle aramızda herhangi bir sorunun ortaya çıkmasını istemiyoruz çünkü eğer herhangi bir düşmanlık olursa her iki taraf da bundan çok büyük zarar görür. Türkiye devleti artık Kürt halkının varlığını kabul etmek zorundadır. Türkiye'nin Kürtlere haklarını vermesi gerektiğinin anlamasının zamanı gelmiştir. Ters durumda biz zarar görebiliriz ama Türkiye yüz kat daha fazla zarar görür. Ama Türkiye bizi kabul etse ve kendi Kürtlerinin de varlığını kabullense Türkiye süper bir güce dönüşebilir. Kürtler ve Türkler arasındaki eski düşmanlık da böylece sona erecektir. İnsan öldürmeyi hobi edinmiş bir halk değiliz, tek amacımız kendi haklarımızı korumaktır. Sorunsuz bir şekilde Araplarla, Türklerle, Farslarla hoşgörü içerisinde birlikte yaşayabiliriz. Ama bu birlikte yaşama ancak eşit bir şekilde gerçekleşebilir. Bizce Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Ortadoğu bölgesinde birçok

sorunun çözümlenmesinde tarihi roller üstlenecektir. Özellikle Türkiye ve Suriye’deki Kürtlerin meselelerinin çözümünde tarihi rol üstlenecektir.”

PYD dışındaki farklı Kürt partilerinin, Kürt sorununda Türkiye’ye olan beklentilerinin geçmiş yüzyıllara dayanan sorumluluğu çerçevesinden baktıkları görülüyor. PKK etkisindeki PYD ise PKK ile aynı düşünceleri paylaşıyor. Türkiye’nin kendi Kürt sorununu çözmesi durumunda, PYD’nin de Suriye’deki diğer Kürt partileri gibi bir düşünceye sahip olması olasıdır. Bu durumda Türkiye’nin bölgesinde gerçekten de bir güç olması konusunda önünde hiç bir engel kalmayacaktır.

Suriye İç Savaşının Arap Baharıyla İlişkisi

Suriye iç savaşının Arap Baharı’yla bir ilgisi yoktur. Arap Baharı kendiliğinden ortaya çıkan ve gelişen bir devrimdir. Oysa Suriye iç savaşı büyük Ortadoğu Projesi kapsamında planlanmış ve uzun yıllara yayılmış bir enerji güvenliği projesidir. Ortadoğu’da yaşanan kavgaların, çatışmaların ve ayaklanmaların nedeni, büyük Ortadoğu Projesi’ni hayata geçirmek içindir. Aslında çok derine inmeye de gerek yok. Büyük Ortadoğu Projesi güvenilir enerji yolları yaratarak, Batı’nın enerji ihtiyacını karşılamaya yöneliktir.

Çin’in ekonomideki büyümesi, Rusya’nın eski gücüne yeniden kavuşması, bu ülkelerin özellikle de Rusya’nın enerji üzerindeki hakimiyeti, batıyı yeni enerji arayışlarına itti. Irak’ın zengin Musul-Kerkük ve Zaho’da bulunan gaz ve petrol’ün, sağlıklı bir şekilde batıya ulaştırılması, bu anlamda diğer alternatiflere göre daha rahat sağlanabilecektir.

İlk planlama, Suriye’de yönetimin yumuşak elle devrilip, yerine yine Baas’a bağlı biri tarafından yönetilmesi idi. Bu amaçla Suriye devlet başkan yardımcısı Abdulhalim Haddam düşünülüyordu. Proje yumuşak şekilde gerçekleşemeyince, Haddam muhalefeti örgütlemek amacıyla, devlet başkan yardımcısıyken Fransa’ya kaçtı. Bu yöntemle bir sonuç alınamayacağı belli olduktan sonra,

alternatif projeye geçildi, Beşşar Esad zorla gönderilecekti.

Irak'taki kontrollü gerginlik sonrası Irak'ın bilinenin aksine üç'e değil de, Şii ve Sünni olmak üzere ikiye bölünmeye gitmesiyle sonuçlanacaktır. Sünni bölgesi yani Kürdistan, Musul ve Kerkük'ü de içine alacak şekilde sünni Arap ve Kürtlerden oluşacaktır. Yine Suriye Kürt bölgesinin, Irak'ta oluşturulacak Bağımsız Kürdistan'a bağlanarak, Musul-Kerkük-Zaho doğal gaz ve petrolünü, Tartus'un kuzeyinde Akdeniz'e güvenli bir şekilde ulaştırılması sağlanmış olacaktır.

Bunun ilk denemesi 2003 yılında Suriye'de Kürtlerin en yoğun olarak yaşadıkları kent olan Kamışlı'da hayata geçirildi. Yaratılan bir gerginlikle başta Kamışlı olmak üzere Kürtlerin yaşadığı her yerde Kürtler ayaklandı, sonuçta biri Suriyeli general-kaymakam olmak üzere ve çoğunluğu Kürt, yüze yakın insanın ölümüyle sonuçlandı. Olaylar Kamışlı'ya inen iki Amerikan helikopterin müdahalesiyle sona erdiği iddia edildi.

Barzani ve Irak KDP'sinin etkin olduğu, Kürdistan sınırındaki Kamışlı kenti dışında, Kürtlerin yaşadığı bölgelerde PKK'nin Suriye Kolu olan PYD'nin bir etkinliği söz konusudur. PKK'nin de Irak ve İran'la birlikte Suriye'nin yanında yer aldığı düşünüldüğünde, İronik bir durum ortaya çıkmaktadır.

Suriye yönetimi bir yandan Kürtleri ezip tüm haklarını elinden alırken, öte yandan Kürtlerin muhaliflerle birlikte Baas'a ve Esad'a karşı neden ortak hareket etmediği sorusu karşımızda duruyor.

İlk olarak Suriye Kürtlerinin silahlı mücadeleye hep mesafeli durduğu ve karşı olduğunu belirtmek lazım. İkinci olarak, Suriye Kürtleri sünni Araplara güvenmiyor. Önlerinde Irak'ta iktidara gelecek çoğunluk sünni iktidarında, Saddam'dan daha kötü bir yönetim olabileceği ve kendilerinin de Irak'ta olduğu gibi katliama tabi tutulacaklarından korkuyorlar.

Bu korkuya, Nusayrilerin PKK aracılığıyla Kürtleri kontrol etmesi de eklenince ki, bu durum PKK'nın de işine yarıyor. Bugün Suriye'de tek silahlı güç PKK'nın Suriye versiyonu olan PYD'nin

YPG güçleridir. Son dönemde bunu kırmak için, Kürdistan’da eğitilip Kamışlı’ya gönderilen, PKK dışındaki ve Esad’a karşı Kürt partilerinin iki bin kişilik bir “Kamışlı Peşmergesi” gücü eklendi. Barzani ve Türkiye’nin de desteklediği bu Peşmerge güçlerinin, statükoyu değiştirip değiştiremeyeceğini önümüzdeki günlerde göreceğiz. Rahatlıkla söylenebilecek söz ise İran KDP güçlerine katılan İran Kürtlerinin daha sonra PJAK’a katılması örneğinde olduğu gibi, bu silahlı güçlerin de bir süre sonra PYD’nin silahlı güçleri olan YPG’ye geçebileceği gerçeğidir. PKK’nın, Suriye Kürtlerinin bulunduğu bölgelerde kontrolü elde tuttuğu gerçeği ise orada duruyor. Suriyeli diğer Kürt partilerine göre, bu kontrol Esad adına yapılmaktadır. Suriye’de PYD dahil olmak üzere 16 Kürt partisi vardır. İki ayrı blokta olan partilerden PYD, diğer 15 partiden ayrı blokta yer almaktadır.

Suriye Müslüman Kardeşler Örgütü de, Hamma ve Hums katliamlarında rol alan “Savunma Tugaylarında” çok sayıda Kürt askerinin yer aldığını öne sürerek, sanki bu katliamda Kürtlerin de eli varmış gibi görmeleri, Müslüman Kardeşler ile Kürtler arasında bir duvar çekilmesine neden olmuştur.

Suriye’de bir rejim değişikliği sonrasında, bu kez de, sünni Araplarla Kürtler arasında bir çatışmanın başlayabileceğini düşünüyorum. Böyle bir gelişme bölgesel bir çatışmaya neden olacaktır. Askeri yönden gücü bulunmayan Suriye Kürtlerinin yardımına, Federal Kürdistan ve Türkiye’deki Kürtlere karşılık, diğer bazı Arap ülkelerinin de Müslüman Kardeşlerden yana katılması olasıdır.

Türkiye Suriye’ye Müdahale Eder mi?

PYD Suriye’nin kuzeyinde denetimi tam olarak ele geçirmesi durumunda, Türkiye müdahale eder. Aslında Esad da mağdur durumuna düşmek ve Araplardaki Osmanlı fobisini dürtmek için, Türkiye’nin bu bölgelere müdahalesini istiyor. PYD Suriye’nin kuzeyinde denetimi ele geçirdiği yerleşim yerleri gün be gün

artmaktadır. Türkiye şimdilik direkt müdahale etmek yerine, özellikle Selefi gruplar aracılığıyla zaman zaman müdahalelerde bulunuyor. Resulayn'da Türkiye'nin buna yönelik bir girişimi de oldu. Bazı silahlı gruplar Türkiye üzerinden sınır kapısından Resulayn'a geçerek PYD güçleriyle çatıştılar ve PYD'nin sert direnişi karşısında ateşkes istedi. Geri çekilmek isteyen bu güçler sınır kapısının kapatılması nedeniyle Suriye topraklarında başka bir alana geçtiler.

Tüm bu senaryoların önüne geçebilecek gelişme ise PYD dışındaki Kürt partilerinin silahlı gücü olarak Kamışlı'ya gönderilen ve Barzani destekli olan Kamışlı Peşmergelerinin etkin ve başarılı olabilmesi veya PYD'nin diğer Kürt partileriyle ortak bir zeminde buluşmasıdır.

Suriyeli Kürtler, rejim muhalifleri cephesinde yer almıyor. Kürt partileri yaptıkları açıklamalarda, muhalefet cephesinin demokratik olmadığını, daha çok silahlı grupların baskısı altında bir araya gelmiş bir oluşum olduğunu öne sürüyorlar.

Suriyeli Kürtler, federasyon veya demokratik bir Suriye içinde otonom bir bölge istediklerini dile getiriyorlar. Rejim muhalifleri federasyona karşı oldukları için de Kürtlerle diğer Suriyeli muhalifler ortak bir çatı altında buluşamıyorlar.

İşte tam bu durumda Türkiye'de Kürtler ya da PKK sorunu karşımızda çıkıyor. Türkiye uluslararası arenada atmak istediği her adımda karşısında Kürt veya PKK sorunu çıkartılıyor. Kürt sorunu adeta Türkiye'ye yapışmış durumda, Türklerle Kürtlerin gönüllü birliktelikleri, Osmanlı'nın, Selçuklunun ya da Türkiye'nin hep güçlenmesine neden olmuştur. Bakın tarihe bunu hep böyle göreceksiniz.

Türkiye deve kuşu misali kafasını gömmüş, adeta zamanın aleyhine geliştiğini görmüyor gibi. Öte yandan hep dış güçler dediğimiz batılı ülkeler, İsrail, İran hatta Suriye ve Irak gibi devletçikler bile, Kürt sorununu Türkiye'ye karşı kullanmıştır. Oysa Türkiye bu kozu daha fazla kullanabilmeliydi. Kendi Kürtleriyle sorununu bitirip, İran'a, Suriye'ye, Irak'a hatta ve hatta

Ermenistan'a karşı, kardeş Kürtlere sahip çıkarak bu ülkelere karşı psikolojik ve stratejik üstünlük elde edebilirdi. Mesela Karabağ sorununda kilit Kürtlerdir. Bu bölgede Azeri ve Ermeni nüfusundan ziyade Kürt nüfusu vardır, Stalin döneminde yıkılan Kızıl Kürdistan bu topraklarda kurulmuştu.

Tüm bu gelişmelerin yaşanmasına neden olan ve Türkiye'nin de eş başkan olduğu büyük Ortadoğu Projesi'nde Kürtler iki farklı pozisyon almıştır. Bir yandan Türkiye-Katar- Suudi Arabistan, Irak KDP'si ve Amerikan desteği, öte yandan İran-Irak-Suriye-PKK, Rusya ile Çin destekli blokların çatışma alanına dönüşmüştür Suriye. 1980'li yılların Lübnan'ı gibi uluslararası güçlerin çatışma alanı haline gelmiştir. Bu nedenle de, durulması da Lübnan'da olduğu gibi uzun bir zaman isteyecektir. Irak'ta bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasıyla birlikte, Suriye Kürtlerinin gözü bağımsız Kürdistan'a çevrilecektir. Türkiye bağımsız Kürdistan'ı tanıyıp, sınırları ortadan kaldırarak "münhasır ekonomik bölge" ilan etmesiyle de misakı milli sınırları içinde yer alan Musul-Kerkük'ü de içine alan yeni bir Osmanlı yaratılmış olacaktır.

